

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Křesťanské pojetí rodiny a rodinné výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. František Vízdal, CSc

Vypracoval:

Bc. Martin Chorvát

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Křesťanské pojetí rodiny a rodinné výchovy“ zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné

Brno 23. 3. 2010

.....
Bc. Martin Chorvát

Poděkování

Děkuji panu doc. PhDr. Františku Vízdalovi, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěl poděkovat své manželce Jitce za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce, a které si nesmírně vážím.

Bc. Martin Chorvát

Obsah

Úvod.....	1
1 Vysvětlení základních pojmů.....	3
1.1 Křesťanství.....	3
1.2 Stěžejní osoba křesťanství – Ježíš Kristus.....	4
1.3 Křesťan.....	5
1.4 Bible.....	6
1.5 Rodina.....	7
1.6 Výchova.....	7
2 Křesťanská rodina.....	9
2.1 Specifika křesťanské rodiny.....	9
2.2 Manželství – základ křesťanské rodiny.....	9
2.3 Manželství a rodina v Bibli.....	10
2.4 Manželská věrnost.....	14
2.5 Vztahy v manželství.....	15
2.5.1 Komunikace.....	17
2.5.2 Sex v manželství.....	19
2.6 Jednotlivé role v křesťanské rodině.....	20
2.6.1 Role otce.....	20
2.6.2 Role matky.....	23
2.6.3 Role dětí.....	25
3 Křesťanská rodinná výchova.....	27
3.1 Specifika křesťanské výchovy.....	27
3.2 Cíle křesťanské výchovy.....	28
3.3 Kdo má děti vychovávat.....	29
3.4 Biblické zásady a principy výchovy.....	30
3.4.1 Láska.....	34
3.4.2 Autorita a kázeň.....	36
3.4.3 Důslednost.....	39
3.5 Jedna z mnoha – metoda odměny a trestu.....	41
3.5.1 Fyzické tresty.....	44
3.5.2 Kdo může trestat?.....	47
4 Současná teorie výchovy.....	48
4.1 Obsah teorie výchovy.....	48
4.2 Osobnost člověka.....	48
4.3 Výchova.....	50
4.4 Fáze výchovy.....	51
4.5 Výchovné principy a zásady.....	53
4.6 Výchovné metody.....	54
4.7 Cíl výchovného působení.....	57
4.8 Výchovné styly.....	58
4.9 Prostředí výchovy.....	59
5 Praktická část – kvalitativní výzkum.....	61
5.1 Název studie.....	61
5.2 Abstrakt.....	61
5.3 Úvod.....	62
5.4 Metody.....	63
6 Diskuze.....	69
Závěr.....	71
Resumé.....	73
Anotace.....	74
Seznam použité literatury.....	76
Další prameny.....	78
Přílohy.....	79

Úvod

Žijeme v kosmopolitním postmoderním světě, který je směsicí vlivů působící na naše životy. Hodnoty, které se zdály před několika desítkami let jako neměnné a zásadní, pomalu ztrácí svůj význam. V prvních dvou dekadách lidského života však tyto hodnoty hrají tu nejpodstatnější roli. Jde o výchování a nasměrování jedince – člověka, který má zvnitřněné určité hodnoty a vlastnosti.

Tradiční forma rodiny a její účel je v současnosti nahrazována jinými typy soužití. Přirozená jistota, zázemí tradiční rodiny, je střídána nesourodými, leč užívanými náhražkami „jakési jakoby rodiny.“ Ne vždy se podaří vychovat jedince v souladu s požadavky společnosti, natož rodičů. Stále větší procento lidí ve svém životě zakouší pocit zklamání ze vzájemných vztahů v nejužších formách soužití. Za příčiny jsou považovány okolnosti a doba, ve které žijeme.

Jako student, sociální pedagogiky, jsem si pro svou diplomovou práci zvolil téma s názvem „*Křesťanské pojetí rodiny a rodinné výchovy*“. V ní chci přiblížit základní souvislosti a popsat poměry, obecně platné v každé rodině, která se hlásí ke křesťanství. Proč právě křesťanská rodina a výchova?

1. Myslím si, že právě typ křesťanské rodiny se v minulosti, ale i v současnosti osvědčil a osvědčuje. Svou zodpovědnou výchovou a dobrými vztahy v rodině působí preventivně, obecně jako každá dobrá rodina, proti vzniku nežádoucích společenských jevů. Což je i jeden z cílů sociální pedagogiky.
2. Křesťanská rodina je v současnosti vnímána jako jisté specifikum. Je charakterizována tradičním rozdělením rolí. Jejím pojítkem je, mimo vzájemné citové a pokrevní vztahy také opravdový vztah k Bohu. V této rodině mají rodiče odpovědnost za výchovu a chod rodiny nejen před společností, ale hlavně před Bohem. Tato jistá odpovědnost navíc, je okolním světem do určité míry chápána jako přítěž. Také z tohoto důvodu chci prolomit touto prací jistou hradbu neinformovanosti.

Osobně očekávám, že tato práce splní ještě několik dalších cílů.

Prvním bude objasnit pojmy, které se v této práci budou vyskytovat. Druhým cílem je, na základě výpovědí a citací z Bible, jež křesťané celého světa přijímají za premisy, srozumitelně popsat a vysvětlit strukturu křesťanské rodiny. Následně bude rozebrána

křesťanská výchova s poukazem na její cíle a používané metody. Ke srovnání bude také popsána současná teorie výchovy. Pro potvrzení uváděných závěrů bude proveden menší průzkum, ve kterém se budu snažit odpovědět na otázku: „V čem se liší křesťanská výchova od současně uváděné teorie výchovy“? To je také mým třetím cílem v této práci.

Předložené poznatky budou zpracovány v šesti kapitolách.

V úvodní kapitole budou vysvětleny důležité pojmy a definice. Jedná se o termíny: „křesťanství“, „Ježíš Kristus“, „křesťan“, „Bible“, „rodina“ a „výchova“.

Ve druhé kapitole chci předložit křesťanský pohled na rodinu. Manželskému svazku, považovaném v Bibli za jediný legitimní vztah muže a ženy bude věnován poměrně velký prostor. Budou rozebrána také témata, jako je manželská věrnost, manželský sex, ale také, komunikace. Z biblického pohledu budou popsány jednotlivé role muže, ženy a dětí v křesťanské rodině dnešních dnů.

Ve třetí kapitole se chci zaměřit na křesťanskou výchovu dětí v rodinách, poodhalit specifika, jimiž se vyznačuje. Budou zde také uvedeny výchovné cíle typické pro popisovaný typ výchovy. Hodlám deklarovat principy a zásady, jež jsou stěžejní pro směřování celého tohoto edukačního snažení. V souvislosti s biblickým vnímáním výchovy bude otevřeno téma používání výchovné metody odměny a trestu, jako jedné z několika možných metod výchovy. Při této příležitosti chci tuto metodu detailněji popsat.

Ve čtvrté informativní kapitole bude popsána současná teorie výchovy. Budou zde uvedeny, v uceleném přehledu, soudobé poznatky pedagogiky vztahující se k teorii výchovy.

V páté praktické kapitole budou cestou kvalitativního zkoumání za použití výzkumných rozhovorů, které plánuji provést alespoň s pěti dvojicemi respondentů (manželskými páry), ověřovány rozdíly mezi křesťanskou výchovou a výchovou běžně praktikovanou, jež vychází z teorie výchovy.

V šesté kapitole s názvem „Diskuze“ chci ke všem stěžejním poznatkům uvedených v této práci vyjádřit svůj názor.

V části nazvané „Závěr“ budou ještě jednou zrekapitulovány poznatky z provedeného výzkumu a bude dána odpověď na výzkumnou otázku.

1 Vysvětlení základních pojmů

V úvodu této práce, nazvané Křesťanské pojetí rodiny a rodinné výchovy, je nutné vymezit významově nejdůležitější základní pojmy. Je to obdobné jako u kterékoliv oblasti lidského bádání. Pokud chceme porozumět celé podstatě problému, musíme začít od toho prvotního a to je porozumění významu základních pojmů a definic, bez nichž se žádné bádání neobejde. Je dobré je pochopit, protože bez těchto, tak říkajíc, základních kamenů „stavba“ nebude úspěšná, dojde k nedorozumění. Výsledek by byl asi stejný, jako když Bůh zmátl lidem jazyky¹ při stavbě Babylonské věže. Nadšení, cíl ani odvaha, to vše stavitelům nechybělo, ale nerozuměli si.

Vzhledem k tomu, že se tato práce zabývá křesťanskou rodinou a výchovou, budou v úvodu objasněny pojmy, jako jsou „křesťanství“, „Ježíš Kristus“, „křesťan“, ale také „rodina“ a „výchova“

1.1 Křesťanství

Křesťanství – název pocházející z řeckého slova Christianos, či lat. Christianus, je monoteistické náboženství založené na víře v jednoho boha, vzniknuvší v římských koloniích v oblasti Blízkého východu kolem začátku našeho letopočtu, které se stalo posléze státním náboženstvím Římské říše.² Tak se asi křesťanství jeví všem více nezasvěceným lidem.

Pro téměř 700 miliónů z 33% populace hlásící se ke křesťanství (Logos, 1/2008, p. 10) však tato strohá definice nestačí. Není to jen jedním ze tří největších náboženství nebo jedním z filosofických směrů. Je to osobní živý vztah s konkrétní osobou s Ježíšem Kristem, který vstal z mrtvých. Jak uvádí teolog Ekman: „Základním kamenem

---

¹Genesis 11,51 sestoupil Hospodin, aby zhlédl město i věž, které synové lidští budovali. Hospodin totiž řekl: "Hle, jsou jeden lid a všichni mají jednu řeč. A toto je teprve začátek jejich díla. Pak nebudou chtít ustoupit od ničeho, co si usmyslí provést. Nuže, sestoupíme a zmateme jim tam řeč, aby si navzájem nerozuměli“.

I rozehnal je Hospodin po celé zemi, takže upustili od budování města. Proto se jeho jméno nazývá Babel (to je Zmatek), že tam Hospodin zmátl řeč veškeré země a lid rozehnal po celé zemi.

²V roce 313 byl vydán tzv. „Edikt milánský“ římským císařem Konstantinem I., který toleroval křesťanství, od roku 330 se stává oficiálním náboženstvím Římské říše

křesťanství je učení o Ježíši Kristu. Křesťanství však nestojí na nějakém stěžejním bodě učení, ale na osobě. Jeho středem je Ježíš Kristus – to, kým je, co učinil a co stále dělá“ (Ekman, 2000, p. 65).

Pro oněch výše uvedených 700 miliónů lidí, to ale je opravdový živý vztah s Bohem založeným na jeho slovu, napsaného lidmi, kteří byli vedeni Duchem svatým, před více než dvěma tisíci lety. Pokud se však jedná pouze o formální vztah, je to jen náboženství, jehož tragédií je, že starostlivě udržuje odstup od Boha. Obrací pozornost lidí na předměty, obřady a ceremoniály, a takto se nikdy nemohou naplnit potřeby, které jsou v hladovějících lidských srdcích. Tak je stvoření zabráněno mít společenství a komunikovat se Stvořitelem. (Logos 10/2009. p. 6)

1.2 Stěžejní osoba křesťanství – Ježíš Kristus

Jak už bylo uvedeno, křesťanství je založeno na osobě Ježíše Krista. Bible se na mnoha místech zmiňuje kým on je. Například v Matoušově evangeliu (Mt 16: 13-18)³

Jiné potvrzení důležitosti Ježíše Krista je ve Staré smlouvě, kde prorok Izajáš píše: „Proto praví toto Panovník Hospodin: Já to jsem, kdo za základ položil na Sijónu kámen, kámen osvědčený, úhelný a drahý, základ nejpevnější“ (Iz 28: 16).

Renomovaný mezidenominační biblický učitel Derek Prince⁴ ve své knize Základy křesťanského života uvádí: „Stará i nová smlouva tak potvrzují tento životně důležitý fakt: „Pravý základ křesťanského života je Ježíš Kristus sám-nic jiného a nikdo jiný. Nemůže jím být ani žádné vyznání, ani církev, ani žádná denominace, ani žádný úkon nebo obřad“ (Prince, 2006, p. 23). Zdálo by se tedy, že Ježíš Kristus je pouze historická osobnost žijící kdysi v minulosti, od jehož narození se počítá náš letopočet. To by však bylo málo. Jak sama Bible tvrdí, byl člověkem a zároveň Božím synem⁵. Přesto za nás

³Když Ježíš přišel do končin Cesareje Filipovy, ptal se svých učedníků: "Za koho lidé pokládají Syna člověka?" Oni řekli: "Někteří za Jana Křtitele, druzí za Eliáše, jiní za Jeremiáše nebo za jednoho z proroků". Řekl jim: "A za koho mě pokládáte vy?" Šimon Petr odpověděl: "Ty jsi Mesiáš, Syn živého Boha". Ježíš mu na to řekl: "Blahoslavený jsi, Šimone Bar-Jona, protože ti to nezjevilo tělo a krev, ale můj Otec, který je v nebesích. (KMS)

⁴studoval klas. Filologii na Eton College a Cambridge University, kde se stal také profesorem. Během 2.sv.války v brit. armádě prožil své setkání s Ježíšem Kristem, od té doby zasvětil svůj život studiu a vyučování Bible. Byl a je uznávaným biblickým učitelem s mezinárodním vlivem a dosahem.

⁵Ve 30. verši 10. kapitoly Ježíš o sobě před židy prohlašuje: „*Já a Otec jsme jedno*“ 15;

v 9. verši 14. kapitoly Ježíš vyčítá Filipovi slovy: „Tak dlouho jsem s vámi, Filipe, a ty mě neznáš? Kdo vidí mne, vidí Otce. Jak tedy můžeš říkat: Ukaž nám Otce?“ 16;

zemřel. Proč? Jaký měl k tomu důvod? Již zmíněný teolog Ekman na tuto otázku odpovídá: „Ježíš, Hospodinův spravedlivý služebník, sestoupil na zem, aby zastoupil člověka. K této „požehnané výměně“ došlo na kříži. Zde Ježíš, který sám nikdy nezhřešil, nesl hříchy všech ostatních. On, Boží syn byl po celý svůj život i službu spravedlivý. Nebyla na Něm žádná vina ani hřích ani nespravedlnost. Tím kdo zhřešil, byl člověk, proto nebylo možné splatit krví zvířete. Jakožto prostředník mezi Bohem a člověkem na sebe Ježíš vzal hříchy lidstva. Rozhodl se, že ponese to, co sám za sebe nést nemusel. Proto Ježíš vykoupil člověka tím, že se postavil na jeho místo a obětoval sebe, svoji krev a svůj život“ . (Ekman, 2000).

1.3 Křesťan

Slovo křesťan není odvozeno od slova křtít (být pokřtěn), ale od slova Kristus (Novotný, 1956). Z logiky věci vyplývá, že křesťan je tedy příslušníkem určité skupiny lidí hlásících se ke Kristu. Analogií by mohlo být například členství člena v určitém spolku anebo zájmovém kroužku, skutečnost je však odlišná. Být křesťanem znamená patřit Kristu a nechat si jím proměňovat celý svůj život. Křesťanem se člověk automaticky nestává narozením do rodiny, kde se křesťanství praktikuje, ale svým vlastním rozhodnutím, znamením kterého je křest⁶. Bůh po svých lidech vyžaduje svatost⁷ (Bible; Leviticus 11: 44) „Já jsem Hospodin, váš Bůh. Posvěťte se a buďte svatí, neboť já jsem svatý⁸ „.

Těchto kvalit křesťan nedosáhne ihned, ale postupným duchovním růstem, procesem, nazvaným posvěcování, který trvá celý život.

---

c) dále v 18. verši 1. kapitoly apoštol Jan o Ježíši říká: „Boha nikdy nikdo neviděl; jednorozený Syn, který je v náruči Otcově, nám o něm řekl“ . 17;

d) v 23. verši 5. kapitoly se Ježíš ve své rovnosti srovnává se svým Otcem takto: „aby všichni ctili Syna, jako ctí Otce. Kdo nemá v úctě Syna, nemá v úctě ani Otce, který ho poslal“ . 18

e) A naposled i misijně nejvýraznější apoštol Pavel píše církvi ve Filipech toto: „Nechť je mezi vámi takové smýšlení, jako v Kristu Ježíši: Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl“ . 19

⁶Bible -Skutky ap. 8: 36 Jak pokračovali v cestě, přijeli k místu, kde byla voda. Dvořan řekl: „Zde je voda. Co brání, abych byl pokřtěn?“

⁷Svatost =oddělený, čistý, nový (Novotný, 1956 s. 1018)

⁸Svatost nedosáhneme svými skutky, ale skrze zástupnou oběť na kříži Božího syna, Ježíše Krista.

„Křesťanství je považováno za víru, ale Bible tvrdí, že Boží lid (křesťané) se nedrží jen víry, nýbrž i cesty, způsobu života. Slovo „víra“ označuje oddanost Hospodinu, nejenom soustavu přesvědčení“ (K. Waltke).

1.4 Bible

Bible nebo také Písmo svaté, je soubor textů a náboženských pravidel. Skládá se ze dvou částí, které křesťané nazývají Starý zákon a Nový zákon, případně Stará smlouva a Nová smlouva.

Starý zákon – tvoří prvních 39 knih Bible. Jsou to posvátné knihy židovstva. Většina z nich byla napsána v hebrejštině, část knihy Danielovy a Ezdrášovy jsou v aramejštině. Židé dělili starý zákon na tři části, křesťané na čtyři:

1. Zákon – prvních pět knih, nazvaných Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium
2. Historie – Jozue, Soudců, Rút, 1. Samuelova, 2. Samuelova, 1. Královská, 2. Královská, 1. Paralipomenon, 2. Paralipomenon, Ezdráš, Nehemjáš, Ester
3. Moudrost – Jób, Žalmy, Přísloví, Kazatel, Píseň písní
4. Proroci – Izajáš, Jeremiáš, Pláč, Ezechiel, Daniel, Ozeáš, Joél, Amos, Abdijáš, Jonáš, Micheáš, Nahum, Abakuk, Sofonjáš, Ageus, Zacharjáš, Malachiáš

Nový zákon – je tvořen dvaceti sedmi knihami, které jsou psány řecky. Dělí se na tři části:

1. Historie – obsahuje pět knih, z nichž jsou čtyři evangelia Matouš, Marek, Lukáš, Jan a Skutky apoštolů, kde jsou vyličené události z prvotní církve.
2. Dopisy – obsahují dvacet jedna knih nebo také epištol, jsou to Listy apoštola Pavla, adresované Římanům, Korintským, Galatským, Efezským, Filipkým, Tesalonickým, Timoteovi, Titovi a Židům. Dalšími pisateli jsou apoštolové Petr, Jan, Jakub a Juda.
3. Zjevení Janovo – obsahuje dopisy s poselstvím sedmi sborům v Malé Asii (dnešní Turecko) s událostmi, které se vztahují ke konci času.

1.5 Rodina

Nalézt odpovídající definici rodiny je obtížné nejen s ohledem na různé oblasti použití tohoto pojmu, ale i vzhledem k proměnlivým hodnotovým východiskům v závislosti na kulturním a civilizačním prostředí dané společnosti. Široká vícegenerační⁹ rodina se v posledních desetiletích zmenšila na základní neboli nukleární rodinu tvořenou rodiči a dětmi. Soudobé společenské konvence ani morálka dnešní společnosti nevyžaduje institucionální spojení zákonným svazkem pro existenci „rodinného života“ (Kraus, 2008). V této práci je popisována především křesťanská rodina, pro kterou je charakteristické, mimo jiné i veřejné deklarování příslušnosti muže ke své ženě a opačně. Děje se tak právě institucionálním spojením jež má oporu v zákoně.

Rodina je pro její členy, tím sociálním prostorem, který po celý život nejvíce ovlivňuje socializaci osobnosti. (Řezáč 1998, p. 192) Podle Schneewindovy definice je rodina „intimní vztahový systém vyznačující se časoprostorovým ohraničením, jehož členové utvářejí svůj společný život především v privátním prostoru, z něhož jsou vyloučeny jiné osoby“ (tamtéž).

Z tohoto pohledu by mohla být rodina definována jako strukturalizovaný celek (systém), jehož smyslem, účelem a náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí (Plaňava, 1994).

Výše uvedená vymezení pozitivně definovala rodinu. Pro účely této práce je také vhodné, negativně vymezit rodinu, respektive formy soužití, jež jsou v současnosti společností vnímána jako její alternativy. Jsou to:

1. Volné soužití muže a ženy vychovávající děti
2. Singls- žena, výjimečně také muž, vychovávající dítě. Svůj způsob života, tedy bez partnera, si většinou zvolili dobrovolně.
3. Soužití osob stejného pohlaví, které vychovávají dítě

1.6 Výchova

Už od biblických dob se lidé snaží najít obecná pravidla morálky, tedy jakési cílové hodnoty, k nimž má být člověk vychováván. Mnohé z nich přetrvávají dodnes v nejroz-

---

⁹Autor má na mysli soužití více než dvou generací, např. s manželským párem a dítětem žijí také rodiče jednoho z manželů.

manitějších modifikacích a současně každá doba se znovu a znovu zamýšlí nad tím, k čemu a jak vychovávat ty nejmladší členy společnosti. (Pelikán, 1997, p. 7)

Výchova představuje dynamický proces vědomé a řízené socializace a zahrnuje všechny činnosti, které člověka formují pro život v konkrétní společnosti. Je jakýmsi regulátorem, usměrňujícím proces socializace v souladu s výchovnými cíli. „Důležité je, aby byl vychovávaný schopen přenést své získané poznatky a dovednosti do svého jednání, aby přiměřeně zvládal každodenní životní realitu“. (Kraus 2001, p. 56). S dospíváním postupně nastupuje na místo výchovy jako regulační činitel sebevýchova.

Výchova je cílevědomá a uskutečňuje se specificky především rodinou, ale také v součinnosti škol, předškolních a mimoškolních institucí, organizací mládeže a dalších společenských organizací.

2 Křesťanská rodina

2.1 Specifika křesťanské rodiny

Čím se tedy odlišuje křesťanské pojetí rodiny od té tradiční? Je to především víra v jednoho Boha, který je stmelujícím prvkem celé rodiny. Kdo miluje Boha, zachovává jeho slovo.¹⁰ V Bibli je uvedeno několik desítek rad, doporučení a přikázání vztahující se na oblast rodiny, rodinných vztahů a výchovy. Historie ukázala, že bylo dobré, se těmito, pravidly, řídit.

Další odlišností je sama podstata křesťanské rodiny, protože neexistuje jen sama pro sebe. Je stvořena k Boží slávě a cti. Lidské štěstí je jen důsledkem. Kdo za hlavní cíl rodinného života pokládá vlastní štěstí a pohodlí, ten nikdy nepochopí Boží plán pro manželství a rodinu, protože nechápe smysl základní struktury.

Vědomí odpovědnosti je dalším z rozdílů odlišujících křesťanskou rodinu. Je to odpovědnost Bohu. Jemu patří vše¹¹, protože je stvořitelem nebe i země, se vším, co je na ní. Zní to možná jako náboženská fráze, ale má to praktické důsledky sahající až do každodenního života. (Christenson, p. 9)

2.2 Manželství – základ křesťanské rodiny

Dalším specifikem křesťanské rodiny je, jak je vnímána okolím či společností vůbec. Především se jeví tak trochu „jiná“, pokud tedy skutečně je tou správnou solí¹² a světlem¹³ pro společnost. Občas „plave proti proudu“ což je dáno zejména lpěním na konzervativních životních hodnotách. Pokud má rodina více než dvě ratolesti, opět vybočuje z průměru. Zajímavě to popsala Claudie Mühlanová: „Říkáte-li ano dětem

---

¹⁰Jan 14: 23 Ježíš mu odpověděl: "Kdo mě miluje, bude zachovávat mé slovo, a můj Otec ho bude milovat; přijdeme k němu a učiníme si u něho příbytek.

¹¹Žalmy 24: 1 Davidův; žalm. Hospodinova je země se vším, co je na ní, svět i ti, kdo na něm sídlí.

¹²Marek 9: 50 Dobrá je sůl. Kdyby se však sůl stala neslanou, čím ji ochutíte? Mějte sůl v sobě a mezi sebou si počínejte pokojně.

¹³Matouš 5: 14 Vy jste světlo světa. Nemůže být ukryto město ležící na hoře.

Matouš 5: 16 Tak ať září vaše světlo před lidmi, aby uviděli vaše dobré skutky a vzdali slávu vašemu Otci, který je v nebesích.

a chcete-li mít rodinu s více než dvěma dětmi, pak patříte k menšině¹⁴, k lidem, kteří stojí stranou a pro mnohé jste dokonce asociálem“ (Mühlanovi C+E; 1995, p. 89)

Manželství je nejvyšší formou společenství muže a ženy, které je základem společné odpovědnosti matky a otce za péči a výchovu dětí. Rodina založena na tomto základě, by měla být prvním a nejdůležitějším společenstvím ve státě, jímž by mělo být také chráněno a preferováno vůči všem ostatním podobným formám soužití. Vznik manželství je zakotven v právním řádu a z jeho uzavření plynou snoubencům manželská práva a povinnosti. V ideálním případě rodina umožňuje vytváření vazeb a rozvíjení vztahů mezi třemi, ale častěji mezi dvěma generacemi. V úzkém soužití se její členové vzájemně obohacují a pomáhají si při naplňování svých potřeb tak, jak to není možné v žádném jiném lidském společenství. Tento názor potvrzuje i renomovaný americký psycholog Campbell, když říká: „Nejdůležitějším vztahem v rodině je vztah mezi manželi. Je nadřazen všem ostatním vztahům, vztah mezi rodičem a dítětem nevyjímaje. Kvalita vztahu rodiče a dítěte a pocit bezpečí dítěte do velké míry závisí na kvalitě manželského vztahu“ (Campbell, 1992) Další americký psycholog Tim Stafford tuto tezi podporuje, když tvrdí: „Co může být silnější, než svazek mezi dětmi a jejich rodiči? Jedině svazek mezi mužem a ženou, kteří opustí své rodiče pro někoho, kdo nepatří do jejich rodiny, a kteří se mají stát „jedním tělem“.

Evangelikální teolog Adolf Novotný ve svém Biblickém slovníku uvádí: „Bible klade instituci manželství do samého ráje hned vedle soboty jako nejstaršího ustanovení Boží“. Není tedy manželství, jak bylo v minulosti prezentováno římsko-katolickou církví, důsledkem lidského hříchu, ale nejstarším Božím řádem. Bůh – Stvořitel je ustanovitelem, posvětitel a ochráncem manželského života¹⁵.

Proč je tento vztah muže a ženy založený na manželství, Bibli preferován?

2.3 Manželství a rodina v Bibli

Z bible vyplývá, že člověk je dyáda, (jednota dvou podob existence člověka). V Genesis 1,27 je popsáno, jak Bůh stvořil člověka. Stvořil muže a ženu. Podle tohoto

---

¹⁴V roce 2008 tvořilo třetí a další narozené dítě v pořadí v rodině, 9,7% všech živě narozených dětí v České republice. (<http://cz-so.cz/csu/2009edicniplan.nsf/publ/4019-09-2008> 7. 1. 2010)

¹⁵Gn. 2; 21-42

pojetí je to Tutos homo – celý člověk, vzniklý ze spojení dvou základních podob existence člověka muže a ženy.

Je-li člověk sám, něco podstatného mu chybí. V Genesis 2,18 ve druhém podání zprávy o stvoření člověka, je popisována situace, kdy Bůh viděl, že Adamovi samotnému není dobře. Proto se rozhodl stvořit Evu, která by s ním byla a která by mu byla pomocí. Podle tohoto pojetí žena nemá být muži soupeřem. Žena má být muži pomocí. Protože Bible je v první řadě ukazatelem v duchovních otázkách (např. smysluplnosti života), je možno tuto Evinu „pomoc“ Adamovi chápat i jako pomoc v životní orientaci – v duchovním světě.

V Genesis 2,21 – 23 se mluví o tom, že Eva byla stvořena z Adamova žebra. Z toho také vyplývá, jaký má být vztah ženy k muži – a muže k ženě. Jedná se o vzájemný vztah v nejhlubších vrstvách osobnosti (jak muže, tak ženy).

Dále výše zmíněný úryvek z Bible pobízí muže, aby neoddělitelně přilnul ke své ženě.

Tím se také stávají jedním tělem. Nejedná se jen o jednotu fyzickou, ale také psychickou (duševní) a duchovní¹⁶. Nedochází-li mezi mužem a ženou k takovéto totální jednotě, tj. k splynutí a harmonii těl, duší i ducha, pak bývají tato manželství nenaplněná.

Aby toto splynutí mohlo být opravdové, musí muž, při vstupu do manželství opustit svou rodinu (otce i matku) Gn 2; 24. Muž se musí rozejít se svou původní rodinou, v níž vyrostl, vyčlenit se z ní a založit vlastní rodinu. Teprve úplné oddělení mladých manželů od původních rodin, jim dá možnost osobnostně dozrát a vyrovnat tak jejich vlastní svobodné rozhodnutí příslušnou mírou odpovědnosti. (Křivohlavý, 2000)

Pro ochranu vzniklého manželství, bylo ve Staré smlouvě nařízení, aby muži, kteří se oženi, byli na rok osvobozeni od vojenské povinnosti, která by nutně vedla k tomu, že by nemohli být se svými manželkami.¹⁷

---

¹⁶Křesťanství na základě Bible (1. Tes. 5: 23, Žid. 4: 12) vnímá osobnost člověka jako jednotu těla, duše a ducha.

1. Tesaloničtým 5: 23 A sám Bůh pokoje kéž vás celé posvětil a celého vašeho ducha i duši i tělo kéž zachová bez poskvrny až k příchodu našeho Pána Ježíše Krista.

Židům 4: 12 Neboť slovo Boží je živé a činné, je ostřejší než jakýkoli dvousečný meč; proniká až do rozdělení duše a ducha, kloubů a morku, a je schopné rozsoudit myšlenky a postoje srdce.

¹⁷Deuteronomium 24: 5 Když se muž právě oženil, nebude vycházet do boje a nebude mu ukládán žádný úkol. Po jeden rok bude uvolněn pro svůj dům, aby se radoval se svou ženou, kterou si vzal.

Neméně zajímavý je dvojitý náhled Ježíše Krista na manželství a rodinu. Jako by se navzájem vylučovaly.

Z Písma je patrné, že Ježíš hodnotí rodinu kladně. Přijímá rodinu jako skutečnost. Manželství výslovně potvrzuje jako Boží zřízení. Ale od počátku stvoření `Bůh učinil člověka jako muže a ženu; proto opustí muž svého otce i matku a připojí se ke své manželce a budou ti dva jedno tělo, takže již nejsou dva, ale jeden. A proto, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!'"¹⁸(Bible) I řekl jim: "Kdo propustí svou manželku a vezme si jinou, dopouští se vůči ní cizoložství a jestliže manželka propustí svého muže a vezme si jiného, dopouští se cizoložství".

Kladný Ježíšův poměr k rodině a k rodinným vztahům je vyjádřen tím, že používá pojmů a vztahů rodinného života k objasnění Božího Království. Jindy mluví o Bohu jako o Otci a o věřících jako o synech a dcerách. Lásku Boží neváhá přirovnat k přirozené otcovské lásce¹⁹. Na jiném místě přirovnává hříšníka k marnotratnému synu a kajícího hříšníka k synu, který se vrací domů z bludných cest.²⁰

---

¹⁸Marek 10; 2-12Marek 10: 2 A přišli farizeové, aby ho zkoušeli. Ptali se ho, je-li muži dovoleno propustit svou ženu.3 On jim odpověděl: "Co vám přikázal Mojžíš?"4 Oni pak řekli: "Mojžíš dovolil napsat rozlukový list a propustit".5 Ježíš jim řekl: "Pro tvrdost vašeho srdce vám napsal toto přikázání.6 Od počátku stvoření je Bůh učinil mužského a ženského pohlaví.7 Kvůli tomu opustí člověk svého otce i matku a připojí se ke své ženě.8 A budou ti dva jedno tělo, takže již nejsou dva, ale jedno tělo.9 Co tedy Bůh spojil, ať člověk neodděluje".10 V domě se ho na to učedníci opět ptali.11 Říká jim: "Kdo by propustil svou ženu a oženil se s jinou, cizoloží vůči ní.12 A jestliže by ona propustila svého muže a provdala se za jiného, cizoloží".

¹⁹Matouš 7; 11Matouš 7: 11 Jestliže tedy vy, ač jste zlí, umíte svým dětem dávat dobré dary, čím spíše váš Otec, který je v nebesích, dá dobré věci těm, kteří ho žádají!

²⁰Lukáš 15; 11-32 Řekl: "Jeden člověk měl dva syny. 12 Mladší z nich řekl otci: `Otče, dej mi díl majetku, který na mne připadá.´ On jim rozdělil majetek.13 Po nemnoha dnech mladší syn všechno sebral, odešel do daleké krajiny a tam rozmařilým životem svůj majetek rozházel.14 A když všechno utratil, nastal v té krajině veliký hlad a on začal mít nouzi.15 Šel a přichytil se jednoho občana té krajiny, a ten ho poslal na svá pole pást vepře.16 A toužil nasytit se lusky, které žrali vepři, ale nikdo mu je nedával.17 Tu přišel k sobě a řekl: `Jak mnoho nádeníků mého otce má nadbytek chleba, a já zde hynu hladem! 18 Vstanu, půjdu ke svému otci a řeknu mu: Otče, zhřešil jsem proti nebi i před tebou. 19 Nejsem již hoden nazývat se tvým synem. Učiň mne jedním ze svých nádeníků.´20 I vstal a přišel ke svému otci. Když byl ještě daleko, jeho otec ho uviděl a byl hluboce pohnut; i běžel, padl mu kolem krku a líbal ho. 21 Syn mu řekl: `Otče, zhřešil jsem proti nebi i před tebou. Nejsem již hoden nazývat se tvým synem. Učiň mne jedním ze svých nádeníků.´ 22 Otec však řekl svým otrokům: `Přineste rychle to nejlepší roucho a oblečte ho, a dejte mu na ruku prsten a na nohy sandály. 23 Přiveďte tučné tele, zabijte je, jezme a radujme se,24 protože tento můj syn byl mrtvý, a zase ožil, ztratil se, a byl nalezen.´ A začali se radovat.25 Jeho starší syn byl na poli. Když přicházel a přiblížil se k domu, uslyšel hudbu a tanec. 26 Zavolal si jednoho ze služebníků a vyptával se, co to má znamenat? 27 On mu řekl: `Přišel tvůj bratr a tvůj otec zabil tučné tele, že jej dostal nazpět zdravého.´28 Rozhňeval se a nechtěl vejít. Jeho otec vyšel a začal mu domlouvát.29 On však svému otci odpověděl: `Hle, tolik let ti sloužím a nikdy jsem nepřestoupil tvé přikázání, ale nikdy jsi mi nedal ani kůzle, abych se poveseil se svými přáteli.30 Když však přišel tenhle tvůj syn, který prožral tvůj majetek s děvkami, zabil jsi mu tučné tele.´31 On mu řekl: `Synu, ty jsi vždycky se mnou, a všechno, co je mé, je tvé.32 Avšak bylo proč se veselit a radovat, protože tento tvůj bratr byl mrtvý, a ožil, ztratil se, a byl nalezen.´"

Na straně druhé, poukazuje na fakt, že žádný člověk ani rodina nemá tak velkou hodnotu, jako následování Boha. Tyto příklady priorit nacházíme ve výročích o opuštění domu i rodiny²¹ nebo o nezávislosti na rodinných příslušnících či na vlastní matce a vlastních sourozencích²². (Šoltéz, 1967)

V prvotní církvi můžeme nalézt, ve skutcích apoštolů a některých pastýřských listech, podobný obraz. Z jedné strany vidíme úzkou souvislost prvotních sborů s rodinami nebo, jak se v Bibli píše, s domy, jenž byly opěrnými body nově vzniklé církve v daném místě²³. Manželství bylo pokládáno za jedinečný svazek a je k němu přirovnáván vztah Krista a církve. Prvotní církvi a tedy i té dnešní, velice záleželo na tom, aby byly zdravé i ostatní rodinné vztahy. Především vzájemný vztah rodičů a dětí i pánů a čeledi, dnes bychom mohli říct zaměstnavatele a zaměstnance, což dokazují známá pravidla rodinného života, uvedená například v Matoušově evangeliu 19; 29.²⁴

Opačným příkladem se může zdát doporučení, které dal apoštol Pavel v Listu Korintským manželům, kdy jeden z nich je nevěřící. „Ostatním pravím já, a ne už Pán: Má-li někdo z bratří ženu nevěřící a ona je ochotna s ním zůstat, ať ji neopouští. A má-li žena muže nevěřícího a on je ochoten s ní zůstat, ať ho neopouští. Nevěřící muž je totiž posvěcen manželstvím s věřící ženou a nevěřící žena manželstvím s věřícím mužem, jinak by vaše děti byly nečisté; jsou však přece svaté! Chce-li nevěřící odejít, ať odejde. Věřící nejsou v takových případech vázáni. Bůh nás povolal k pokoji. (Bible) Na tomto místě apoštol jasně ukazuje na důležitost následování Boha. Jako rozumné, avšak v minulosti několikrát pokroucené²⁵ se jeví doporučení, uvedené v témž listu, zůstat svobodným. „Co se týká neprovdaných, nemám žádný rozkaz Páně, ale dávám jen radu jako ten, kdo je pro milosrdenství Páně hoden důvěry. Domnívám se, že vzhledem k tomu, co má přijít, je pro člověka nejlepší zůstat tak, jak je. Máš ženu? Nechtěj se s ní

²¹Matouš 19; 29Matouš 19: 29 A každý, kdo opustil domy nebo bratry nebo sestry nebo otce nebo matku nebo ženu nebo děti nebo pole pro mé jméno, stokrát víc vezme a obdrží za dědictví věčný život.

²²Marek 3; 31-35Marek 3: 31 Tu přichází jeho matka a jeho bratři. Zatímco stojí venku, poslali k němu a volají ho. 32 A kolem něho seděl zástup. Říkají mu: "Hle, tvá matka a tvoji bratři a tvé sestry tě venku hledají". 33 Odpovídá jim: "Kdo je má matka a moji bratři?" 34 A rozhlédl se po těch, kteří seděli v kruhu kolem něho, a řekl: "Hle, má matka a moji bratři. 35 Neboť kdo činí vůli Boží, to je můj bratr, má sestra i matka".

²³Skut 2; 46, 5; 42Skutky apoštolské 2: 46 Denně zůstávali jednomyslně v chrámě, po domech lámali chléb a přijímali pokrm s veselím a prostotou srdce. Skutky apoštolské 5: 42 Každý den v chrámě a po domech nepřestávali učit a zvěstovat Krista Ježíše.

²⁴Koloským 3; 17-4; 1 Efezským 5; 21-6; 9

²⁵V minulosti ustanovila katolická církev na základě tohoto místa v Bibli svým kněžím celibát, tj. zákaz ženit se. Při porušení tohoto zákazu, ztrácí kněz možnost sloužit ve svém úřadu. Při srovnání s jiným místem v Bibli 1. Tim.3; 2 dochází k určitému rozporu.

rozejít. Jsi bez ženy? Žádnou nehledej. Ale když se oženíš, nezhřešíš. A vdá-li se dívka, nezhřeší. Dolehne však na ně tíseň tohoto času. Toho vás chci ušetřit.²⁶(Bible)

2.4 Manželská věrnost

Podle křesťanských představ má žena plné právo na mužovu věrnost, stejně tak muž na dokonalou věrnost ženy. Je to více než představa, je to pravidlo, které má za úkol chránit manželství. V žádném případě to nezaručuje, že bude manželství šťastné. Staví pouze silnou zeď chránící manželský pár před cizími a zlými silami, které mohou zničit dobré i špatné manželství. Toto pravidlo říká, že vyjdete-li zpoza této zdi, už se za ni nemusíte ve zdraví vrátit zpět.(Stafford; 1996 p. 83)

Manželství je v křesťanské církvi vybavené posvěcením a významem, který byl člověku starozákonních dob skrytý,²⁷ neuznaná důstojnost ženy byla odhalena a uplatněná²⁸. Ženy starověku neměly lehký život, musely těžce pracovat a byly zcela odkázané na mužského živitele. Na straně druhé však Bible, ženě poskytuje ochranu její cti. Například tělesné spojení muže s dívkou, která nebyla jeho manželkou, je označováno jako ponížení ženy (smilstvo, cizoložství). Pokud žena s tímto souhlasí, vědomě hřeší.(Řehák, 2006 p. 15)

Čistota, tedy panenství, ale i panictví, mělo a do dnešních dnů má, velkou hodnotu a bralo se jako samozřejmost. Byla to podmínka vstupu dívky do manželství²⁹. Úcta k panenství v národech přetrvala tisíciletí a křesťanství ji ještě posílilo, protože právě křesťanství ukázalo, jakou má žena hodnotu. James Dobson ve své knize uvádí: „Za dobu přinejmenším padesáti století poznalo lidstvo intuitivně, že bezuzdná sexuální aktivita představuje hrozbu pro přežití jak jednotlivce, tak celé společnosti. Tato letitá

---

²⁶1. Korintským 7: 25-27 Ohledně panen nemám sice Pánův příkaz, dávám však radu jako ten, kterému se dostalo od Pána milosrdenství být věrným. 26 Myslím tedy, že vzhledem k nynější tísní je dobré, aby člověk zůstal tak, jak je. 27 Jsi připoután k ženě? Nehledej rozluky. Jsi volný? Nehledej si ženu.

²⁷Gn 2; 24 teprve když opustí syn otce a matku a přidrží se manželky, tvoří celého člověka, to v důsledku znamená jednoženství a jednomužství. V době starozákonní nebylo, z důvodu rozmnožení rodu, mnohoženství výjimkou. Např. Jákob se musel zavázat Lábanovi, že nepojme víc žen než jeho dcery Líu a Ráchel. (Gn 31; 50)

²⁸I mezi židovskými věřícími vládly ohledně žen silné předsudky založené na nebiblických tradicích vzatých z Talmudu. Židovské církve se jich zbavily v průběhu několika desetiletí. (Vincent, 2008 s. 27)

²⁹V případě kdy nastávající manžel se snažil zpochybnit panenství jeho nastávající a bylo to rodiči oné dívky vyvráceno, zaplatil otcí dívky pokutu (100 šekelů stříbra) a dívku musel přijmout za manželku s tím, že ji nesmí nikdy propustit

moudrost byla potvrzena. Antropolog J. D. Unwin vypracoval podrobnou studii osmdesáti osmi civilizací, které v dějinách lidstva existovaly. Každá kultura odrážela podobný životní cyklus, začínající přísnými pravidly sexuálního chování a končící požadavkem naprosté „volnosti“ pro vyjádření vášní jedince. Antropolog říká, že každá společnost, která svým lidem nabídla uvolnění sexuálních vztahů, měla blízko k záhubě. Bez výjimky“ (Dobson, 1998, p. 91).

Anglický realistický spisovatel, D. H. Lawrence, píšící o vztahu muže a ženy, k věrnosti napsal: „Instinkt věrnosti je pravděpodobně nejsilnějším instinktem ve velkém souboru nazývaném sex. Tam, kde je skutečný sex, tam je všudypřítomná touha po věrnosti“. Má to ale háček, takové reflexe nejsou trvalé, bez vnější podpory nemohou samy přežít, tou podporou je manželský slib. V křesťanském manželském slibu stojí, že se budou manželé milovat až do smrti. Slibují si dát vše, co mají, jednomu milenci či milence, na celý život. Odtud pochází pravidlo proti nevěře,³⁰ uvádí Stafford.

2.5 Vztahy v manželství

Každý muž uvažující o vstupu do manželství by si měl spočítat, co ho bude stát slovo, které v manželství manželce dá. Bible učí, že si má člověk spočítat cenu co ho bude zamýšlená akce stát a nezačínat s ní, dokud si není jist, že nato má“.³¹ Proto musí být muži připraveni otevřít se Bohu, aby mohl pracovat v jejich srdcích a dal jim schopnost milovat tak, jak miluje on. Muži musí připravovat svůj charakter, aby dali čest svému jménu, se kterým se, jak většinou očekávají, mají jejich manželky ztotožnit. (Cole, 2001 p. 52) Toto mnohdy nesnadné budování vztahu mezi manželi vyžadující čas, pokoru, trpělivost, modlitbu, bude mnohokrát odměněno. Odměnou, kterou Bůh dal mužům za přijetí odpovědnosti, je pokoj v srdci, dobré manželství, spokojená žena a šťastné děti, což je cennější než všechny peníze a materiální bohatství. (tamtéž)

Otevřenost v manželství umožňuje vzájemná důvěra a naopak, nedostatek důvěry ji znemožňuje. To se odráží i v chápání manželského slibu, který není jen nějaká dohoda

---

³⁰Opačné vymezení věrnosti Leviticus 20: 10 Kdo se dopustí cizoložství s ženou někoho jiného, kdo cizoloží s ženou svého bližního, musí zemřít, cizoložník i cizoložnice. Přísloví 6: 32 Kdo s ženou cizoloží, nemá rozum, k vlastní zkáze to činí.

³¹Lk. 14; 28-30 „Chce-li někdo z vás stavět věž, což si napřed nesedne a nespočítá náklad, má-li dost na dokončení stavby? Jinak – až položí základ a nebude moci dokončit – vysmějí se mu všichni, kteří to uvidí. ‘To je ten člověk’, řeknou, ‘který začal stavět, ale nemohl dokončit‘“.

o společném sexuálním životě, již je možno porušit pouze cizoložstvím. Jak uvádí E. L. Cole³² ve své knize nazvané příznačně *Komunikace, sex a peníze* „manželský slib, ať už je jeho přesné znění jakékoli, znamená svaté sebevydání před Bohem, ve kterém muž přijímá zodpovědnost za své mužství ve vztahu ke své ženě. Bůh se dívá na manželský slib jako na důkaz mužovy touhy milovat svou ženu tak, jako Kristus miloval Církev. Pokud muž poruší zákon lásky, porušil svůj slib a oslabil smlouvu, kterou má se svou ženou“ (Cole, 2001 p. 46).

Protože Bůh je tvůrcem člověka, vychází i všechny principy v lidském životě z Božího království. V něm má svůj původ a počátek. Lásku, která má své důkazy a dává něco milované osobě, můžeme najít ve vlastní Boží povaze³³. Stejně je to i s nesobeckostí, tj. přáním být prospěšný milované osobě a touha po jednotě jsou důkazy opravdové lásky. Nesobeckost může být něčím nevidaným, ale i samozřejmostí. Nicméně v každém případě zjevuje odlesk láskyplné povahy neporušeného stvoření. „Láska se dívá na milovanou osobu. Sebe dává až na druhé místo. Chtíč, který představuje zvrácenou lásku, se zaměřuje na sebe na úkor toho druhého. Láska nám dává identitu, bezpečí a stabilitu. Přesně tohle dal Kristus církvi a přesně tohle mají dát muži svým ženám a rodinám (tamtéž).

Podobné svědectví podává ve své knize Gay Wheatová, která hodnotí vzájemný vztah ke svému manželovi v jejich manželství před a po obrácení se ke Kristu³⁴. „Často se mě s Edem ptají, jak a se změnilo mé manželství, když jsme se s Edem stali křesťany. To se nedá vůbec srovnávat! Předtím jsme samozřejmě byli zaměřeni každý na sebe. Neměli jsme spolu ten sexuální vztah, o kterém se mluví v naší knize, protože jsme se tolik nesnažili potěšit jeden druhého, a byli jsme naprosto nevědomí o významu sexu v Božím slovu. Dařilo se nám spolu dobře, ale nesdělovali jsme si navzájem své nejnižší pocity. Když jsme teď křesťané, vím, že láska, kterou mě Ed miluje, je stejného druhu, jako láska Kristova. Jsem v bezpečí a chráněna touto láskou. Víím, že si se svým manželem mohu o všem promluvit a že mohu důvěřovat jeho moudrosti, coby duchovního vůdce rodiny. Když jsme si zvykli vylít své srdce při společné modlitbě, můžeme spolu svobodně komunikovat o čemkoli. Nebojíme se spolu odhalovat své nit-

---

³²Edvin Louis Cole-uznávaný mezinárodní učitel, televizní osobnost, významný řečník

³³Jan 3: 16 „Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný“.

³⁴Obrácení, znovuzrození je začátek opravdového vztahu s Bohem.

ro ani své chyby, protože víme, že přijímáme toho druhého takový jaký je, se všemi jeho slabostmi, chybami i dobrými vlastnostmi. Jak je nádherné, když vím, že nejsem milována jenom pro to, jak jednám: ať se chovám jakkoliv chybně, můj muž mě bude stále milovat. A to mě nutí, abych jednala co nejlépe“ (Wheat, 2006, p. 143).

Soudržnost a vnitřní vyrovnanost rodiny má samozřejmě i vliv na vychovávané děti. Fungující, bezproblémová rodina má v tomto ohledu větší šance zvládnout výchovu lépe. Například při výchově k odpovědnosti. Mají-li děti pochopit systém požadavků, v jejichž rámci by se měli pohybovat a mají-li je navíc převzít za vlastní a identifikovat se s nimi, vyžaduje to důslednost a jednoznačnost pravidel hry, jimiž se rodina řídí. Časté změny těchto norem rodinného soužití, rozpory mezi rodiči při jejich stanovování a dodržování vede ke zmatení dítěte, případně k využití skuliny v rodinném výchovném systému ve svůj prospěch. (Pelikán, 1997, p. 96)

2.5.1 Komunikace

Vzájemná komunikace člověka s člověkem je nejdůležitější aktivita mezi lidmi. Je většinou vyjádření potřeb jednoho jedince druhému při vzájemném setkání – interakci. Součástí dobré komunikace je mluvení, naslouchání, porozumění a jednání. Řecké slovo pro komunikaci je koinonio, což také znamená společenství a pojednává o vzájemných vztazích (Daugherty, 1996, p. 9). Český sociální psycholog Jaroslav Řezáč popisuje komunikaci jako výpověď o tom, jak člověk chápe, „vidí“ interpretuje sebe, jiné lidi a vztahy mezi nimi. Výpověď člověka je vždy subjektivní a vždy je zároveň jak sdělení druhému tak, i výpovědí o sobě“. Může se tak dít v různých podobách mluvené slovo, gesto, akce, vždy ztělesňuje, vyjadřuje nějaký reálný vztah (Řezáč, 1998, p. 107). Cole k nezprostředkované komunikaci uvádí: „Jsou tři způsoby komunikace, kterými člověk disponuje: slovo, gesto a duch. Prostřednictvím slov komunikujeme velmi často, ale naše gesta a duch ta slova vždy buď potvrzují, nebo popírají. Tedy stará zásada, skutky jsou více slyšet než slova“. V praxi to znamená implementovat všechny tři složky. Dále Cole uvádí „Nedostatek komunikace v duchu, který je způsoben tím, že se manželé nemodlí“³⁵, způsobuje často neschopnost vyjádřit nejnítějnější pocity komunikace gestem. Gesto, jež potvrzuje slovo, zpečetuje duch. Slova jsou často nejjasnějším dů-

---

³⁵Nejedná se o odřikání naučené modlitby, ale o důvěrný rozhovor člověka (manželů) s Bohem

kazem toho, co je v lidském srdci³⁶. Ze slov můžeme poznat charakter člověka, i když se s ním blíže neznáme. (Cole, 2001, p. 63)

Jedině spolehlivá komunikace umožňuje rozvoj. Pokud dochází k poruchám, či jiným nepřesnostem při přenosu je výsledek jiný než ten, který odesílatel vyslal a příjemce obdržel. Pokud spolu manžel a manželka nesouhlasí, je pro ně jednoduché zkreslovat význam slov, překrucovat je ve prospěch svých vlastních záměrů nebo je převracet, aby zabránili například usmíření. „Když je komunikace zastavena, nastává nenormální stav a konečným výsledkem nenormálního stavu je smrt. Manželství umírají, pokud spolu manželé odmítají komunikovat nebo pokud přílišné zkreslení zabraňuje porozumět si a smířit se“ (Cole, 2001, p. 62). Pýcha a sobectví jsou dva základní problémy v komunikaci. Obdobné je i to s vírou, pokud lidé odmítají komunikovat s Bohem, anebo slyší jeho slova zkresleně.

Podobného názoru je i Daugherty, když říká, že rozpad komunikace je pro oblast manželství problém číslo jedna. „Bývá hlavním důvodem pro odcizení a rozvod. Mnoho lidí si to neuvědomuje, protože si myslí, že problém je někde jinde“.(Daugherty, 1996, p. 9) Pokud se však správně komunikuje a manželé se otevřeně sdílí, může to vyřešit finanční problémy, problémy fyzické, i problémy s dětmi. V návaznosti na Boží slovo – Bibli, křesťané přikládají verbální komunikaci velký význam.³⁷ To znamená, že nemají nechat plynout ze svých úst žádná špatná a ničivá slova, která snižují nebo se staví proti Božím záměrům či způsobují nevráživost, zvlí nebo špatnou pověst o někom³⁸. Zloba ať už vyjádřena slovy či jinak, kdy chceme druhému odplatit a ublížit, je špatný postoj.^{39,40} Pro otevřenou cestu ke komunikaci, a nejen pro ni, musí křesťan umět odpuštět.

2.5.2 Sex v manželství

I křesťan musí vědět a rozumět tomu, jak si užívat Božího stvoření, jehož součástí je sex. Pro některé nábožné lidi je typická představa, že sex je jen pro tělesné potěšení, tu-

³⁶Matouš 12: 34. Čím srdce přetéká, to ústa mluví., Lukáš 6: 45... Jeho ústa mluví, čím srdce přetéká.

³⁷Efezským 4: 29 Z vašich úst ať nevyjde ani jedno špatné slovo, ale vždy jen dobré, které by pomohlo, kde je třeba, a tak posluchačům přineslo milost.

³⁸Efezským 4; 30 Ať je vám vzdálena všechna tvrdost, zloba, hněv, křik, utrhaní a s tím i každá špatnost;

³⁹Náboženství -vnější forma uctívání Boha, bez opravdového vnitřního vztahu. Různé obřady a rituály mají větší význam než „ovoce“, který každý křesťan nese.

⁴⁰Efezským 4; 32 Buďte k sobě navzájem laskaví, milosrdní, odpouštějte si navzájem, jako i Bůh v Kristu odpustil vám.

díž je neduchovní. Pokud mají tento postoj, nejsou daleko od toho, aby vnímali jako hřích, když po sobě s manželkou fyzicky touží. Nenaplní-li manželé své potřeby i po této stránce, dochází většinou k hledání „osobní svobody“. Když začnou lidé tímto způsobem reagovat, je to často na úkor jejich vzájemného vztahu a především na úkor vztahu s Bohem.

Sex je nejvyšší fyzický projev lásky mezi dvěma lidmi. Ukazuje jejich jednotu v duchu, která je dána tím, že jsou spolu ve smluvním vztahu, tedy v manželství. A pokud na základě smluvního vztahu-manželství je sex tím čím má být⁴¹. Sex nebyl stvořen jen jako nástroj chťiče a touhy brát. Byl stvořen pro milování a dávání. Jakýkoliv sex mimo manželství je hřích. Sex za svobodna je nazýván smilstvem. Pohlavní styk s člověkem opačného pohlaví, který není manželským partnerem dotčného a je v manželské smlouvě s jiným člověkem, se nazývá cizoložství. Sexuální spojení dvou osob stejného pohlaví nese název homosexualita nebo (pokud se jedná o ženy) lesbismus⁴². O všech těchto věcech se v Bibli mluví jako o hřichu. (Cole, 2001, p. 95) Mezi lidmi, kteří nevstoupili do manželské smlouvy, nemá být žádný sex.

Detailnější pohled na problematiku manželského sexu nabízí apoštol Pavel ve svém prvním dopisu do Korintu, v němž uznává, že oba, muž i žena mají v manželství jistá práva. Mají silná přání, tužby, jež mají být uspokojeny. Na to však důraz neklade. Svá slova neadresuje partnerovi, který má sexuální požadavky, ale oslovuje jimi toho, který je má naplnit. Již výše zmíněný Christenson říká, „Nejde o přijímání, jde o dávání. Nejde především o moji rozkoš, ale o rozkoš mé ženy. Nejde o moje uspokojení, ale o uspokojení mé ženy“. Dále uvádí: „Židovství neklade tak velký důraz na lidská práva. Spíš na lidské povinnosti, nesnaží se vést lidi v první řadě k tomu, co mají od druhých požadovat, ale co sami jsou druhým dlužní“. (Christenson, 1968 p. 32) Muž i žena jsou si navzájem dlužní, pokud jde o sexuální život. I když je v Písmu zdůrazňována nadřazená úloha muže a poddanost ženy, v sexuální oblasti je to poněkud jiné. Žena má v moci tělo svého muže a muž tělo své ženy. V pohlavním spojení se každý otevírá až k bodu nejzazší osobní zranitelnosti. Žena riskuje v manželském objetí svou ženskost,

---

⁴¹Židům 13: 4 Manželství ať mají všichni v úctě a manželé ať jsou si věrni, neboť neřestné a nevěrné bude soudit Bůh.

⁴²Římanům 1; 26 Proto je Bůh vydal v moc hanebných vášní. Jejich ženy zaměnily přirozený styk za nepřirozený 27 a stejně i muži zanechali přirozeného styku s ženami a vzplanuli žádostí jeden k druhému, muži s muži provádějí hanebnosti a tak sami na sobě dostávají zaslouženou odplatu za svou scestnost

muž své mužství. Avšak právě tato zranitelnost, hotovost snést odmítnutí vede ke zralosti a naplnění. Manžel, který svou ženu uspokojí a sám je uspokojen, posiluje jí v jejím ženství a naopak (tamtéž). To je úkol pro celý manželský život, v němž se učí manželé, zrát, milovat a vrústat do sexuální harmonie. (Trobischová, p. 26)

2.6 Jednotlivé role v křesťanské rodině

2.6.1 Role otce

Jak je patrné z výše uvedeného, v židovství a později i v křesťanství stál v rodině na prvním místě muž, tedy uspořádání výrazně patriarchální. To se také promítlo do vztahu k dětem a jejich samotné výchově. Jak uvádí Derek Prince o tomto vztahu: Role otce se mísí s rolí manžela, obě jsou stejně náročné, ale role manžela je prvním stupněm, kdežto role otce druhým. Tyto dvě úlohy mohou být sloučeny do jediného obrazu hlavy rodiny⁴³. Muž má být podřízen Kristu a muži má být podřízena žena. „Je tady naznačen, dvojí vztahy- jeden nad a druhý pod. Zde je jasný duchovní obraz role manžela, který se také stal otcem: představuje Krista své ženě a své rodině“. Tímto vztahem nastává muži ohromná zodpovědnost, ale i výsada. (Prince, 1990 p. 55)

Z pohledu Bible i rodiny bere otec na sebe roli kněze, reprezentuje rodinu před Bohem, v roli proroka prezentuje Boha před svou rodinou a jako král vládne rodině Božím jménem.

Přirovnání církve a rodiny (uvedeno v podkapitole. 2.3.) je použito i v 1. listu Timoteovi, kde apoštol Pavel rozebírá vlastnosti, jež by měl mít muž, který chce být vůdcem církve. Tou naprosto nejdůležitější oblastí je, jak vypadá jeho domov. Takový člověk: „Má dobře vést svou rodinu a mít děti poslušné a počestné“. Čeká se od něj, že bude uplatňovat autoritu, jeho děti ho budou respektovat a poslouchat, on je bude vést. Řecké slovo pro výraz vést, znamená doslova „stanout před“ nebo „stát na čele“. Obsahuje různý navzájem se doplňující smysl, včetně vládnout, chránit nebo ovládat. V zásadě toto slovo tedy znamená, že otec stojí v čele svého domu. Staví se mezi svou rodinu a veškeré tlaky a nebezpečí života. Zároveň dává své rodině příklad zbožného života. Úspěšné vedení rodiny, pokračuje Pavel, je základem pro vedení církve. Nedovede-li

---

⁴³1 Korintským 11: 3 Rád bych, abyste si uvědomili, že hlavou každého muže je Kristus, hlavou ženy muž a hlavou Krista je Bůh.

někdo vést svou rodinu, jak se bude starat o Boží církev?(Bible, 1. Tim. 3; 5) To znamená, pokud se muž neumí postarat o svou rodinu, či ji vést, tak nemůže vést ani církev. (Prince, 2003, p. 67)

Manželé Mühlanovi, sami rodiče dvanácti dětí, píše ve své knize k roli otce: „Každá rodina by si měla vytvořit jasný koncept“. Začíná to tím, že otec pozná svou odpovědnost a také je ochoten ji převzít. Musí si udělat čas, aby si v klidu se svou ženou probral případné vyskytující se potíže ve výchově. Musí se spolu radit, jak reagovat. „Otec může být informován o denní výchově, i když se z různých důvodů doma moc nezdržuje. Může mít na ni duchovní účast a přiměřeně rozsuzovat. Když žena ví, že ji její muž bere její problémy s dětmi vážně, že společně s ní hledá jejich řešení, pak bude jednat mnohem jistěji a také bude činit jistější rozhodnutí, protože bude mít duchovní podporu“. (Mühlanovi, 1995, p. 69)

Jestliže však otec neplní svou nezastupitelnou roli v rodině, dochází k určitému posunu v chápání této role jak jeho manželkou, tak dětmi. Křesťanský publicista a sociolog Stepan Holthaus, kriticky hodnotí současnou roli otce v rodinách ve srovnání s původní rolí otce popsanou v Bibli, když říká: „Otcové svou klíčovou pozici v rodině zanedbávají. Ne nadarmo Bible otce vybízí, aby dobře vedli svou rodinu⁴⁴, aby bezmyšlenkovitě nezraňovali city svých dětí⁴⁵, aby jim stanovili jasné hranice⁴⁶. Otcové nesou spoluodpovědnost za křesťanskou výchovu dětí⁴⁷. Mají svým dětem vypravovat biblické příběhy⁴⁸“. Dále ve své úvaze pokračuje a uvádí: „V Bibli, v knize nazvané Deuteronomiu 4: 9 je otcům řečeno, aby všechny záležitosti zákona předávali svým dětem a vnukům! Na jiných místech, například v knize Přísloví se opakuje povinnost otců předávat dětem morální hodnoty. Otcové mají velkou a vznešenou odpovědnost za křesťanské vedení svých dětí! Je načase⁴⁹, aby otcové vzali svou odpovědnost za vedení v rodině vážně“.

⁴⁴1Tm 3: 4,12 – to, co je zde řečeno mužům ve vůdčích rolích v církvi platí určitě pro všechny otce

⁴⁵Ef 6: 4a; A vy, otcové, nedrážděte své děti k hněvu, Ko 3: 21 Otcové, nedrážděte své děti, aby nemalomyslněly.

⁴⁶Ef 6: 4b...ale vychovávejte je v Pánově kázni a napomenutí.

⁴⁷Ž 78: 1-6 Poučující. Lide můj, naslouchej učení mému, k slovům úst mých nakloň ucho,2 otevřu svá ústa ku přísloví, předložím hádanky dávnověké.3 Co jsme slyšali a o čem víme, to, co nám otcové vyprávěli,4 nebudeme tajit jejich synům. Budeme vyprávět budoucímu pokolení o Hospodinových chvályhodných činech, o mocných skutcích a divech, jež konal.

5 Stanovil svědectví v Jákobovi, vydal zákon v Izraeli a přikázal našim otcům, aby s tím seznamovali své syny,6 aby o tom vědělo budoucí pokolení, synové, kteří se zrodí. Ti to budou dále vyprávět svým synům,

⁴⁸Dt 6: 7, 20-25 Budeš je vštěpovat svým synům a budeš o nich rozmlouvat, když budeš sedět doma nebo půjdeš cestou, když budeš uléhat nebo vstávat.

⁴⁹Boháč (L 16) si dělá starosti o duchovní situaci svých bratří příliš pozdě, teprve když je sám v říši mrtvých (L 16: 27 a násl.)

Nezastupitelnost a důležitost otce pro dítě demonstruje výše zmíněný autor těmito slovy: „Už dávno se ví, že děti, které vyrůstaly bez otce, nepodávají takový výkon, jsou ustrašenější a psychicky labilnější. Mají větší sklony k porušování pravidel a jejich morální chování není tak zřejmé jako u dětí s oběma rodiči. Otec ztělesňuje důležitou morální instanci, která má pro rozvoj dítěte velký význam. Výzkumy ukazují, že otec má význam i pro to, jakou představu si dítě utvoří o své roli muže nebo ženy. Chlapci se při kontaktu s otcem rychleji ztotožňují se svou mužskou rolí a naopak u děvčat se kontaktem s otcem rozvíjí pocit jejich vlastní hodnoty jako ženy“ (<http://www.juda.cz/?p=280> z 10.11.2009).

Podobný postoj má i manželka renomovaného biblického učitele Ruth Prince, když popisuje vliv rodičů na utváření budoucích rolí u dětí. „Součástí přirozené přípravy k manželství je pozorování úlohy obou pohlaví uvnitř rodiny a normálních vnitřních vztahů mezi otcem a matkou. Děvčata, která vyrůstala v rozvedené domácnosti, nemohla pozorovat svou matku v úloze manželky. Pokud neměla žádného otce, který by bydlel s nimi, byla ochuzena o příležitost mít úzkým a přirozeným způsobem vztah k muži. Dívka potřebuje obdiv otcův, když začíná kráčet k dospělosti, jak pro svou sebeúctu, tak k tomu, aby se připravil její vztah k jejímu manželovi.“ (Prince, 1990, p. 63)

2.6.2 Role matky

Důležitost matčina úkolu krásně vyjadřuje rčení: „Ruka, jež houpe kolébku, vládne světem“. Třebaže kolébky dnes již nejsou moderní, význam těchto slov platí stále. (Karssenová; 1991)

Na tradičním pojetí role matky se po tisíce let prakticky nic neměnilo, tedy až do poloviny dvacátého století. Začínalo těhotenstvím, porodem, výchovou dětí a starostí o domácnost. Samozřejmostí byly ve většině případů sezónní polní práce. Většina žen také chápala roli matky jako něco, co je v jejím životě důležité, ale není to její jediná role, kterou si má osvojit. Bylo tedy přesněji dáno, co společnost od matek spíše očekává. Ženy získávají představu o své roli matek relativně brzy, protože jim ji rodiče předávají od útlého věku. Žánrovými hrami, nápodobou nebo poučováním.

Zlomovým okamžikem pro tradiční chápání role matky bylo období po druhé světové válce. Vlivem jak rozbité infrastruktury válkou zasažených zemí, kdy je potřeba

k jejímu obnovení každé pracovní síly, tak zapojením žen do výroby v ostatních válkou nezasazených státech dochází k potlačení do té doby zažité praxe, muže jako živitele rodiny a ženy starající se o domácnost. Vlivem tlaku na zrovnoprávnění postavení obou pohlaví, které bylo vyvoláno různými feministickými hnutími, dochází během následujících desetiletí dvacátého století k jasnému předefinování role matky. Výchova malých dětí se stává vesměs institucionalizovanou. V důsledku přeorientování společnosti k jiným hodnotám a prioritám přibývá zvyšující žen rozhodnutých zůstat bezdětné. (Sulle-rotová, 1998)

Jestliže v Bibli najdeme řadu zmínek o otci, o jeho roli, důležitosti, povinnostech o roli matky to lze říci jen do určité míry. Je to dáno také tím, že Bible je výrazně patriarchální. Přesto, jak uvádí, ve svém biblickém slovníku Novotný, matka zde určitou vážnost požívala. „I za zřízení patriarchálního, kdy hlavou rodiny byl otec, bylo její postavení v rodině mimořádné, podílela se o autoritu otcovu nad dětmi, takže otec a matka jsou jmenováni současně a úcta k oběma rodičům byla základem rodinné pospolitosti a příkazem Božím“.⁵⁰ Největším ponížením pro ženu bylo, zůstala-li v manželství bezdětná. V takovém případě i otrokyně – matka se cítila povýšená nad svou bezdětnou paní. Bylo ovšem možné stát se matkou adoptí dítěte.⁵¹ (Novotný, 1956, p. 406)

I přes snahu určitých skupin lidí zaměnit funkci některých gender rolí, zůstává pro ženu role matky nezpochybnitelná. Tak jako v minulosti i dnes přivádí na svět děti ona. Má také mimořádnou roli při jejich výchově. Zejména v prvních letech života je pro dítě vztah s matkou klíčem k dalšímu dobrému rozvoji. Citová péče maminky dává dítěti bezpečí, jistotu – jsou to rozhodující hodnoty pro správný růst.

Dětská psychoterapeutka a autorka řady knih o výchově Christa Mevesová k roli matky říká: „Výzkumy mozku dokazují, že ženy jsou vůči potřebám dítěte pozornější. Empatie a citlivost jsou u nich vyvinuty silněji než u mužů. Ženy s miminky a malými dětmi více mluví. Mají lepší cit pro něhu, kterou děti potřebují. Nejnověji bylo prokázáno, že individuální chuť plodové vody se velmi podobá mateřskému mléku. Díky tomu

---

⁵⁰Ex 20,12; Ex 21,15.17; Lv19,3; 20,9; Dt 5,16; Ez22,7 Otec i matku v tobě zlehčují, bezdomovce uprostřed tebe utlačují, sirotka a vdovu v tobě utiskují.

⁵¹Gn 30,3 Odvětila: "Tu je má otrokyně Bilha; vejdi k ní! Porodí na má kolena, a tak i já budu mít z ní syny".

dítě cítí: Tady jsem správně“. Matky také intuitivně drží plačící dítě na levé straně, aby mohlo cítit uklidňující tlukot matčina srdce. Jeho rytmus zná již z matčina těla. (Život víry, 2/2009, p. 11)

Současná role matky v křesťanské rodině vychází z tradičního vzoru popsaného v Bibli, modifikovaná současnými podmínkami a možnostmi. Tzn. je maminkou využívána možnost mateřské dovolené⁵² od dvou do čtyř let v závislosti na ekonomickém postavení rodiny. Protože muž, ve většině případů, není schopen zajistit „výpadek“ jednoho příjmu v rodině. Pokud matka zůstává s dětmi doma déle, je to vykoupeno nižší životní úrovní, případně obtížnějším návratem do zaměstnání (tamtéž). Navzdory výdobytkům techniky začíná zaměstnaným ženám po příchodu z práce další pracovní směna (nákupy, učení se s dětmi, úklid). I když s některými domácími pracemi pomáhá muž, hlavní tíhu nese přece jen žena. To je obraz většiny rodin s dětmi žijícího podle tradičního modelu. Nelze se proto divit, že v prováděném dlouhodobém průzkumu⁵³, který mapoval postoje mužů i žen v otázce gender rolí, vyšlo najevo, že dotazovaní muži by měli raději své ženy doma než zaměstnané v práci.

Trvalou záměnou rolí otce a matky navíc vzniká u dítěte nejistota: Kdo má co na starosti? Kdo má poslední slovo, kdo má nejvyšší odpovědnost? (<http://www.juda.cz/?p=280> z 10.11.09)

Role matky, otce-rodiců je ten nejnáročnější úkol, proto většina rodičů cítí nesmírný tlak, aby dělali to nejlepší pro své děti i pro sebe a obstáli před svým okolím a před Bohem. (Cloud+Townsend; 2002)

2.6.3 Role dětí

Muži a ženy se neberou proto, aby měli děti, ale proto, aby našli „kost svých kostí“. ⁵⁴ Americký psycholog Strafford dále uvádí „Přesto povolává Bůh manžele k zod-

⁵²Česká republika patří, co se týče sociálních dávek (rodičovského příspěvku) k jedněm z nejtědřejších států v Evropě.

⁵³<http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2005122202>

⁵⁴Genesis 1; 23 Člověk zvolal: "Toto je kost z mých kostí a tělo z mého těla! Ať muženou se nazývá, vždyť z muže vzata jest“.

povědnosti (a požehnání), kterou přináší děti. Znamená to, že pokud se manželský pár rozhodne nemít děti, je to špatné? Přinejmenším to znamená, že manželé by k takovému rozhodnutí měli mít velmi dobrý důvod. Manželství a děti k sobě totiž patří⁵⁵ „.

Proces reprodukce a následné výchovy nebyl míněn jako břemeno od Boha. Je pravda, že jeho úloha je velmi náročná, avšak rodiče ve 20. století se obestřeli zbytečnou vinou, strachem a pochybnostmi. To nebyl Boží plán. Ze všech stránek Bible vyplývá, že na výchovu dítěte se má pohlížet jako na Boží požehnání – jako na vítaný, nádherný a radostný zážitek. Přivést dítě na svět – bezbrannou, malou lidskou bytost, která od rodičů očekává vše, co potřebuje, je jedním z největších privilegií v životě. Učit ty malé drobečky milovat Boha celým svým srdcem a sloužit po celý život svým bližním je vskutku nádherná příležitost. Je to nejvyšší poslání (Dobson, 1995; p. 8).

Boží úloha pro děti se dá shrnout do jednoho Božího přikázání: „Děti, poslouchejte své rodiče ve všem, neboť to je milé v Pánu“⁵⁶. Osobní vztah dítěte k Ježíši souvisí s tím, jakou poslušnost prokazuje dítě svým rodičům. V životě poslušného dítěte žije a působí Pán Ježíš, proto je poslušnější dítě dítětem šťastnějším. Dítě, které ví přesně, co si může dovolit a jak daleko může jít, je vysvobozené od těžkého břemene. (Christensen, p. 54)

Německý sociolog a teolog Holthaus tento názor potvrzuje svoji myšlenkou o tom, co mohou (a mají) dělat děti ve vztahu ke svým rodičům. „Nové století však také vyžaduje, aby se probudily děti samy. Děti se musí znovu učit ctít své rodiče. Ctít znamená víc než poslouchat. Biblický pojem ctít neznámá správně se chovat, ale mít správný postoj. Je to respekt, přijetí nadřazené autority. Respekt vůči rodičům Bible považuje za základ společného života, protože rodina je zdrojem stability, jistoty, bezpečí, ochrany, lásky, a tedy zvýšení kvality života i pro samotné dítě. Pavel říká v Efeským 6: 1 srozumitelně: Děti, poslouchejte své rodiče, protože to je spravedlivé před Bohem.“ Řecký výraz teknon, které zde označuje děti, zde neznámá malé děti, ale teenagery, dospívající mladé lidi, kteří už mají odpovědnost za svůj vztah k rodičům. Poslušnost a pod-

---

⁵⁵Genesis 1; 28 A Bůh jim požehnal a řekl jim: "Plod'te a množte se a naplňte zemi.

⁵⁶Koloským 3: 20 Děti, poslouchejte své rodiče ve všem, neboť to je milé v Pánu

řízenost má být „v Pánu“, to znamená, že Kristus stojí nade vším; on se projevuje i v chování dětí. Pán dává sílu a schopnost k poslušnosti a také on, Pán je autoritou, která stojí za tímto pokynem, ne rodiče“.

Bible tak ostře odsuzuje hříchy dětí vůči rodičům. Děti nesmí rodiče vyhnat z domu⁵⁷, okrádat je⁵⁸, proklínat ani bít⁵⁹. Nesmí dělat rodičům ostudu⁶⁰. Neposlušnost dětí je znakem poslední doby⁶¹. Příkladem správné úcty vůči rodičům je sám Pán Ježíš Kristus, který je poslouchal⁶², i když se jako Pán celého světa podřizovat nemusel. Šalomoun to vše vyjadřuje takto: „Můj synu, poslouvej otcova kárání a matčíným poučováním neopovrhuj“⁶³. (<http://www.juda.cz/? P=280> 8. 12. 2009) (srovnej Křivohlavý, 2000, p. 126)

---

⁵⁷Přísluví 19: 26 Kdo týrá otce a vyhání matku, je syn hanebný a hnusný.

⁵⁸Přísluví 28: 24 Kdo odírá otce a matku a říká: "To není žádný přestupek", je společníkem zhoubce.

⁵⁹Exodus 21: 15 Kdo uhodí svého otce nebo matku, musí zemřít. 17 Kdo zlořečí svému otci nebo matce, musí zemřít.

⁶⁰Leviticus 21: 9 Když se dcera některého kněze znesvětila smilstvem, znesvětila svého otce; bude upálena.

⁶¹2 Timoteovi 3: 2 Lidé budou sobečtí, chamtiví, chvástaví, domýšliví, budou se rouhat, nebudou poslouchat rodiče, budou nevděční, bezbožní,

⁶²Lukáš 2: 51 Pak se s nimi vrátil do Nazareta a poslouchal je. Jeho matka uchovávala to vše ve svém srdci.

⁶³Přísluví 1: 8 Můj synu, poslouvej otcovo kárání a matčíným poučováním neopovrhuj.

3 Křesťanská rodinná výchova

3.1 Specifika křesťanské výchovy

Tak jako v kapitole nazvané Specifika křesťanské rodiny byly vyzvednuty rozdíly, tak i zde bude uvedeno, čím se odlišuje křesťanská rodinná výchova od současně marginálně užívané.

Odlišnost křesťanské rodinné výchovy je především ve výchovných cílech, výchovných principech a do jisté míry, také ve zvýšené odpovědnosti⁶⁴. Stojí na principech vycházejících z Božího slova. Manželé Christensenovi, zabývající se problematikou rodiny, poznamenávají: „Bible nám poskytuje pozoruhodné názory na manželství a rodinu, které zasluhují vážnou úvahu“. Těmito biblickými zásadami by se nemělo pohrdat jen proto, že pocházejí z jiné doby. Je dobré prostudovat, co říká Písmo o manželství! Nabízí právě tolik jako předešlým generacím a oslovuje každého přímo osobně. Přijmout biblické zásady o manželství a rodině neznamená vrátit se do minulosti, k tomu, co bylo. Principy mají trvalou hodnotu, ale způsob, jak se uplatňují, se může během doby měnit“. (Christensenovi, 1980, p. 13-14)

Ovšem je tu několik ne nepodstatných podmínek, které je nutné splnit, aby se daný „návod“ mohl uplatnit. Důležité je uznání základní hodnoty toho, co nám říká Bible o manželství a otevření se Duchu svatému, které umožňuje uvést do praxe slova Písma. Obojí je absolutně nutné. „Jestliže bychom totiž chtěli odsunout to, co říká Písmo o manželství, zbavujeme se základny, ze které jediné jsme schopni čelit názorům současné doby, jež přispívají ke krizi v manželství a rodině“. To, co Bible v jádru učí, není pouhé učení – mrtvá nauka. (Christensenovi, 1980 p. 14)

Biblické pravdy plní svůj účel v manželství či rodině jen tehdy, když je muž i žena plně přijmou a dají se jimi vést v každodenním životě. Jak již bylo řečeno v úvodní kapitole, výchova je cílevědomé a soustavné formování osobnosti. Výchova dítěte rodiči je jenom jednou částí ve výchově nového člověka, i když částí nejvýznamnější. I doba, v níž mají rodiče sami na dítě rozhodující vliv, je poměrně krátká a velice záleží na tom, aby ji správně využili a neproplývali příležitostí, která se jim nikdy nevrátí. Pro

---

⁶⁴Rodičové jsou odpovědní také Bohu.

toto období je třeba, aby měli ustavičně na paměti, že výchova není jen záměrné vedení dětí, ale i celý život rodičů odehrávající se před dětmi. Výchova spočívá také ve správném dorozumívání obou stran – rodičů a dítěte. Je samozřejmé, že komunikace rodičů s dětmi se bude rok od roku měnit podle vývoje dítěte. Je důležité, aby tuto skutečnost rodiče reflektovali. Musí si být vědomi, co dítě v daném věku pochopí a co už ne. To platí obecně pro každý výchovný vztah.

Biblické zásady, to nejsou jen pasáže textu, ve kterých se přímo píše o výchově nebo věci týkajících se formování člověka člověkem či člověka Bohem, ale veškeré příběhy z kterých jemožné se poučit.

3.2 Cíle křesťanské výchovy

Jak již bylo uvedeno výše, křesťanská a oficiálně prezentovaná výchova se liší ve svých některých výchovných cílech. Pro křesťanskou výchovu jsou typické tyto:

- 1.) Vztah dítěte k Bohu
- 2.) Vztah dítěte k rodičům
- 3.) Vztah ke svému pohlaví a budoucí gender roli
- 4.) Vztah dítěte k bližnímu
- 5.) Vztah ke konzervativním hodnotám
- 6.) Vztah a odpovědnost k budoucnosti

Stanovení výchovných cílů, bývá u všech křesťanských rodin podobné. Rozdílnější však mohou být prostředky k jejich naplnění, které jsou odvislé od uplatňovaného výchovného stylu jednotlivými rodinami. Tedy to, k čemu má výchova směřovat, je možno stanovovat podle toho, které oblasti se výchova týká (viz. také kapitola 4.7).

Ve výše popisovaném se jako prioritní jeví především cíle křesťanské duchovní výchovy. Proto je pro každou křesťanskou rodinu stěžejní vést děti k tomu, aby si zamilovaly Pána Ježíše Krista a chtěly mu sloužit (Křivohlavý, 2000, p. 127). Ovšem je rozdíl správně uvést děti na cestu víry nebo je uvést pouze do náboženského života. Mnoho rodičů touží po tom, aby středem života jejich dětí byl Bůh. Chtějí mít děti, které milují Boha a krácejí po jeho stezkách. Ale náboženská výchova, která neuznává duchovní rozměr přípravy dítěte na skutečný život je chabým cílem. Mnoha rodičům zlomilo srdce, když se jejich děti sice naučily nazpaměť verše z Bible, ale nepřijaly je ve svém srdci nebo podle nich nežily.

Morálka a dobrý charakter je druhý nejdůležitější cíl křesťanské výchovy. Je potřeba naučit děti lnout ke konzervativním hodnotám vycházejících z Božího slova. Naučit je správným postojům a odvaze při jejich prosazování, aby byly tou správnou solí země a světlem světa.

Výchova pro budoucí vztah – manželství, ideálním příkladem je fungující vztah vlastních rodičů

Příprava pro budoucí povolání – usilující o co možná nejlepší přípravu pro život a budoucí profesi.

Samostatnosti – děti jsou vedeny k tomu, aby měly svoji vůli. Aby věděly, co chtějí a jak se rozhodnout. Výchova k samostatnosti a výchova vůle znamenají naučit se skutečně samostatnému rozhodování. Samozřejmě to znamená, aby děti věděly, co mají chtít. Budou-li se rozhodovat, pak je zapotřebí, aby si dovedly uvědomit, že to rozhodování vždycky znamená zvážit jedno proti druhému. (Cloud&Townsend, 2002, p. 18)

3.3 Kdo má děti vychovávat

Ke specifickým křesťanské výchovy patří i to, kdo děti vychovává. Je pravidlem, že rodiče v křesťanských rodinách nespolehají na institucionální výchovu svých dětí nebo se snaží této možnosti využívat v nezbytně nutné míře. Problém ovšem nastává, když se výchovné cíle jaksi „kříží“. Tedy záměr rodičů a záměr společnosti, která mnohdy v zájmu „dobra dítěte“ eliminuje moc rodičů nad vlastním dítětem. Negativní příklad, jež se odehrál v NSR, je pro ilustraci uveden v příloze č.3 této práce.

Profesor Jaro Křivohlavý na otázku, kdo má děti vychovávat, odpovídá: „Biblická odpověď je jasná, v první řadě rodiče (teprve potom učitelé, profesionální vychovatelé atp.) Z rodičů je tento úkol svěřen v první řadě mužům. V Bibli čteme: „A vy otcové, vychovávejte své děti v cvičení a napomínání Páně“ (Bible, Ef 6,4). Není tedy správné, když muž zcela přenechá výchovu svých dětí manželce a věnuje se cele jen své práci,

svým zájmům. Již ve Starém zákoně byla tato funkce podrobně vypsána⁶⁵. (<http://jaro.krivohlavy.cz/predna-ka-o-vychove> 10. 12. 2009)

Cloud a Townsend k tomuto tématu dodávají, že odpovědnost za výchovu má své tři pravidla.

- 1.) „Odpovědnost leží na ose někde mezi dítětem a rodičem, přičemž jeho přesná poloha na této ose se časem mění“. Dítě s přibývajícím věkem je soběstačnější a zodpovědnější. Jeho rozumový vývoj mu umožňuje rozhodovat se a nést zodpovědnost za tato rozhodnutí.
- 2.) „Třebaže se odpovědnost přesouvá, rodiče a děti mají své specifické a navzájem odlišné úkoly“. Rodiče poskytují bezpečí a lásku, pomáhají dítěti utřídit jeho životní zkušenosti, aby mu umožnili zrání. Dítě na tyto zkušenosti reaguje, podstupuje rizika, neúspěchy a učí se z nich. Rodiče ani děti si své úkoly nemohou vyměnit.
- 3.) „Dítě musí nést konečnou odpovědnost za svůj život.“ Sebedokonalejší rodič nezabrání určitým negativním aspektům v životě dítěte. Jak se s tím vnitřně vypořádá a jaké to v něm zanechá následky, záleží na něm. Bible říká, že na konci života budeme všichni povoláni, abychom skládali účty z toho, co jsme učinili, ať dobrého nebo zlého, 2K 5,10.⁶⁶

3.4 Biblické zásady a principy výchovy

Popsat biblické zásady není jednoduchý úkol. Samotná Bible obsahuje 613 různých nařízení a příkazů, které se dají rozdělit do tří skupin.:

- 1) Občanská
- 2) Majetková
- 3) Církevní

---

⁶⁵Dt 6,7-9 Deuteronomium 6: 5 Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou.

6 A tato slova, která ti dnes přikazují, budeš mít v srdci.

7 Budeš je vštěpovat svým synům a budeš o nich rozmlouvat, když budeš sedět doma nebo půjdeš cestou, když budeš uléhat nebo vstávat.

8 Uvážeš si je jako znamení na ruku a budeš je mít jako pásek na čele mezi očima.

9 Napíšeš je také na veřeje svého domu a na své brány.

⁶⁶2 Korintským 5: 10 Vždyť se všichni musíme ukázat před soudným stolicem Kristovým, aby každý dostal odplatu za to, co činil ve svém životě, ať dobré či zlé.

Všechna by se ale dala shrnout do deseti přikázání, známých jako Desatero. Desatero je deset podnětů (morálních i duchovních) pro usměrnění života. Deset pohledů na člověka a jeho život, jak se jeví v Božím světle. Jedním z důvodů, proč bylo Desatero lidem dáno, je pomoc v orientaci na křižovatkách života. Stanoví řád, pravidla a mantinely v podstatě svobodnému, ale odpovědnému životu. (Křivohlavý, 2000, p. 143)

V Knize Exodus ve 20. kapitole, je poprvé Desatero uvedeno v tomto znění:

1 "Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, jenž tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví. Neměj žádné bohy kromě mne.

2. Nevytvářej si modly v podobě čehokoli nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí. Neklaň se jim a nesluž jim, neboť já Hospodin, tvůj Bůh, jsem Bůh žárlivě milující. Trestám nepravost otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kdo mě nenávidí, a prokazují milosrdenství tisícům pokolení těch, kdo mě milují a zachovávají má přikázání.

3. Neužívej jméno Hospodina, svého Boha, nadarmo, neboť toho, kdo by užil jeho jména nadarmo, Hospodin neponechá bez trestu.

4. Pamatuj na sobotní den, aby ti byl svatý. Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci, ale sedmý den je dnem odpočinku, zasvěceným Hospodinu, tvému Bohu. Nebudeš dělat žádnou práci – ty, tvůj syn ani tvá dcera, tvůj otrok ani tvá děvečka, tvé dobytče ani cizinec ve tvých branách. V šesti dnech totiž Hospodin učinil nebe i zemi, moře a všechno, co je v nich, ale sedmého dne odpočinul. Proto Hospodin požehnal sobotní den a posvětil jej.

5. Cti svého otce i matku, ať jsi dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh.

6. Nezapíjej.

7. Necizolož.

8. Nekrad'.

9. Nelži o svém bližním.

10 Nezávid' svému bližnímu jeho dům. Nezávid' svému bližnímu jeho manželku, jeho otroka, děvečku, býka ani osla – nezávid' svému bližnímu vůbec nic“.

Ježíš shrnul všechna tato přikázání do dvou základních v odpovědi na dotaz farizejů⁶⁷, které přikázání je největší⁶⁸, když odpověděl: „Miluj Hospodina, Boha svého,

⁶⁷Farizeové -vzdělání učitelé Zákona, jedna z význačných náboženských stran té doby,(Novotný, 1956)

⁶⁸Mt.22,36-40; Mk.12,28-31;

celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí. To je největší a první přikázání. Druhé je mu podobné: `Miluj svého bližního jako sám sebe. Na těch dvou přikázáních spočívá celý Zákon i Proroci“.

Konkrétní výchovné zásady, doporučení či principy pro výchovu dětí nacházíme v obou částech Bible, tedy ve Starém i Novém zákoně. Tyto jednotlivé odkazy nemusí být přímo adresovány k výchově, ale dá se z nich výchovný princip vyvodit. Část těchto formujících odkazů je uvedena v příloze.

Profesor Jaro Krivohlavý na své přednášce o křesťanské výchově říká: „Je možné se domnívat, že křesťanská výchova je záležitost duchovní non plus ultra, že křesťanská výchova je záležitost zcela jen duchovní. Když se podíváme do Bible do Knihy Přísloví, do 31. kapitoly – je to oddíl, který mám rád, velice rád – je tam oddíl, který mluví o ženě. O ženě, která je nad perly... Je tam nějaké slovíčko o výchově? Co myslíte? Tam se mluví o tolika různých věcech a tolika krásných a správných věcech. Je to až ku podivu. Obraz té vzácné ženy je tam pestrý – co všecko dělá. Stará se o tohle o tohle o tohle – a o výchově tam najednou není jedno jediné slovo. Žena statečná – srdce jejího muže na ni spoléhá... dobře činí jemu, koberce dělá, plátno, ale nenajdete tam slovíčko o tom, že by vychovávala. A vzdor tomu je to v Bibli a je to pro nás příklad. Proč? Protože ty věci, které dělá, velice úzce souvisejí s tím, co vychováváme. To znamená, že s tím kobercem, který tká, její víra velice úzce souvisí. A já se domnívám, že tyto věci každodenní patří do sféry víry. A že duchovní výchova nesmí opomíjet ty věci velice konkrétní“ . (<http://jaro.krivohlavy.cz/predna-ka-o-vychove> 10. 12. 2009)

Apoštol Pavel uvádí v Listě Římanům, v jeho 12. kapitole v 9. verši, pravidla křesťanského života. Tento, přímo osobní návod, zmiňuje křesťanskou lásku a náklonnost k dobru, trpělivost, upřímnost, vytrvalost, ale také horlivost ducha za směrničky každodenního života křesťana. Z dnešního pohledu se zdají některá pravidla až nepochopitelná, ale historie potvrzuje jejich pravdivost. Zde jsou některá z nich:

- „Dobrořečte těm, kteří vás pronásledují, dobrořečte a nezlořečte“ ,
- „Nikomu neodplácejte zlým za zlé“.
- „Přede všemi lidmi mějte na mysli ušlechtilé věci“.
- „Je-li možno, pokud to záleží na vás, mějte pokoj se všemi lidmi“.

- „Nemstěte se sami, milovaní, nýbrž dejte místo Božímu hněvu, neboť je napsáno: `Mně patří pomsta, já odplatím, praví Pán“.
- „Jestliže má tvůj nepřítel hlad, dávej mu jíst, a má-li žízeň, dávej mu pít; když to budeš činit, nasypeš žhavé uhlí na jeho hlavu“.
- „Nenech se přemáhat zlem, ale přemáhej zlo dobrem“.

Je-li tato část práce věnována biblickým výchovným zásadám, je nutné zmínit také některé principy, podle nichž vychovává Bůh ty, kteří mu patří. Jsou uvedeny například ve 12. kapitole v Listě Židům. Tytéž principy, lze použít také ve vztahu rodiče a dětí. V úvodu kapitoly vybízí pisatel, v tomto případě apoštol Pavel, křesťany, aby odložili veškerou zátěž a hřích a vytrvali v křesťanském životě, který přirovnává k běhu na dlouhou trať. Posilou nám má být radost z dobrého výsledku, tzn. spása. Vzorem dokonalosti je Spasitel – Ježíš Kristus. Pro rodiče to znamená – mít radost z toho, že mohou vychovávat své děti, i když je to proces dlouhodobý, plný překážek a cíl, dobře vychovaný člověk, je zpočátku v nedohlednu.

Povzbuzení k vytrvalosti je i v další části dopisu, „A zapomněli jste na napomenutí, které vám praví jako synům: „Synu můj, nepodceňuj Pánovu výchovu...“ Je velmi často obtížné a mnohdy stojí úsilí zůstat pevným a vytrvalým ve výchově. Bylo by hříchem, nechat plynout výchovu jen tak, bez zasahování a svěřit ji okolnostem, které v životě přicházejí.

O tom, že výchova nemusí být jen radost, ať už pro vychovávaného či vychovatele svědčí následující slova: „... ani neochabuj, když jsi od něho kárán; neboť koho Pán miluje, toho vychovává, a švihá každého, koho přijímá za syna. Snášejte to ke své výchově, Bůh s vámi zachází jako se syny. Neboť je nějaký syn, jehož by otec nevychoval? Jste-li však bez výchovy, již se stali účastni všichni, potom jste nemanželské děti, a ne synové. Také v našich tělesných otcích jsme měli vychovatele a měli jsme je v úctě. Nebudeme mnohem více poddáni Otci duchů, abychom žili? Vždyť oni vskutku na krátký čas vychovávali, jak jim připadalo správné, on však k užítku, abychom dostali podíl na jeho svatosti. Každá výchova se ovšem v tu chvíli nezdá být radostná, ale krušná; potom však vydává pokojné ovoce spravedlnosti těm, kteří jsou jí vycvičeni“⁶⁹.

---

⁶⁹Židům 12; 5-11

Pro milující rodiče – vychovatele je mnohdy těžké sáhnout ke krajním, byť osvědčeným metodám výchovy, k tělesným trestům.

3.4.1 Láska

Láska⁷⁰ jako pojítka vztahu muže a ženy tak i rodičů a dětí, byla zmíněna v příslušných podkapitolách. Jako aspekt nebo činitel výchovy bude rozebrána nyní. Její důležitost je několikrát v této práci připomínána. Ne náhodou. Člověk bez lásky, ač obdařen jazyky lidskými či andělskými, je přirovnáván k dunícímu kovu či činelu. Za nic je také považován ten, kdo má veškerou moudrost, poznání a víru přenášející hory, ale láska mu chybí. Tak hodnotí apoštol Pavel obdarované lidi, v Listu Korint'ánům⁷¹, kterým však chybí láska. Vyjmenovává vlastnosti lásky jako je trpělivost a dobrotivost. Především však vypočítává, co láska nedělá: nezávidí, nevychloubá se, není domýšlivá, nehledá svůj prospěch, nerozčiluje se, nepočítá zlo, neraduje se z nepravosti.

O důležitosti lásky ve vztahu děti – rodiče píše dětští psychologové Henry Cloud a John Townsend následující: „Vztah je základem pro řád Bohem stvořeného světa, ale i pro rodičovství. Nemůžete vybudovat charakter dítěte, které nemá hluboký vztah k rodičům. Všechno co víme z Bible a co jsme poznali z vlastního pozorování, nám říká, že děti potřebují lásku. Když přijdou na svět, cítí opuštěnost a potřebu lásky. Musí ji dostat, aby mohly dál růst. Vlastně by bez ní mohly zemřít. A pokud nezemřou, rozhodně nebudou prospívat citově, tělesně ani duchovně“ (Cloud a Townsend; 2002). Následně oba autoři upřesňují, že tento vztah na základě lásky není důležitý jen pro rozvoj dětí, ale je také jejich „hlavním životním cílem“. „Jak nám říká Ježíš, celý Zákon lze shrnout do

---

⁷⁰Druhy lásky

Eros- označuje lásku jako vášeň, cit, touhu, v Novém Zákoně se nevyskytuje, Fileo- znamená lásku ve smyslu lidské náklonnosti a zájmu. Od toho je odvozena i filantropie -láska k bližnímu. V Novém zákonu je láska v tomto významu použita zřídka. Agape- je láska, která se měří obětí. Toto slovo se v Novém zákonu používá často a popisuje Boží lásku. Ale i lásku, kterou působí Bůh v člověku. Touto láskou mají milovat také muži své ženy, jak to vybízí i apoštol Pavel v Listě Efezským (Ef. 5; 25)

⁷¹1 Korintským 13: 1 Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, a lásku bych neměl, jsem jako dunící kov nebo zvučící zvon. 2 A kdybych měl prorocství a znal všechna tajemství a měl všechno poznání a kdybych měl veškerou víru, takže bych přemísťoval hory, ale lásku bych neměl, nic nejsem.3 A kdybych dal pro nasycení chudých všechnen svůj majetek a kdybych vydal své tělo k spálení, ale lásku bych neměl, nic mi to neprospěje.

4 Láska je trpělivá, dobrotivá, láska nezávidí, láska se nevychloubá a není domýšlivá.5 Nejedná nečestně, nehledá svůj prospěch, nerozčiluje se, nepočítá zlo.6 Neraduje se z nepravosti, ale raduje se spolu s pravdou.

7 Všechno snáší, všemu věří, ve vše doufá, všechno vydrží.8 Láska nikdy nezanikne. Prorocství – ta pomínou; jazyky – ty utichnou; poznání – to pomine. 9 Neboť jen částečně poznáváme a částečně prorokujeme.

10 Když však přijde to, co je dokonalé, pomine to, co je částečné.

13 Nyní zůstává víra, naděje a láska, tyto tři věci. Ale největší z nich je láska.

příkázání lásky. Milovat Boha a milovat bližní znamená pochopit všechna příkázání.“ Dítě, které vyrůstá v poslušnosti a podřízenosti, ale bez lásky, nikdy nevypěje. Je pouze skořápkou osobnosti. (tamtéž)

Kolik je tedy potřeba lásky ve výchově dětí? Dá se stanovit nějaké mezní hranice lásky? Tedy, jakési životní minimum? Škodí přílišná láska? Podobnými úvahami se zabýval i psycholog Campbell, který napsal: „Kolik lásky dítě potřebuje? Jedni říkají, že příliš mnoho lásky dítě zkaží, zatímco druzí prohlašují, že své dítě nemůže dost milovat. Zmatek v názorech na tento problém často zapříčiňuje, že zastánci jednoho i druhého přístupu zaujímají extrémní stanoviska. V první skupině je například mnoho přísných vychovatelů, zatímco ve druhé skupině jsou mnozí příliš shovívaví“. (Campbell; 1992) Pokud láska v rodičovské výchově chybí zcela, tak ani posléze děti v roli rodičů nemohou předávat dál to, co sami neobdrželi. To dokumentuje i poznámka publicisty Cole: „Mnoho mužů nedokáže normálně dávat nebo přijímat lásku, protože zakusili nedostatek lásky a pozornosti ve svém vlastním dětství“ (Cole, 2001 p. 71).

Ponecháme-li otázku ohledně množství potřebné lásky otevřenou, neboť každé dítě i rodič je originál, bude přínosné zabývat se otázkou jak onu lásku projevit.

Vhodně projevená láska je taková, která dítěti poskytuje potřebnou péči a zaručuje jeho citové zrání spolu s růstem zdravé sebedůvěry. (tamtéž) Za platný je považován princip, dát více lásky než méně. Může se aplikovat láska i nevhodným způsobem?

Campbell k tomuto říká: Nevhodně projevenou lásku můžeme definovat jako lásku, která dítěti brání v jeho citovém vývoji. Tím, že při jejím uplatnění, selháváme v naplnění citových potřeb dítěte, roste jeho závislost na rodiči a podlamuje se jeho sebedůvěra. Dále autor vyjmenovává čtyři nejběžnější typy nevhodně projevené lásky.

1. Přivlastnění – snaha rodičů udržovat dítě v přílišné závislosti na sobě samých. Je to zneužití rodičovské autority s prvky citového vydírání, dítě je příliš poddajné nebo naopak se vzpírá výchově.

2. Svádění – přemíra vědomých či nevědomých fyzických kontaktů mezi rodičem a dítětem, zejména opačného pohlaví (absence jakýkoliv kontaktů je také škodlivá).
3. Seberealizace prostřednictvím dítěte. Rodiče si prostřednictvím svých dětí realizují svoje neuskutečněné cíle v různých oblastech života (srovnej Pelikán, 1997, p. 88).
4. Záměna rolí rodiče a dítěte. Na dítě jsou kladeny nepřiměřené nároky vzhledem k jeho věku a roli. Rodiče mají pocit, že se dítě musí starat o jeho citové potřeby. Pokud dítě v této roli neobstojí, mohou ho trestat.

3.4.2 Autorita a kázeň

Autorita byla od nepaměti součástí každé společenské struktury, rodiny nevyjímaje. Většina filosofických i pedagogických směrů autoritu pokládá za reálně existující. Protože člověk žije v lidské společnosti, která je organizována do určitých struktur, je uplatnění statusové role, možné pouze při jejich akceptaci. Existence těchto struktur je projevem určitého druhu autority. Ve společnosti, která autority neuznává, není možný společenský hierarchický pohyb. (Střelec et al., 1998, p. 53)

V pedagogickém myšlení se od padesátých let minulého století nastoloval problém svobody a autority ve výchově v různých souvislostech. V šedesátých letech šlo o myšlenkové směry, které byly posilovány takovými proudy, jako bylo hnutí Hippies. Radikální teorie odmítaly legitimitu autority ve výchovných procesech, ať už jde o rodinu, učitele či školu. Vznikají extrémní koncepce, např. antipedagogika. Ta řeší složité výchovné situace tím, že se zřídka role dospělého a jeho výchovných zásahů. Dítě je legitimním soudcem všeho a je stavěno na roveň dospělého, který je jen jakýmsi průvodcem v životě dítěte. Vychovávanému je poskytnuta maximální volnost a všechny výchovné zásahy jsou chápány jako omezování jeho spontaneity (Vališová et.al. 1999, p.13). Tento posun v chápání výchovy a funkce autority se později projevuje v pojetí výchovy v rodinách i ve školách, potažmo v celé společnosti.

Sociolog Holthaus vypočítává důvody proč má dnes společnost s autoritou problémy:

- „V rodinách ani ve společnosti nejsou jasně rozdělené pravomoci. Není zřejmé, kdo za co zodpovídá a kdo si jakou autoritu zaslouží.
  - Projevuje se upadající vliv zdravé rodiny. Až čtvrtina dětí nevyrůstá u svých biologických rodičů nebo je vychovává jen jeden z nich. Rozvody nebo hádkami narušené rodičovství ztrácí schopnost děti vést, a tak s nimi častěji vyjednává. Rodiče ani vychovatelé nevymezují dětem pevné hranice. Míra trestů naproti tomu klesá, resp. často jde o tresty, které se míjejí účinkem.
  - Děti jsou stavěny do situací, které je zatěžují a které ještě nejsou schopny samy dobře zvládnout (viz. například záměna rolí). Příliš brzy mají příliš mnoho samostatnosti a začínají žít „svůj život“, do kterého, pokud nechtějí, žádnou autoritu (včetně rodičovské) nemusejí vpustit.
  - Vytrácí se přirozená úcta ke starší generaci. Děti odchované mediálními technologiemi nedokážou docenit význam moudrosti, kterou v sobě může skrývat „počítačově negramotné“ stáří.
  - Málo se hovoří o problémech týkajících se etiky a emocionality.
  - Schopnost rozlišit vhodnou autoritu je znakem dospělosti. V současné době se zvyšuje vliv autorit falešných z řad populárních, leč mravně nevyspělých osobností. Přibývá „věčných dětí“, tedy lidí, kteří pro neschopnost přijmout do svého života potřebné autority nikdy v pravém slova smyslu nedospějí“.
- <http://www.evalabusova.cz/clanky/autority.php> 8. 12. 2009

Děti jednoduše napodobují, co vidí u dospělých. Jestliže jim nikdo neukáže, na čem v životě skutečně záleží, vytvářejí si vlastní mechanismy, jak se s nepříznivou situací vyrovnávat. Nepřijatelné způsoby dětského chování jsou často jen výkřikem zoufalství nebo výstřední formou prosby, aby si jich někdo všimal, nabídl jim jistotu a dal najevo, že jsou pro někoho důležité. Cítí-li od malička z dospělých laskavou moudrost a důslednost, nemívají s respektováním jejich autority žádný problém (tamtéž).

Možná se zdá následující přirovnání dětského psychologa příliš drsné nebo neadekvátní, ale princip pracuje obdobně u dětí i u zvířat. „Stejně jako pes zkouší čas od času autoritu svého pána, tak i malé dítě inklinuje k témuž, jen ve větším měřítku. To není jen

tak nějaké nepatrné zjištění, protože charakterizuje základní lidské jednání, o němž „experti“, kteří píšou knihy o výchově, jen zřídka kdy mluví (nebo je uznávají)“, tvrdí Dobson a dále ve své úvaze pokračuje: „Ještě jsem nenašel text pro rodiče a učitele, který by tento boj – tj. vyčerpávající konfrontaci vůlí – jež mnozí rodiče a učitelé pravidelně svádějí se svými dětmi, uznával. Vůdčí úlohu dospělých přijímá mladá generace jen zřídka kdy bez výzvy. Mladí, kteří se mají dospělým podřídit a jednat podle jejich příkazů, si je musejí nejdříve vyzkoušet a shledat je hodnými své důvěry“. (Dobson, 1995, p.9)

Nejde jen o to zda mít a uplatňovat autoritu, ale i kdy začít s uplatňováním autority. Claudie Mühlanová autorka několika knih o výchově dětí a zároveň několikanásobná matka upozorňuje, že již dítě ve dvanácti či patnácti měsících testuje, kam až se dá zajít. Uplatňování včasné autority má pozitivní vliv na vztah rodiče a dětí i na vztah dětí a společnosti. Upřesňuje: „Nemyslím žádnou tvrdou výchovu bez lásky, nýbrž vztah, který je nesen láskou a humorem, ale také pevným vedením. Touhu dítěte po svobodě je třeba hodnotit jinak než boj o moc“ (Mühlanová; 1992 p. 77).

Problém deficitu autority ve společnosti je zjevný, od nerespektování učitelů žáky, nositelů státní moci občany a rodičů dětmi konče. Avšak, tak jako v jiných případech, tak ani při uplatňování autority není krajní řešení žádoucí. Dětský psycholog Dobson varuje před jejím nevhodným uplatněním. Absolutní nadvláda dítěte pobuřuje. „Atmosféra kolem něho je studená a strnulá a dítě žije v neustálém strachu. Není schopné samostatného rozhodování a jeho osobnost je drcena okovanou botou rodičovské autority. Z této neustálé nadvlády ze strany rodičů se rodí přetrvávající rysy závislosti, hluboká a neutuchající zlost a někdy i psychóza“ (Dobson; 1997). Srovnej (Čáp; 1996, p. 146).

Pokud se však kázeň vyžaduje správně a s láskou, přináší to dobré výsledky. Přidá-li se k tomu vzájemná úcta mezi rodiči a dětmi, může se vytvořit láskyplný vztah. Kázeň překlenuje propast, jež jinak rozděljuje členy rodiny, kteří by se měli mít navzájem rádi a důvěřovat si (Dobson; 1997).

Pojem kázeň se neomezuje jen na oblast konfrontace a podřízení se autoritě. Děti musí být vedeny k sebekázi a odpovědnému chování. K tomu, aby se naučily zvládat konfliktní situace a povinnosti, které život přináší, potřebují pomoc. Musí se naučit umění sebeovládání. Měly by být vybaveny silou potřebnou k vyrovnání se s požadavky, jenž na ně bude klást škola, vrstevníci a později povinnosti v dospělosti (tamtéž).

I psychologové prosazující spíše liberální pojetí výchovy připouští, že se vyskytují případy, kdy je nutné použít autoritativní styl výchovy i za cenu použití tělesného trestu. „U malých dětí, které ještě nemohou plně pochopit smysl určitých požadavků, vyslovaných např. rodiči, však může za jistých okolností sehrát i autokratický přístup pozitivní roli. Děti se uchrání základních omylů a chyb, z nichž některé by mohly mít za následek třeba i ohrožení jejich zdraví apod. Rovněž u starších dětí existují situace, kde autokratický režim má své opodstatnění. Mezi ně patří především takové, při nichž je ohroženo zdraví, nebo dokonce životy dětí“ (Pelikán, 1997, p. 71).

3.4.3 Důslednost

Láska i autorita jsou jedny z nedůležitějších aspektů výchovy, ale bez uplatňování důslednosti by nebyly moc platné. Jak asi hodnotí dítě svého rodiče, kterému neschází láska a autorita, ale nepoužívá výchovné principy soustavně? Pokud se láska ve vztahu neprojevuje soustavně, mají děti pochybnosti o její opravdovosti. Pokud se autorita nepoužívá v rozhodujících situacích, má dítě pochybnosti o její oprávněnosti. Tento nelehký úkol, uplatňovat dlouhodobě výše uvedené aspekty, je pro mnohé rodiče skutečnou zatěžkávací zkouškou. Svůj výchovný cíl i styl mají, láska ani autorita nechybí, avšak cíle výchovy se nedaří dosáhnout. Problém mnohdy spočívá v nedůsledném uplatňování nastavených pravidel. Samozřejmě, může být i jinde, neboť výchova je složitý proces. Dobře potřebu důslednosti vystihli manželé Frielovi, autoři knížky „Sedm nejhorších rodičovských omylů“, když v jednom z pravidel pro výchovu uvádějí: „Pamatujte si, že jedna malá důsledně dodržovaná změna má cenu tisíce velkých změn, které důslednost postrádají“ (Frielovi, J.a L., 2002, p.159).

Výstižně podala důležitost důslednosti, autorka internetové stránky pojednávající o výchově dětí. „Mnohdy nekonečné diskuse o nepřeborném množství výchovných

směrů s cílem ovlivnit dětskou psychiku nás zavádějí do bludiště dalších problémů. Mým osobním názorem je, že základem výchovy je důslednost a od ní se všechno odvíjí. Budeme-li důslední, většinu problémů spojených s výchovou vyřešíme snadněji. Úspěšní mohou být pouze ti, kteří jsou důslední sami k sobě. K nedůslednosti nás většinou vede vlastní pohodlnost“

<http://www.pozitivni-noviny.cz/cz/clanek-2007090016> 18.2.2010.

S důsledností souvisí i schopnost dotahovat věci do konce, rozdíl mezi úspěšným a neúspěšným člověkem je schopnost pokračovat v načatých věcech i poté, co pohasl záblesk nového poznání. Dotahování věcí nastupuje ve chvíli, kdy už bylo všechno řečeno a ještě než se začalo něco dělat. Mělo by se stát realitou života“ (Frielovi, J.+L., 2002, p.59).

Navzdory výše uvedeným názorům, je potřeba důslednost a rodičovskou vytrvalost dávkovat s láskou. Neměla by být zaměňována s peskováním. Peskování je v podstatě negativní kritika za to, že dítě nejedná tak, jak by rodič chtěl. Stejně téma a stejný tón hlasu, opakované znovu dokola, mohou u dítěte způsobit odpor a nakonec snížit jeho sebevědomí. Vytrvalost však také znamená, tvořivě a neúnavně přicházet s něčím, co rodiče pokládají za důležité (Smalley, 1999, p. 134).

3.5 Jedna z mnoha – metoda odměny a trestu

Metoda odměny a trestu patří mezi diskutované a rozebírané mravní metody. V zásadě se rozlišuje kladné hodnocení (odměňování) a záporné hodnocení (trestání) chování dítěte. Odměny a tresty tvořily vždy nedílnou součást výchovy. Běžně se uvádí, že kladné hodnocení by mělo být upřednostňováno před záporným. K tomu jsou shledávány tři základní důvody:

- (1) Uplatnění odměny navozuje pozitivní atmosféru ve výchovné situaci a zpravidla posiluje důvěru mezi rodičem a dítětem. Kladně hodnocený jedinec prožívá pocity radostného uspokojení a štěstí. Trest funguje opačně.
- (2) Odměna má v sobě zakódovanou informaci o tom, jak mám jednat příště. „Stačí“ opakovat odměněné chování. Trest má funkci eliminační. Sdělujte mi: „Toto chování je špatné, příště takto ne!“ Jak jednat správně zpravidla vyplyne z kontextu, nicméně z trestu samého, pokud není doprovázen vysvětlením, návod na správné jednání dítě nepozná.
- (3) Zastánci liberální výchovy, v duchu odkazu J. J. Rousseaua, volají po omezení zásahů vychovatele do vývoje vychovávaného na minimum. V otázce odměn a trestů doporučují pouze aplikaci tzv. přirozených následků činů (chování) dítěte. Problém nastává v okamžiku, kdy se přirozené následky nedostavují a tudíž nesprávné jednání dítěte se mu dokonce po určitou dobu „vyplácí“. Rodič, který přistihne dítě při lži, má tedy čekat na přirozený negativní důsledek (až se lhaní dítěti vymstí). Čekání to může být dlouhé a mezitím se dítě ve lhaní natolik zdokonalí, že se u něho tato „dovednost“ zafixuje a stane se jeho trvalým rysem osobnosti. Nehledě k tomu, že „přirozené následky“, např. důsledky neuposlechnutí rodiče, mohou vést k vážnému poškození zdraví dítěte (již zmíněno výše). Čili aplikace „přirozených následků chování“ je bezpečnější a funkčnější spíše v případě odměn než trestů.

Jak tedy co možná neúčinněji používat odměny a trestu?

- a) Přiměřenost – má dvojí podobu časovou (frekvence) a věcnou. Z hlediska frekvence tzv. „všeho moc škodí“. Účinek odměn a trestů se oslabuje jejich přílišnou četností (odměny zevšední, na tresty si dítě zvykne). Zejména příliš časté trestání vede k otupění dítěte, k znehodnocení jeho sebevědomí a sebeúcty. Nedo- zírné následky mají zejména časté brutální tresty, které dítě poškozují dlouhodo- bě fyzicky i psychicky.
- b) Nepřiměřenost věcná se dá parafrázovat známou sentencí: „malé věci řešte ruky mávnutím...“. I v trestání a odměňování musí být určitý řád. Tyto úkony mají být předvídatelné. Máloco může zpochybnit smysl odměn a trestů a důvě- ryhodnost pedagogů jako „měření různým metrem“. Pocit křivdy a nesprave- dlnosti mladý člověk není s to přijmout a nese si jej v některých případech po celý život.
- c) Dítě by si mělo být vědomo, čeho se odměna nebo trest týká a mělo by být zej- ména se zasloužeností trestu srozuměno. Vědět za co je odměněno nebo potres- táno, je zásadní podmínka, aby tato výchovná metoda byla funkční. Je zde zřej- má souvislost jednak s přiměřeností mravního hodnocení a také s níže rozebíraným časovým odstupem chování od případného trestu a odměny. Lo- gicky pak trvale kombinujeme mravní hodnocení s metodou vysvětlování (event. přesvědčování).
- d) Časový odstup mezi jednáním a následnou odměnou a trestem by měl být co nejkratší. „Kdo rychle dává, dvakrát dává...“ Nejenže při větším odstupě uniká vychovávanému souvislost mezi činem a výchovným zásahem rodiče, ale jeho účinek se postupně snižuje, až se může zcela vytratit. Platí to tím více, čím jsou děti mladší. V dané souvislosti existují dvě zvláštní okolnosti. Reagovat okamžič- tě se nedoporučuje v případě, že je rodič v afektu. V tomto případě je vhodné odložit rozhodnutí o trestu tak, aby mohlo být provedeno „chladnou hlavou“. Druhá okolnost se týká skutečnosti obvyklé v některých rodinách. Dítě po pře- stupku čeká na trest, který se stává velmi frustrujícím zážitkem a trest sám pak „vysvobozením“.
- e) Kvalita vztahu mezi vychovatelem a vychovávaným zásadně ovlivňuje dopad jak odměn, tak trestů. Je-li vztah konfliktní či nepřátelský, pak vychovávaný od-

měnu odmítá a trest bere jako pomstu, projev zlé vůle a čistou nespravedlnost. Pokud je rodič s dítětem v dlouhodobém nepřátelském vztahu, potom pokusy o uplatnění odměn a trestů bývají kontraproduktivní. Vztah je třeba nejdříve uvést do normálního stavu. Naopak mnozí si vybaví situaci, jak bolí a mrzí (je tedy „účinné“) pokárání a potrestání od člověka oblíbeného, kterého si vážíme a máme ho rádi.

- f) Při odměňování a trestání je třeba velmi citlivě uplatňovat metodu individuálního přístupu. Hlasité okřiknutí (napomenutí) může v jednom případě být jediný způsob, na který dítě „slyší“ a u druhého jedince totožný úkon může vyvolat zdánlivě nepřiměřenou reakci (pláč, znejistění, úzkost). Vždy budou mezi dětmi existovat veliké rozdíly v jejich individuální citlivosti (senzitivitě). Jinak vyjádřeno, abych byl ve svých výchovných zásadách úspěšný, musím je velmi dobře poznat (všestranně diagnostikovat).

Ještě dvě zásady, které by měly být respektovány při aplikaci trestů.

(1) Trest by nikdy neměl vyznít jako definitivní „zatracení“ či „odsouzení“ daného dítěte. Trest musí být vždy udělován s ohledem na budoucí užitek trestaného a musí být spojen s nadějí na „lepší příští“.

(2) Udělení trestu uzavírá dění kolem přestupku a následné jednání s potrestaným by nemělo být touto skutečností nijak ovlivňováno či zatěžováno. Začínáme nanovo, jakoby s „čistým stolem“, přestupek nepřipomínáme. Právo na připomenutí původního přestupku vzniká v okamžiku recidivy přestupku stejného nebo podobného typu.

Vzhledem k okolnosti, že odměny a tresty jsou spojeny se silnými emocemi, je jejich užití velmi citlivou záležitostí. Rodičové by měli proto všestranně ovládnout celou škálu „technik“ mravního hodnocení. Při odměnách mají k dispozici mnoho prostředků od mimicky či pantomimicky vyjádřeného uspokojení (úsměv, pohled očí, gesto atd.) až po nejrůznější formy odměn názorných, věcných a morálních. Obdobná je situace v případě trestů (od zamračení, výtky, domluvy, napomenutí, zbavení výhod a požitků, omezení možnosti účasti na při- tažlivé činnosti apod.). Zvláště aplikace trestů je náročná. Je třeba např. roz-

hodnout, zda udělit trest privátně či před ostatními členy rodiny. Mírnější formy odměn a trestů pak mají v logice věci větší četnost oproti formám vyhraněnějším.

(pdf.uhk.cz/kpp/KPP_prez_dokumenty/Teorie%20vychovy%20-%20pojmy.doc

9.1.2010) (obdobně Matějček, 1993)

3.5.1 Fyzické tresty

Metoda odměny a trestu je jednou z metod výchovy (viz kap. Současná teorie výchovy – výchovné metody). V minulosti byla tato metoda, stejně tak jako každá autoritativní metoda, silně kritizována a považována za zastaralou a překonanou. Ještě více bylo a je pranýřováno používání fyzických trestů⁷².

Na základě otřesného případu ubití dítěte svým otčímem v 70. letech minulého století vznikla iniciativa, jejímž cílem je potírání jakékoliv formy fyzických trestů aplikovaných na dětech. Z tohoto podnětu také vyhlásilo postupně jedenáct evropských států absolutní zákaz fyzických trestů.

Dne 30. září 1990 byla podepsána za ČSFR „Úmluva o právech dítěte“⁷³ (viz. Příloha č. 3), již se staly děti plnoprávními členy společnosti. Smyslem této úmluvy bylo zajistit právní nárok dětem na základní životní jistoty tam, kde se jim nedostává. Článek 19 této úmluvy hovoří o ochraně před všemi formami násilí ze strany rodičů a ostatních lidí (Vaníčková, 2004, p. 50).

Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku řešil od roku 1978 několik sporů, které se týkaly vztahu mezi dodržováním Evropské úmluvy o lidských právech a praktickými v otázce fyzických trestů dětí. V jednom ze svých rozhodnutí (v roce 2000) na-

⁷² „Tělesný trest je úmyslné či záměrné způsobení bolesti atakem na tělo pro kázeňský přestupek“ (Vaníčková, 2004, p.31) tamtéž výčet formy tělesných trestů „pohlavek, facka, políček, výprask rukou, výprask předmětem, výprask na holou, kopanec, žďercha do zad, rána, rána pravítkem nebo ukazovátkem, odhození, třesení, praštění hlavou o zeď, štípaní, tahání až vytrhávání vlasů, kroucení ušním boltcem, údery knihou nebo klíči do hlavy, kostičky, burák, škrcení, cvrnkání do ucha, přehození přes lavici, nebo stůl, stoj na hanbě, v předpažení, klečení po delší dobu, kliky a dřepy, kroucení ruky, píchání špendlíkem, přivazování ke stolu nebo stromu, svazování končetin, spaní pepře na ruce, zalepování úst leukoplasty, ponořování rukou do horké nebo ledové vody. (tamtéž)

⁷³ **Úmluva o právech dítěte** (Convention on the Rights of the Child) je [mezinárodní konvence](#) stanovující občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní [práva dětí](#). Dodržování úmluvy kontroluje [Výbor pro práva dítěte OSN](#) (Committee on the Rights of the Child). Byla přijata [Valným shromážděním OSN 20. listopadu 1989](#). Ratifikovalo ji 193 států, tj. téměř všechny státy světa (kromě [USA](#) a [Somálska](#)).

příklad jednohlasně zamítl žádost jednotlivců sdružených ve skupině křesťanských soukromých škol ve Velké Británii, kteří namítali, že zavedení zákazu tělesných trestů v soukromých školách porušuje práva rodičů na svobodu vyznání a rodinný život (tamtéž).

Je otázkou, zda se absolutním zákazem fyzických trestů vyřeší problém zneužívání a týraní dětí. Podle srovnávacích studií, které byly provedeny ve Švédsku, kde platí absolutní zákaz fyzických trestů od roku 1979, byl zjištěn kontraproduktivní účinek onoho zákazu. Paradoxně došlo ke zvýšení počtu týraných a zneužívaných dětí, ale i navíc k nárůstu agresivního chování dětí. (<http://www.corpun.com/webdom.htm#sweden> 13. 12. 2009)

V souvislosti s tímto zákazem a při pohledu na Přísloví 23; 13⁷⁴, by dnešní člověk mnohde přišel do konfliktu se zákonem. Na druhou stranu jde – li tomu mladíkovi určitě o „život“, má ho rodič nechat být, když ví, že je to v tu chvíli jediný způsob, jak ho přivést k moudrosti? Nebo bude lepší, když se dostane například na šikmou plochu jen z toho důvodu, že tento výchovný zásah je takřikajíc „nemoderní?“

Strom se pozná po ovoci⁷⁵, použití téhož trestu v různých situacích, aplikované různými rodiči na svých dětech, přinese i různé ovoce. Kdo vidí do srdce člověka, kdo zkoumá jeho myšlenky?

Skvěle zhodnotil tuto problematiku profesor Křivohlavý, když napsal: „Hovořit dnes o trestání dětí je nebezpečné. Není to moderní. Moderní je hovořit jen o tom, že trestání dětí je jejich týráním – a nezmínit se při tom o tom, jak se chovají a čeho se dopouštějí ty děti, které moudrou kázeň v rodině nepoznaly. Moderní je hovořit o tom, že děti od přirozenosti vědí, co je dobré a správné – i když je to zcela falešná ideologie. Moderní je propagovat zcela liberální formu výchovy, která nezná tresty – a zavírat oči před tím, k čemu tato výchova masově praktikovaná v některých částech světa vedla“ (Křivohlavý, 2000, p. 140).

---

⁷⁴Přísloví 23; 13 Neodpírej chlapci kázeň, když mu nabiješ holí, nezemře. Ty mu nabiješ holí a jeho duši vysvobodíš z podsvětí. Můj synu, jestliže bude tvé srdce moudré, bude se radovat i mé vlastní srdce. Moje nitro jásá, když tvoje rty mluví (co je správné).

⁷⁵Matouš 12: 33 Zasad'te dobrý strom, i jeho ovoce bude dobré. Zasad'te špatný strom, i jeho ovoce bude špatné. Strom se pozná po ovoci. Lukáš 6: 43 Dobrý strom nedává špatné ovoce a špatný strom nedává dobré ovoce.

Podobný postoj má i profesor Kohoutek: „V současné době však dochází ke kritice příliš volné výchovy dětí. Upouští se postupně od orientace na prevenci závad a poruch dětského vývoje spočívající na zásadě co největší výchovné povolnosti. Ukázalo se totiž, že zatímco příliš přísná (tvrdá) výchova vede ke konfliktům, jež mají za následek buď vzpouru nebo neurózu dítěte (podle typových a konstitučních zvláštností dítěte, robustnosti či křehkosti jeho osobnosti), přílišná povolnost zase vede k povahové nezralosti – k tzv. infantilním rysům osobnosti. Výchova by proto měla být diferencovaná (individualizovaná) jak podle vnitřních, tak podle vnějších podmínek. Příliš volná výchova způsobuje, že se dítě učí přehnaně podléhat svým vlastním impulsům. Frustrace, pokud není přehnaná, nemusí být vždy škodlivá. Za optimální se považuje taková výchova, která vede k sebevýchově (<http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/vliv-rodiny-na-rozvoj-osobnosti-cloveka>).

Autorka knížky „Rodičovská autorita“ Catharine Saladin-Grizivatz k tělesným trestům poznamenává: „To, že dítě uhodíme, nám nezajistí jeho poslušnost. Ale někdy má takové chování svůj význam. Zvláště u malých dětí, které například spolu s vyhubováním pláceme přes ručičku, když dítě strká prsty do elektrické zásuvky nebo abychom mu zabránili, aby samo přecházelo ulici. U větších dětí je také přípustný pohavek, který upozorní na něco vážného“. Dále pak dodává. „Ale pak také existuje facka, která takzvaně přilétne, protože nám vytečou nervy. Někdy uškodí méně než urážky nebo nadávky. Jako by tím člověk říkal- byl jsem strašně rozčilený, ta ruka mi vylétla docela sama, nejsem zkrátka dokonalý rodič“. (Saladin-Grizivatz, 2002, p. 72)

Tato práce nemá za cíl obhajovat nesmyslné týrání dětí, které je většinou jen svévolí bezcitných rodičů nebo rodičů, trestajících své děti v afektu. Nemá být také chápána, jako skrytá podpora rodinného násilí či sociálně-patologických jevů. Na základě myšlenek renomovaných autorů bude poskytnut jiný pohled na výchovnou metodu odměny a trestu.

3.5.2 Kdo může trestat?

Ten, kdo chce trestat, musí splňovat několik podmínek, aby trest dosáhl svého účelu a byl dítětem přijat. To vše se odvíjí od vztahu, který je vybudován, mezi rodičem a dítětem (viz. bod d. „Metoda odměny a trestu“). K tomu dodává profesor Matějček: „Naše děti nevychovává nějaké naše lepší já, nýbrž my celí, jakožto osobnosti se svými přednostmi a nedostatky, se svými zvláštnostmi a zálibami“ (Matějček, 1993, p. 40). Vlastní postoje rodiče k dítěti prošly dlouhým vývojem. Odrážejí se v nich jejich vlastní zkušenosti z dětství, jejich vztah k rodičům, výsledky jejich výchování, zkušenosti ze škol apod. Také postoje k výchovným metodám se tvoří dávno dříve, než se rodiče stanou vychovateli a než můžou těchto metod prakticky použít. Odrážejí se v nich zkušenosti z dětství.

Vztah mezi rodiči a dítětem nemůže ustrnout na jedné konečné úrovni, je potřeba, aby nabýval stále vyšších, vyspělejších forem. Dítě, které bylo zprvu zcela závislé na péči rodičů, musí vývojovým procesem dospět tak daleko, aby mohlo zaujmout samostatné místo ve společnosti dospělých a stát se vychovatelem další lidské generace.

Výchova není jen o naučených poučkách, nezáleží pouze na systému odměn a trestů. Vychovatele nelze naučit automaticky reagovat na danou situaci nějakým předem naučeným postupem či řešením. Život je natolik složitý, že i v odměňování výchovných prostředků, jako jsou odměny a tresty se musí postupovat uvážlivě, taktně a citlivě. A to ovšem nejde bez vřelého citového vztahu k dítěti (Matějček, 1993, p. 45).

Stará pedagogická zkušenost říká: „Dobře může potrestat dítě jenom ten, kdo je má rád (tamtéž).

4 Současná teorie výchovy

4.1 Obsah teorie výchovy

Teorie výchovy je pedagogická⁷⁶ disciplína zabývající zkoumáním a analýzou výchovného procesu v užším slova smyslu, tedy utvářením povahových vlastností a žádoucích návyků v chování (Kraus, 2006, p. 5).

4.2 Osobnost člověka

Každá lidská bytost je naprosto originální. Přes společné druhové rysy, které spojují všechny příslušníky lidské rasy, lze konstatovat, že neexistuje nikde žádný naprosto shodný duplikát kohokoliv z nás. Dokonce i dvojčata, která spolu vyrůstají a někdy se neodlučují po celý život, nejsou úplně identická a mají každé z nich svůj individuální duchovní svět (Pelikán, 1997, p. 85).

Osobnost je tvořena těmito složkami:

- 1) schopnosti
- 2) charakter
- 3) temperament
- 4) postoje
- 5) volní vlastnosti
- 6) motivy

Ad 1) Schopnosti: vyjadřují dispozice k senzomotorickým a mentálním výkonům, dispozice k myšlení, tj. k inteligenci a také, vedle specifických schopností, k výkonu různých specifických pracovních činností

Ad 2) Charakter: vlastnosti, vyjadřující hodnoty konkrétních činů, některé vyjadřují morální úroveň jedince, jiné korespondují s volními vlastnostmi.

---

⁷⁶(pedagogika je věda o výchově, která zkoumá výchovný proces jako jeden z nejvýznamnějších společenských jevů, analyzuje výchovný proces v celé jeho šíři, hledá všeobecně platné zákonitosti, pravidla, poučky, které odrážejí vztahy a souvislosti v konkrétní výchovné praxi)

Ad 3) Temperament: vyjadřuje vlastnosti vzrušivosti osobnosti, hloubku jeho prožívání a chování (formální charakteristiky motorické složky – pomalost, rychlost, osobní tempo)

Ad 4) Postoje: vyjadřují hodnotící vztahy, co je pro jedince dobré a co ne, jsou úzce spojeny s motivy, mohou se projevit v mínění

Ad 5) Volní vlastnosti: charakterizují způsob jednání a rozhodování (rozhodnost, důslednost, vytrvalost, sebeovládání)

Ad 6) Motivy-důvody a příčiny jednání (Nakonečný; 1998 p. 529)

Každý jedinec je ve svém vývoji ovlivňován:

1) biologicky (zejména dědičností a zráním) genotyp + zkušenosti=fenotyp (Nakonečný; 1998 p. 124)

2) sociálně (učením, výchovou a komunikací v určitém prostředí) sebevýchovou

Socializace je na rozdíl od výchovy celoživotní proces. Mají však určité aspekty společné⁷⁷. Socializace probíhá zejména prostřednictvím:

- 1) imitace (nápodobou)
- 2) identifikace (ztotožněním se)
- 3) sociálního posilování (odměnou a sankcemi)

Ad 1) Jedinec přebírá takové vzorce a způsoby chování, za které sice není bezprostředně odměněn, ale je za něj odměněn model, jež naplňuje shodné cíle, jako jsou cíle jedince. Je to výběrové sociální učení.

Ad 2) Jedinec se identifikuje se svým vzorem, jednání již není výběrové, ale je přebíráno celkově. Nejsou selektovány a odstraněny negativní modely chování původního vzoru. Závislost na vzoru je tak silná, že s ním ztotožní po všech stránkách.

Ad 3) Pro jedince je to jedna z nejjednodušších forem učení. Určité (pozitivní) jednání je odměněno, nebo je akceptováno, jiné (negativní) je potrestáno (Řezáč, 1998, p. 79).

---

⁷⁷Výchova je chápána i jako proces vědomé a řízené socializace. P. Ondrejko, 1998, p. 378

Základ osobnosti se přitom tvoří pravděpodobně už v předškolním věku (do šesti let). Do nástupu do základní školy prochází organismus dítěte obdobím nejintenzivnějšího vývoje a růstu. K. D. Ušinskij vyjádřil názor, že to, co uložíme do povahy dítěte do pěti let, to zde zůstane natrvalo a stane se jeho druhou přirozeností. Co si člověk osvojuje později, nikdy už nemá tu hloubku.

4.3 Výchova

„Výchova se tradičně chápe jako záměrné a k určitému cíli směřující působení dospělých na děti s použitím určitých výchovných prostředků a metod (např. přesvědčování, odměny a tresty)“ (Čáp, 1996, p. 13). Takto chápaná výchova, patří mezi vnější podmínky, které formují, ovlivňují vývoj osobnosti, především dědičnosti a různých vlivů společenského a přírodního prostředí (tamtéž).

Může být různými odborníky chápána různě, např. Ondrejkovič uvádí výchovu jako:

- 1) morální a intelektuální výcvik, rozvíjení mentálních složek charakteru člověka, kultivace složek osobnosti člověka
- 2) sociální technika ovlivňování lidského chování tak, aby bylo v souladu s převládajícími vzory sociální interakce a organizace
- 3) záměrný a organizovaný přenos požadovaných dovedností a hodnot z jedince na jedince nebo skupiny
- 4) interakční proces, který probíhá mezi vychovatelem a vychovávaným v určitém sociálním prostoru a čase
- 5) aktivity a opatření, které jsou cílevědomě zaměřené na ovlivňování osobnosti a které mají stanovené cíle
- 6) proces vědomé a řízené socializace (P. Ondrejkovič, 1998, p. 378) srovnej (Střelec et al. 1998 p. 160)

Výchovný proces působí na složky osobnosti:

kognitivní (rozumovou)

emotivní (citovou, afektivní)

konativní (zaměřenosti, akční, vegetativní, senzomotorická)

Podle toho zda výchova probíhá za přímého kontaktu vychovatele, či nikoliv, hovoříme o výchově přímé nebo nepřímé. V případě nepřímé výchovy se působení děje prostřednictvím jiných činitelů (prostředí, situací).

Aby se prováděná výchova mohla efektivně uskutečňovat, musí ze strany vychovatele splňovat určitá kritéria:

- 1) vychovávaný musí cítit opravdovost a upřímnost ze strany vychovávaného
- 2) vychovatel musí mít důvěru ve vychovávaného, uznávat jeho pocity a respektovat jej
- 3) vychovatel se musí vcítit do osobnosti vychovávaného

Naproti tomu Čáp uvádí jako jednotlivé podmínky vztahu vychovávaný vychovatel:

1. Motivace -kladný emoční vztah, bezpodmínečné akceptování
2. Empatie
3. Kongruence (autentičnost)
4. Uvědomování si příznivého lidského vztahu (Čáp, 1196, p. 131-132)

4.4 Fáze výchovy

Z hlediska vývoje vychovávaného jedince se dá výchovný proces rozfázovat, z hlediska utváření charakterových vlastností na tři etapy (L. Kohlberg):

Heteronomní období, v němž vychovávaný přijímá veškerá pravidla, normy chování jako pevně dané. Jedná se přibližně o věk do šesti let. Zkušenosti se získávají prostřednictvím her. Jednání dítěte se řídí zatím převážně přizpůsobováním a napodobováním vnější autority. S přibývajícím věkem, se tato automatická poslušnost vytrácí (období prvního vzdoru). Samostatnost dítěte vzrůstá.

Autonomní období, je spojováno se vstupem vychovávaného do školy, je rozšířen okruh kontaktů s jinými lidmi, jedinec si utváří vlastní pohled na určité věci, vytváří si své přesvědčení. Složky konativní a emotivní jsou korigovány složkou racionální. Ze strany vychovatele je používáno více vysvětlování a zdůvodňování. Se vstupem do období puberty přichází období kritičnosti či odporu a nesouhlasu s autoritou, což vyžaduje značnou trpělivost na straně vychovatele.

Období sociální konformity. V tomto období dochází k vyvrcholení výchovného procesu a plně se projeví jeho dosavadní výsledky v rodině, škole i v ostatních institucích. Dochází k vyspělosti vychovávaného, který dokáže pochopit požadavky dané společnosti a v závislosti na jemu vštěpovaných hodnotách i jeho morálních kvalitách, zaujmout adekvátní postoj.

Základní fáze výchovného procesu v komplexním pojetí.

1. Fáze situační – vychovávaný se dostává během svého života do řady zcela konkrétních situací, z nichž některé jsou výchovně regulovatelné. V nich na něho působí konkrétní podmínky dané situace, které analyzuje vnitřně na základě svých zkušeností. Vznikají konkrétní motivy činností ovlivněné aktuálními potřebami, zájmy, hodnotovým systémem.
2. Fáze fixační – je pro ni charakteristické, že při opakování týchž situací dochází k upevňování postojů a z druhé strany ke vzniku zvyků, jako ustálených reakcí. V této fázi ještě nejde o změny v osobnosti, ale o stabilizaci jeho reakcí na obdobné nebo modelově stejné situace.
3. Fáze generalizační – dochází k zobecnění situačních modelů v psychice jedince. Nejde zde již jen o opakování týchž typů situací, ale o jisté propojení s úkoly, plány, které si vynucují nové formy začlenění do světa. Vnější podobou mohou být vzájemně odlišné, ale svým vnitřním zaměřením mohou být blízké. V této fázi se utvářejí a současně upevňují rysy osobnosti i osobnostní vztahy. Typickým znakem pro toto období je vznik hodnotových systémů osobnosti.
4. Fáze osobnostně integrační- nejvyšší stádium osobnosti. Jde o dokončení utváření autentické, integrované osobnosti. Charakteristické pro tuto etapu je integrace dosavadního vývoje v osobnost svébytnou svým charakterem, svojí životní orientací a vnímáním světa, životním názorem. Dosažením tohoto stádia je důsledkem jak spontánního formování osobnosti, tak výchovných zásahů, ale především pak se na něm podílí jedinec sám jako subjekt svého formování (Pelikán, 1995, p. 75- 77).

4.5 Výchovné principy a zásady

Současná teorie výchovy pojednává také o výchovných zásadách a principech. Pojmem princip je myšlen nejobecnější požadavek, který platí i mimo proces výchovy. K těmto požadavkům patří:

Princip spojování teorie s praxí

Princip názorového pluralismu

Princip demokracie a humanismu

Princip cílevědomosti a plánovitosti (Kraus, 2006)

Zásady jsou specifitější než principy. „Vyjadřují vztah mezi cílem a obsahem, podmínkami a prostředky výchovy a vyplývají z poznání vztahů výchovy a společnosti, z poznání a respektování vztahů uvnitř výchovného procesu. Pro vychovatele představují určité požadavky, jejichž uplatnění může vést k úspěšnosti výchovného procesu. (Kraus, 2006)

Jednotlivé zásady se vyvíjely postupně, od Aristotele, Platona přes další osobnosti pedagogiky své doby jako byli, J. J. Rousseau, J. H. Pestalozzi, J. F. Herbart, Ušinský a Lev Nikolajevič Tolstoj, Herbert Spencer a John Dewey. Pedagogika ve dvacátém století znovu oživila klasické pedagogické principy, odhalila jejich nové aspekty a naplnila je novým obsahem. Pedagogický reformismus a alternativní pedagogika zdůraznily především přiměřenost výchovy – její cíle, obsah, podmínky i prostředky. Důležitá je individualizace výchovné práce při zachování skupinového charakteru výchovy a přirozeného socializačního procesu.

Výchovné zásady:

Zásady úcty ke každému člověku

Zásada ohledu na věkové a individuální zvláštnosti vychovávaného

Zásada opory o kladné rysy osobnosti vychovávaného

Zásada aktivity vychovávaného

Zásada demokratického vztahu mezi vychovatelem a vychovávaným

Zásada názornosti

Zásada trvalosti

Zásada spojení výchovy se životem

Zásada jednotného působení, spolupráce všech vychovatelů (obou rodičů)

Zásada důslednosti

4.6 Výchovné metody

Metody výchovy představují postupy přímého ovlivňování osobnosti s ohledem na jednotlivé složky, užívají se k naplnění žádoucích cílů ve všech oblastech výchovy. V pedagogické literatuře jsou popisovány jako metody mravní výchovy. (Střelec, 1998, et al., p. 78)

Rozdělení metod:

a) základní metody – představují postupy přímého ovlivňování osobnosti působící rozumově (sdělování, vysvětlování, přesvědčování)
emotivně (vyvoláním citových kvalit, tlumením citových kvalit, přeladováním citových kvalit)
vegetativně (vytvořením mechanismů, upevňováním mechanismů)

b) komplexní -

ovlivňování osobností autoritativní metodou

ovlivňování společenskými skupinami – kolektivní metodou

ovlivňování životním prostředím a životním procesem – režimové metody

esteticko výchovné – parciální a sdružené

Popis konkrétních výchovných metod:

- Metoda vysvětlování – vychází z autoritativního působení vychovatele, je založena na hlasových a mimických schopnostech vychovatele. Vysvětlování je zaměřeno na rozumovou kognitivní složku osobnosti. Vychovávaný poznává základní pojmy, kategorie, zákonitosti a vztahy. Popisuje se a zdůvodňuje žádoucí jednání. Vysvětlování může mít podobu besedy či rozhovoru.
- Metoda přesvědčování (persuáze) – bývá spojena s vysvětlováním. Odlišnost spočívá v tom, že vyvolává citové kvality (vnitřní zanícení a sugestivní citové stržení pro určité jednání). Měla by vést k vnitřnímu ztotožnění se s prezen-

tovanými požadavky. Vyniká zde význam autority a užití výrazové prostředky (zbarvení, intenzita, modulace hlasu, dynamika řeči a hlavně mimika a gestikulace). Důležitá je pádná argumentace.

- Metoda souhlasu a nesouhlasu – je také založena na autoritě vychovatele. Z hlediska složek osobnosti působí tato metoda komplexně.
- Souhlas (stimulace) dodává vychovávanému pocit uspokojení, posilu sebedůvěry a motivuje ho k dalšímu jednání. Má různou konkrétní podobu (slovní souhlas, pokyn hlavou, pohlazení), je to pak chápáno jako povzbuzení a pochvala.
- Nesouhlas je upozornění na nežádoucí jednání (zakroucení hlavou, slovní odsouzení, zahrození, pokárání). V obou případech se jedná o pomoc v rozlišování co je a co není správné v jednání vychovávaných.
- Metoda odměny a trestu – je vyvrcholením metody souhlasu a nesouhlasu, jde o výraz mocenského postavení vychovatele. Odměny bývají rozlišovány na materiální a morální (používání peněz jako odměn je diskutabilní). Trest je krajní postup a neměl by být nikdy spojován s výsměchem nebo jako důsledek nepřátelského postoje. Jeho uplatnění vyžaduje důslednost a přiměřenost. Vychovávaný si musí svou chybu uvědomovat.

Druhy používaných trestů:

1. omezování svobody-zákaz pobytu
  2. disciplinární – jsou vymezeny řády a předpisy
  3. morální – odsouzení před skupinou, důtkou
  4. fyzické – mohou být užity jen v krajních situacích, s rozvahou a po zralém uvážení
- Metoda příkladu – je založena na autoritě, na vychovávaného působí komplexně.
Lze užít:

Příklady kladné (podněcující žádoucí jednání)

Příklady záporné (odstrašující)

Dále se mohou příklady rozlišovat na příklady bezprostřední a zprostředkované

- Metoda cvičení – je založena na mocenském postavení vychovatele, působí na složku konativní (chování). Lze ji uplatňovat v každém věku, výsledkem jsou návyky vznikající v důsledku automatizovaného jednání. Tato metoda zahrnuje:

Nácvik – mnohonásobné opakování činností, v počátku je zapojeno vědomí a výsledné jednání má charakter uvědomělého jednání.

Dril – vědomí je zapojeno jen minimálně, jde o stručné vysvětlení jak činnost provádět. Čím méně je zapojena složka rozumová, tím častěji se musí činnost opakovat. Utváření návyků je dlouhodobá záležitost (Vaněk, 1972, p. 140) srovnej (Střelec, et al., 1998, p. 78-79).

4.7 Cíl výchovného působení

Jeden z prvků výchovného systému, který se týká směru výchovného působení. Cíl výchovného působení může být rozdělen do řady dílčích cílů, které jsou kulturně a historicky proměnlivé (Průcha et al., 1998.). Cíl výchovy je dán kulturou, společností a dobou ve které se daný vychovávaný jedinec či skupina nachází. V nejobecnější podobě se cílem výchovy rozumí ucelená představa (ideál) předpokládaných a žádoucích vlastností člověka, které lze získat výchovou.

Obvyklé cíle rodinné výchovy:

Mravní výchova – jeden z podstatných cílů výchovy pro život v civilizované společnosti. Jejími prvky jsou čestnost, pravdomluvnost, ukázněnost, zásadovost, úcta k lidem, skromnost, statečnost a s nimi souvisejícími volnými vlastnostmi jako je vytrvalost, sebeovládání, cílevědomost.

Rozumová výchova – rodina má velký význam na rozvoj kognitivní složky myšlení dítěte zejména před stupem do školy. I v období školní docházky může rodina svým postojem motivovat jedince k učení a k vytváření podmínek k dlouhodobým systematickým vzdělávacím aktivitám.

Výchova člověka k člověku – rodina se podílí na utváření vztahu dítěte k lidem z nejbližšího okolí i k společnosti vůbec. Je seznamován prostřednictvím svých rodičů s názory a postoji k ekonomickým, politickým a dalším otázkám společnosti. Děje se tak hlavně neformálně při každodenním životě.

Výchova k práci a volbě povolání – začíná už od nejútlejšího věku dítěte. Rodiče svěřují dítě jednoduché domácí práce. Přitom rozvíjí své schopnosti a učí se vztahu k práci, jakožto faktoru, který determinuje profesní a životní dráhu každého člověka.

Estetická výchova – je to výchova k pochopení krásy ať už přírodní nebo umělecké. Tato výchova probíhá různě v závislosti od založení rodiny. Nejde jen o případné pod-

chycení talentu dítěte, ale o zprostředkování esteticko – výchovných a uměleckých zážitků působících na dítě i rodiče. Do tohoto cíle výchovy patří i kultura vztahů mezi jednotlivými rodinnými příslušníky a celkový kulturní životní styl rodiny.

Tělesná a zdravotní výchova – vytváří se zde vztah ke sportu a tělesné aktivitě vůbec. Děti by měli být vedeny k pravidelnému pohybu jako k nedílné součásti zdravého životního stylu a vypěstovat si k němu kladný vztah. Součástí této výchovy je i vychovávat k zdravé životosprávě a hygieně. Rodiče by měli jít svým dětem příkladem.

Dalšími typy a cíli výchovy může být výchova ekologická, sexuální či tvořivá (Střelec et al.,1998, p. 160-161).

4.8 Výchovné styly⁷⁸

Autoritativní:

Rodičovský styl vyžaduje od dětí, aby se chovaly rozumně a společensky, na úrovni odpovídající věku a schopnostem. Tomuto stylu je vlastní vřelost, péče, rodiče se vyptávají na názory a city dítěte. Rodičovská rozhodnutí bývají dětem zdůvodňována. Chování dítěte je pak nezávislé, sebeprosazující, kamarádské vůči vrstevníkům, spolupracují vůči rodičům, spokojené, usilující o co nejlepší výkon, úspěšné.(srovnej, Vaníčková,2004, p. 22)

Autoritářský:

Rodičovský styl prosazuje moc a ovládání bez vřelosti a bez oboustranné komunikace. Stanoví absolutní nároky. Vyžaduje poslušnost, úctu k autoritě, tradici a tvrdou práci. Chování dítěte má v důsledku tohoto stylu sklon k sociální izolaci. Postrádá spontaniету. Dívky bývají závislé bez snahy o dobrý výkon, chlapi mívají sklon k agresivitě vůči vrstevníkům.

---

⁷⁸Jinde uváděné typy výchov. 1. Autokratický, 2.liberální, slabé řízení, styl „laissez faire“ 3. sociálně-integrační (Čáp, 1996, p. 131-132)

Shovívavý:

Rodičovský styl toho od dětí vyžaduje málo. Charakterizován je jako přijímací, reagující a orientovaný na děti. Chování dětí se vyznačuje převládajícím pozitivním a živým citovým laděním, avšak je nezralé, neovládá své impulsy, postrádá přiměřenou společenskou odpovědnost a nedokáže spoléhat na sebe, mívá dokonce sklon k agresivitě.

Zanedbávající:

Rodičovský styl je vlastní rodičům, příliš zaměstnaným svými činnostmi. Nedostatečně se zúčastňují života dětí, jeví malý zájem o to, čím se zabývají. Rodiče se vyhýbají oboustranné komunikaci a zřídka si všímají názorů nebo citů dítěte. Chování dítěte jeví sklon k náladovosti a prokazuje nedostatek soustředění. Dítě je rozmařilé, neovládá své city a impulsy. Nestojí o školní výuku. Často chodí za školu (Vališová et al., 1999, p. 90).

„V současnosti bývá nejvýše hodnocena výchova autoritativních rodičů, kteří jsou zaměřeni na děti a spojují kontrolu s akceptací. Tento typ autoritativních rodičů (nikoliv autoritářských) děti kontroluje a vyžaduje po nich, aby se chovaly na dobré intelektuální a sociální úrovni, která odpovídá jejich věku a možnostem. Správný a vhodný způsob výchovy bývá často charakterizován jako výchova s láskou, trpělivá, vytvářející vztahy vzájemné sympatie, porozumění, posilující sebedůvěru dítěte a akceptující (přijímající) dítě takové, jaké je“

(<http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/vliv-rodiny-na-rozvoj-osobnosti-cloveka>).

4.9 Prostředí výchovy

Výchovný proces se odehrává vždy v nějakém prostředí, vychovávaný v něm vystupuje jako prvek, objekt, na kterého prostředí působí. Je tedy sociálně determinován řadou jedinců či společenských skupin. Nejbližší vztah má se svou rodinou. Každé prostředí má dvě funkce situační a výchovnou. Situační funkce může působit:

- Pozitivně (ve směru výchovného působení, v souladu s výchovnými cíli)

- Negativně (v rozporu s těmito cíli, proti záměrům vychovatele)
- Neutrálně (neprojevuje se negativně ani pozitivně v souvislosti s výchovnými cíli)

Výchovná (formovací) funkce, využívá manipulativní účinek prostředí k výchovnému působení. Jednání lidí se mění podle toho, v jakém prostředí se nacházejí (Kraus, 2008, p. 76-77).

5 Praktická část – kvalitativní výzkum

Výzkumná zpráva

Podle J. Hendla základní forma výzkumné zprávy v kvalitativním výzkumu⁷⁹ je následující

5.1 Název studie

V čem se liší křesťanská výchova od současně uváděné teorie výchovy?

5.2 Abstrakt

Stručný popis cíle:

Hlavním cílem tohoto zkoumání bylo, pomocí výzkumu, odpovědět na výše uvedené výzkumnou otázku. Na základě výpovědí respondentů byl popsán a analyzován způsob výchovy dětí v křesťanských rodinách a uplatňování biblických principů a pravidel v samotné výchově. Dále bylo z poznatků zjištěno, v čem se křesťanská výchova liší od výchovy uplatňované u marginální části současné populace.

Stručný popis metody:

Zvolenou metodou byl kvalitativní – polostrukturovaný rozhovor se čtyřmi otevřenými otázkami zaměřený na jednotlivé aspekty křesťanské výchovy, výchovné cíle, případné nedostatky zvolené výchovy, způsob výchovy a uplatňování biblických principů v jejich vlastní výchově dětí.

Výběrový vzorek byl vybrán ze základního souboru, jenž je tvořen rodinami s dětmi, které se hlásí ke křesťanství a praktikují výchovné zásady mající oporu v Bibli. Tento soubor byl však pro možnosti tohoto výzkumu příliš veliký, proto byl zúžen, pouze na výběrový vzorek, jež představují rodiny s dětmi praktikující křesťanství z blízkého okolí autora tohoto výzkumu.

---

⁷⁹Termín „výzkum“ je použit pouze pro potřeby této práce. Vzhledem k rozsahu výzkumu by adekvátními synonymy mohla být slova: bádání, studie nebo šetření či zkoumání.

Stručný popis výsledků:

Lze se domnívat, že z uvedených rozhovorů jednoznačně vyplývá důležitost, kterou dotazovaní respondenti přikládají křesťanské výchově založené na biblických principech. Pro dotazované to není jen určitá alternativní možnost výchovy, ale, podle dotazovaných, jediná možná cesta jak dosáhnout svých vytčených výchovných cílů. To jak respondenti žijí a vychovávají své děti, není dáno nějakou soustavou morálních imperativů pramenících z biblických ideálů, ale jejich vírou v jediného Boha, jenž ovlivňuje osobnost člověka a tím i jeho směřování v životě. A to jak v oblasti morální tak i sociální.

Klíčová slova výzkumné části:

výchova, rodina, víra, biblické principy, role, autorita, láska, Bůh, křesťan, křesťanství, cíl, konzervativní hodnoty, důslednost.

5.3 Úvod

Otázky výzkumného rozhovoru:

Před započítím každého vlastního rozhovoru je respondentům položena formální otázka, zda se považují za křesťany a jaká je jejich rodina. Veškeré identifikační údaje jsou vynechány, případně pozměněny.

Každý z pěti rozhovorů se dotazuje na čtyři okruhy otázek:

1. *Jak chápete křesťanskou výchovu u vás v rodině?* (Smysl manželství, postavení muže jako autority a živitele rodiny, vztah muže, ženy a dětí k Bohu a k sobě navzájem, role ženy – podřízení se svému muži)

(Co je podle vás křesťanská výchova v rodině? Příp. čím se vyznačuje podle vás, křesťanská výchova?)

Aplikujete křesťanskou výchovu ve vaší rodině a jak?

2. *Na co kladete hlavní důraz při vaší výchově a proč?* (např. poslušnost dětí, vztah dětí k Bohu, vzájemná úcta, spravedlnost a řád)

3. *Schází vám nějaké prvky či principy ve vámi uplatňované (křesťanské) výchově?* (dostali jste se do situace, kdybyste museli konstatovat, že Vámi uplatňovaná výchova má, z principu, jisté omezení?)

4. *V čem vidíte rozdíl mezi vámi aplikovanou výchovou a tou, která je oficiálně všeobecně prezentována?*

Zdůvodnění výzkumu:

Odpověď na výzkumnou otázku, tzn. nalezení jednotlivých odlišností mezi respondenty aplikovanou křesťanskou výchovou dětí v jejich rodině a v současnosti prezentovanou teorií výchovy. Dále, potvrzení nebo vyvrácení poznatků uvedených v teoretické části této diplomové práce.

Přehled dosavadních poznatků a literatury:

Nejvíce jsou používány biblické poznatky a výroky, které jsou křesťany na celém světě přijímány jako neměnné a pravdivé – tedy za premisy. Další použité poznatky a zjištěné skutečnosti jsou čerpány z literatury, z oblasti pedagogiky, psychologie, či sociální pedagogiky a jsou uvedeny přímo v textu této práce.

Prezentace teoretického rámce práce:

Opírá se a vychází z teoretické části popsané v druhé, třetí a nepřímo i ze čtvrté kapitoly.

5.4 Metody

Sledování jedinci:

Výzkumný rozhovor byl uskutečněn s pěti manželskými páry- respondenty, kteří tvoří výběrový vzorek podle níže uvedených kritérií.

Jedná se o dvojice rodičů dětí, kteří žijí spolu na základě uzavřeného manželství a vychovávají společně svoje děti ve společné domácnosti. Podle vnějších znaků (chování, jimi prezentované hodnoty a aktivity) jsou křesťané. Z těchto uvedených skutečností vychází předpoklad výzkumníka, že v rámci výchovy dětí budou aplikovány některé biblické principy a stanoveny obdobné cíle popsány v teoretické části práce. Všechny rodiny jsou vícedětné, tzn. od dvou do pěti dětí. Délka trvání zkoumaných manželství je od sedmi do devatenácti let. Určitá ztráta objektivnosti při výběru vzorku

byla dána dlouholetou známostí zkoumaných rodiny výzkumníkem, přesto však mají získané údaje vypovídající schopnost, danou rozsahem této práce.

Čtyři z pěti rozhovorů byly provedeny s manželskými páry. V rozhovoru je vyznačeno, kdy odpovídá žena (RŽ) a kdy muž (RM). V pořadí poslední, pátý rozhovor, byl proveden pouze s otcem rodiny, protože původní domluvený termín nevyšel z důvodu pracovní vytíženosti respondenta a v náhradním termínu už nebyla k dispozici respondentova manželka. Různé bylo i zapojování manželských párů do vlastních rozhovorů. Nejvyrovnanější, z pohledu zapojování se a vzájemném doplňování se, byl rozhovor číslo 1, 4 a 2. Souhrnně se dá říct, že hlavní slovo měli přece jen muži.

Metody sběru dat:

Sběr dat by prováděn kvalitativní metodou – metodou polostrukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami s požadavkem, aby dotazovaní popsali svou rodinu a v ní zažité standardy, které zavedli a které jejich rodinu zásadně ovlivňují. Rekapitulovali a hodnotili jejich způsob výchovy dětí v jejich rodině. Vysvětlili svoje postoje a názory, případně je prezentovali na konkrétních životních nebo výchovných situacích. Rozhovory byly zaměřeny hlavně na postavení jednotlivých členů rodiny a jejich funkci, používání výchovných metod a stanovení výchovných cílů. Postoj k biblickým výchovným zásadám včetně použití výchovné metody odměny a trestu. Dále respondenti subjektivně hodnotili aktuálnost a výhodnost jimi používané výchovy. V závěru bylo dotazovanými provedeno srovnání mezi jimi aplikovanou výchovou a teorií výchovy, která je všeobecně přijímána.

Prostředí:

Z důvodu objektivnosti, byly všechny rozhovory provedeny v domovech respondentů většinou v obývacích pokojích. Probíhaly v klidné a přátelské atmosféře. Doba trvání všech těchto rozhovorů byla 2 – 3 hodiny.

Techniky analýzy:

Technika pro analýzu dat, byla zvolena fenomenologická interpretace. Protože fenomenologický rozhovor je zaměřený na osobní zkušenost, byl každý rozhovor ponechán „v jazyku“, ve kterém byl sepsán s respondenty. Přičemž se výzkumník snažil vyloučit

všechny své apriorní představy o objektu zkoumání (zaujatost, předsudky a subjektivní teorie). Cílem bylo zodpovědět na otázku „V čem se liší křesťanská výchova od výchovy běžně prezentované a aplikované?“ Pro rychlejší a plynulejší záznam bylo u prvního rozhovoru použito záznamové zařízení. Vzhledem k jeho nespolehlivosti, bylo přistoupeno k zapisování celého rozhovoru na záznamový arch. Následně byly tyto výpovědi co nejpřesněji přepsány do elektronické podoby, která je přílohou této zprávy. Výjimečně byl u přepisu do elektronické podoby upraven pořádek slov ve větě nebo seřazení věty podle časových souvislostí. Hovorová slova nebyla upravována.

Zajištění kvality:

K rozhovoru byli vyzváni jen ti respondenti, které výzkumník zná osobně delší dobu a podle něj, splňovali již jednou uvedené kritéria. Tato skutečnost má svoje klady i zápory. Na jednu stranu v této volbě vzorku respondentů vidím pozitivní přínos pro zvýšení validity výsledků při sběru dat a jejich následné analýze (zejména co se týče potvrzení pravdivosti jejich tvrzení, případně může výzkumník subjektivně zhodnotit a porovnat výchovné cíle a praktické projevy výchovy na dětech v jednotlivých v průzkumu zúčastněných rodinách.). Na straně druhé, je možná toto subjektivní vnímání respondentů na úkor objektivnosti.

Někteří autoři ve svých dílech doporučují rozdělení fenomenologického rozhovoru na tři dílčí rozhovory (každý se zaměřením na jinou oblast), mezi kterými má být interval 3-7 dnů, přičemž jednotlivé rozhovory by měly fungovat mezi sebou jako kontrola interní konzistence.

Vzhledem k rozsahu tohoto výzkumu bylo přistoupeno k zjednodušení. Rozhovor byl proveden pouze jedenkrát u každého z respondentů. Bylo tak učiněno zejména pro časovou vytíženost mých účastníků průzkumu.

Změny v plánu výzkumu:

Změna prostředku zaznamenávání rozhovoru, (viz. popsáno výše)

Změna časového plánu, všechny rozhovory, vyjma posledního pátého, byly provedeny chronologicky, tzn. každý den jeden. Vzhledem, již výše popsané změně dohodnu-

tého termínu pátého rozhovoru, bylo jeho provedení odsunutu o dva dny později. Jiné změny v původním plánu výzkumu provedeny nebyly.

Etické aspekty:

Předběžné kontaktování, včetně podání bližších informací o cílech, průběhu a okolnostech rozhovoru, včetně okruhů otázek, bylo prováděno pomocí komunikačního prostředku (Skype) nebo osobně od září 2009 do února 2010. Respondenti byli informováni o použití přepisu rozhovoru pro účely zveřejnění výzkumu v diplomové práci a její zaarchivování či k případnému zveřejnění pomocí přístupu k elektronickému úložišti, kde bude rovněž zanesena. Všichni dotazovaní s výše uvedenými plány souhlasili. Vzhledem k získaným citlivým údajům, jak již bylo výše uvedeno, jsou detaily, které by ve svém důsledku mohly osoby nebo rodiny identifikovat, pozměněny.

Výzkumník:

Autor tohoto výzkumu a diplomové práce je 18 let ženatý s jednou ženou, se kterou má a společně vychovává tři děti. Považuje se za křesťana a je spolu se svou rodinou aktivním členem charismaticko-letniční církve. Uznává konzervativní hodnoty vycházejících z premis uvedených v Bibli. Znalosti týkajících se problematiky rodiny a výchovy jsou čerpány z autorovy knihovny, včetně knihoven tří místních církví, z časopisecké literatury, internetových zdrojů a vysokoškolských přednášek. Některé zkušenosti jsou získány z pisatelovy permanentní výchovné praxe.

Dílčí zhodnocení rozhovorů

V této podkapitole budou postupně vyhodnoceny jednotlivé odpovědi respondentů na otázky, které jsou pro přehlednost ještě jednou uvedeny.

- 1. Jak chápáte křesťanskou výchovu u vás v rodině? (Smysl manželství, postavení muže jako autority a živitele rodiny, vztah muže, ženy a dětí k Bohu a k sobě navzájem, role ženy- podřízení se svému muži) (Co je podle vás křesťanská výchova v rodině? Příp. čím se vyznačuje podle vás, křesťanská výchova?)*

Nejkomplexněji byla podána odpověď na otázku č.1 v prvním rozhovoru. Je to dáno do jisté míry také tím, že jeden z respondentů (manželského páru) má také teoretické znalosti z oblasti pedagogiky a humanitních věd. Rovněž další výpovědi byly zajímavé. Všichni dotazovaní popsali nejprve své manželství a až následně svou rodinu. Pro všechny respondenty je společné, že manželství považují za výborný základ pro svoje rodiny. Více než polovina (respondenti z rozhovoru 3,4,5) uvedla, že manželství je pro ně neměnná smlouva. Vliv původní (orientační rodiny) pro další utváření postojů ohledně funkce rodiny byl zmíněn dvakrát (rozhovor č.1 a č.2). Téměř ve všech rozhovorech byla deklarována celková zodpovědnost muže za chod a stav rodiny. Naopak, chápání křesťanské výchovy jako uplatňování biblických principů, bylo uvedeno přímo jen jedenkrát a to v rozhovoru č.3. Ve všech rozhovorech byla deklarována zodpovědnost rodičů za výchovu dětí Bohu.

2. Na co kladete hlavní důraz při vaší výchově a proč? (např. poslušnost dětí, vztah dětí k Bohu, vzájemná úcta, spravedlnost a řád)

Odpovědi respondentů na druhou otázku byly různé. Důvodem byl především věk vychovávaných dětí a tím i odpovídající výchovné cíle. Další příčinou je větší věkové rozpětí dětí u respondentů v rozhovoru č. 1 a 2.

Spojícím bodem je důraz na to, aby si děti vytvořily vztah s Bohem, který je míněn u všech dotázaných. Dále je to důraz na osobnostní charakterové vlastnosti a morální, konzervativní hodnoty. V rozhovoru č. 1 a 3 zmínili respondenti i tu skutečnost, že vychovávají i tím, jak se k sobě navzájem chovají. V rodinách, kde jsou již děti v teenagerovském věku, kladou rodiče důraz ve výchově, také na volbu životního partnera, sexuální výchovu, či výběr povolání a případně volbu studia (rozhovor č. 1 a 2). V jednom případě (rozhovor č. 5) byla zmíněna také užitečnost dobře vychovaných dětí pro společnost.

Výchovná metoda odměny a trestu je používána všemi respondenty, všichni dotazovaní také používají fyzické tresty. Což některým dítkám, dle subjektivního soudu výzkumníka, velmi prospělo. Není to však jediná nebo primární výchovná metoda, jak je patrné z rozhovorů, ale spíše krajní řešení.

3. Schází vám nějaké prvky či principy ve vámi uplatňované (křesťanské) výchově? (dostali jste se do situace, kdybyste museli konstatovat, že Vámi uplatňovaná výchova má, z principu, jisté omezení?)

Zde byly odpovědi respondentů celkem jednoznačné. Jisté zaváhání bylo v odpovědi na tuto otázku u rozhovoru č. 2, kdy se respondent dostal, do situace, kdy přehodnocoval své používané výchovné principy a hledal optimální řešení, které se ale opět našlo v již zmiňovaných biblických principech. Chyba nebyla ani tak ve výchovných principech jako v samotné aplikaci.

4. V čem vidíte rozdíl mezi vámi aplikovanou výchovou a tou, která je oficiálně všeobecně prezentována?

Na závěrečnou otázku byly dány nejrůznější odpovědi. Což bylo do jisté míry dáno pochopením otázky, zda hodnotit současnou teorii výchovy nebo to, co produkuje v praxi. Proto se u respondentů objevují jak souhlasné odpovědi (čas, úcta, odpovědnost), tak dokonce i protichůdné a to v rozhovoru č. 2 a 3, kdy jeden respondent si myslí, že současná teorie vychází z biblických principů, kdežto druhý respondent, má za to, že současná teorie má základ úplně někde jinde.

V čem se liší křesťanská výchova od současně uváděné teorie výchovy?

Je to především:

- V osobním vztahu k Bohu a z toho plynoucí cíle výchovy (láska k bližnímu, akceptace biblických principů a pravidel, ztotožnění se s konzervativními hodnotami).
- Odpovědností. Primárními vychovateli dětí v rodině jsou rodiče a tuto výsadu si většinou důsledně hájí, protože mají zodpovědnost za výchovu nejen před svými dětmi a společností, ale hlavně před Bohem.
- Výchovným stylem. Odmítají liberální výchovný styl.

6 Diskuze

Touto prací jsem chtěl uvést nezaujatého čtenáře do křesťanské rodiny dnešních dnů. Podívat se jak je v ní aplikována výchova a o co se tato výchova i rodina vůbec opírá. Vycházel jsem z praxe, neboť se také považuji za křesťana a vychovávám spolu s mou manželkou tři děti. Tím samozřejmě nechci říct, že je to přesný popis toho, jak naše rodina žije. Na druhou stranu, z jisté platformy jsem vycházel. Mým cílem nebylo popsat nebo sestavit nějakou teorii, na základě určitých premis uvedených v Bibli, která by byla protiváhou současné všeobecně přijímané teorie výchovy. Šlo mi o popsání rodiny a výchovy v ní, kde nežijí jen lidé, ale také Bůh v podobě slova, jež je uvedeno v Bibli. Toto přijaté slovo má moc formovat charakter lidí a jejich jednání.

Křesťanská rodina je založena na manželském vztahu, proto jsem tomuto tématu také věnoval ve své práci tolik prostoru. Snažil jsem se popsat jednotlivé aspekty pro křesťanskou rodinu charakteristické. Záměrně jsem se nevyhnul žádné oblasti, poukázal jsem na typické postavení muže, ženy a dítěte v křesťanské rodině a proč tomu tak je. Uznávám, že v některých detailech se různé rodiny mohou vlivem okolností lišit, avšak podstatné biblické principy, si křesťanská rodina vždy zachovává.

V další části jsem se pokusil zachytit, jak probíhá v dnešní době výchova podle biblických principů, tedy v křesťanské rodině. Píši záměrně pokusil, protože aspektů, které vstupují do výchovy je mnoho. Já jsem se rozhodl popsat alespoň tři, podle mne základní. K lásce a autoritě jsem přidal také důslednost, jež zejména u malých dětí nese dobré ovoce a celkově je v současnosti ve výchově dost opomíjena. K těmto pilířům výchovy jsem přidal to, co dělá křesťanskou výchovu křesťanskou a to biblické principy a zásady. Pro přehled a srovnání, jsem celou jednu kapitolu věnoval současné teorii výchovy, která byla sestavena z poznatků renomovaných autorů. Nemohl jsem ve své práci ani opomenout tolik diskutovanou výchovnou metodu odměny a trestu, potažmo aplikaci tělesných trestů. Nechci, aby má práce vyzněla jako podpora násilí páchaného na dětech, nemohu však souhlasit s absolutním zákazem fyzických trestů, jako tomu je v jedenácti okolních evropských státech. Myslím si, že násilí má být řešeno v právním státě trestními řády a zákoníky. Přesto jsou „do jednoho pytle“ dávány případy fyzického týrání dětí svými rodiči a pohlavek nebo plácnutí „po zadku“ milujícím rodičem. Tady se

nabízí přirovnání, „s vaničkou se vylilo i dítě“. Ano jsem pro, aby byli despotičtí rodiče potrestáni a děti, jež se nemohou bránit ochráněny. Ne však nějakým plošným zákonem, který by skutečně týraným dětem stěží pomohl a ostatním by uškodil. Co svět světem stojí je používána metoda odměny a trestu i s trestem fyzickým. Nesla své ovoce, dobré i špatné v závislosti na tom, kým byla uplatňována, jestli milujícím rodičem anebo tím, kdo by se ani jako rodič raději nazývat neměl. Nebo je tato úvaha mylná? Je lépe přenechat vše odborníkům?

Otázka filosofie a metod výchovy je fenoménem posledního století. Je předmětem vzrušených debat a rozporuplných názorů. Zapojili se do nich psychologové a pediatři i univerzitní profesori, kteří rodičům radí, jak správně vychovávat své děti. Naneštěstí mnozí z těchto odborníků se nedokáží v této otázce shodnout, takže šíří spíše zmatek než světlo. Je jasné, že nesprávná výchova zanechává charakteristické šrámy na duši mnohdy po celý život. Je těžké určit, která více, zda tvrdá až despotická nebo s nepromyšlenou přílišnou tolerancí (Dobson; 1992 p. 9).

Jak tedy z tohoto kola ven? Spolehnout se na poslední paradigma výchovy vzešlé z lůna společenských věd a doufat, že to s tou výchovou nějak vyjde? Jako rodič jsem odpovědný za výchovu, kterou dávám svým dětem. Proto mi je jasné, že je mou odpovědností zkoumat, komu své děti svěřuji, aby jim například předal školní vzdělání a výchovu. Původně byla v našem kulturním prostředí vždy doménou křesťanů. V současnosti se tento důležitý úkol přesunul na stát (institucionální výchova postrádající biblické principy) a ne jen u nás. Není proto divu, že dnešní křesťanský západ troskotá. Důsledkem je to, že dnešní generace už není vychovávána podle biblického obrazu člověka, ale podle kritérií humanismu, osvícenectví, relativity a světa bez hodnot (Ethos, 3/2005, p. 6).

Jisté řešení poskytuje právě křesťanská výchova, založená na biblických principech a odpovědnosti. Odpovědnosti rodičů vůči dítěti, společnosti, ale především Bohu. Tato cesta je již dobře „prošlápnuta“ předešlými generacemi. Ano, doba je jiná, ale ono je vždy něco nové co se dá dobře využít a něco nové, s čím je potřeba „bojovat“. A bez „boje“ není vítězství.

Závěr

Celá tato práce se snaží odpovědět na výzkumnou otázku:

V čem se liší křesťanská výchova od současně uváděné teorie výchovy?

Pro mnohé nezasvěcené je možná počáteční část spíše nějakým teologickým traktátem, ale není to bez důvodu. Bez zmíněných odkazů a citací z Bible, bych asi nikdy nebyl schopen vysvětlit proč je rodina křesťanů taková jaká je. Proč jsou ve své podstatě, tyto rodiny stále stejné, dnes i před dvěma tisíci lety. Na základě čeho, jsou v nich, formovány děti a dospívající lidé. Nebo jestli tu jde jen o nějaký univerzální návod, na který většina lidí už zapomněla.

V počátečních úvahách jsem měl představu, že bude velmi snadné tuto otázku zodpovědět. Vždyť těch rozdílů je, ne-li nepřeborné množství, tak alespoň mnoho. Domníval jsem se, že praktický, mnou provedený výzkum, jen potvrdí mé úvahy. Jenže, rozumně uvažující lidé, ať už jsou to křesťané nebo lidé bez jakéhokoliv vyznání, mají ušlechtilé cíle. Chtějí svoje děti vychovat co nejlépe, investují svůj čas, energii a veškerý um k udržení rodiny a výchově dětí. Na obou pomyslně hodnocených stranách se najdou rodiny, které uplatňují podobné výchovné styly či metody a jsou stejně nadšené, když vidí, že to všechno snažení má smysl.

Jaká je tedy odpověď na výše uvedenou výzkumnou otázku?

Určité závěry jsou zmíněny v extraktu z praktického výzkumu. Pro rekapitulaci je uvedu ještě jednou. Křesťanská výchova se od současných výchovných trendů liší především:

- V osobním vztahu k Bohu a z toho plynoucí cíle výchovy (láska k bližnímu, používání principů a pravidel, ztotožnění se s konzervativními hodnotami).
- Odpovědností, primárními vychovateli dětí v rodině jsou rodiče a tuto výsadu si většinou důsledně hájí, protože mají zodpovědnost za výchovu nejen před svými dětmi a společností, ale hlavně před Bohem.
- Výchovným stylem, odmítají liberální výchovný styl.
- Odolností vůči vnějším tlakům, které by ve svém důsledku působily proti jejich přesvědčení

Pokud bych pominul první a zásadní poznatek, tj. víru v jediného Boha a s tím související další aspekty, až tak velké odlišnosti by zde nebyly. *Rozdíl je však v samotné podstatě jednotlivých výchov, křesťanská vychází, jak už bylo několikrát řečeno, z biblických principů či zásad a Bible vůbec. Kdežto soudobá teorie výchovy, přestože jsou některé aspekty výchovy identické, vychází z empirických poznatků humanitních věd. Rozdíl je také v odpovědnosti, aktéři křesťanské výchovy, ať už děti nebo rodiče, jsou odpovědni především Bohu, sobě navzájem a společnosti.*

Myslím si, že se mi na v úvodu položenou výzkumnou otázku podařilo najít adekvátní odpověď. Doufám, že v této práci uvedené poznatky poslouží k bližšímu poznání a pochopení křesťanské rodiny i její výchovy.

Resumé

Tato práce pojednává o křesťanské rodině a křesťanské výchově.

V úvodní kapitole jsou vysvětleny důležité pojmy a definice. Jedná se o termíny: „křesťanství“, „Ježíš Kristus“, „křesťan“, „Bible“, „rodina“ a „výchova“. Při výkladu pojmů souvisejících s vírou v jediného Boha, bylo čerpáno z Bible, jakožto jediného a nezpochybnitelného zdroje křesťanské víry.

Ve druhé kapitole je předložen křesťanský pohled na rodinu. Manželskému svazku, považované v Bibli za jediný legitimní vztah muže a ženy k založení rodiny, je věnován poměrně velký prostor. Přes zmínky o rodině v Bibli a názor Ježíše Krista v ní, jsou rozebrána také témata, jako je manželská věrnost, manželský sex, ale také, komunikace. Na základě biblického pojetí, jsou popsány jednotlivé role muže, ženy a dětí v křesťanské rodině dnešních dnů.

Ve třetí kapitole jsou, v jejím úvodu, podhalena specifika, jimiž se vyznačuje křesťanská výchova dětí doma v rodině. Jsou zde také uvedeny výchovné cíle typické pro popisovaný typ výchovy. V další podkapitole jsou shrnuty principy a zásady, jež jsou stěžejní pro směřování celého edukačního snažení. Z celé skupiny aspektů vstupujících do výchovy jsou vyzdvíženy tři: láska, autorita a důslednost. V souvislosti s biblickým vnímáním výchovy je otevřeno téma používání výchovné metody odměny a trestu, jako jedné z několika možných metod výchovy. Při této příležitosti je tato metoda detailněji popsána. Na základě názoru odborníků na výchovu jsou prezentovány důvody proč použít či nepoužít fyzické tresty.

Ve čtvrté kapitole, která je svým obsahem spíše informativní, je popsána současná teorie výchovy. Jsou zde z různých zdrojů zpracovány poznatky pedagogiky a seřazeny do uceleného přehledu, který začíná samotným vymezením předmětu teorie výchovy, pokračuje osobností člověka, fázemi výchovy s jejími principy či zásadami a výchovnými styly konče.

V páté kapitole jsou cestou kvalitativního zkoumání za použití výzkumných rozhovorů, které byly provedeny u pěti dvojic respondentů (manželských párů) ověřovány rozdíly mezi křesťanskou výchovou a výchovou běžně praktikovanou, jež vychází z teorie výchovy.

V **šesté kapitole** s názvem „Diskuze“ se vyjadřuje autor této práce k jednotlivým problémům a skutečností, které byly v práci uvedeny.

V části nazvané „**Závěr**“ jsou ještě jednou zrekapitulovány výsledky výzkumu, kterých bylo dosaženo a které potvrzují předkládané poznatky uvedené v teoretické části práce. Byla zodpovězena výzkumná otázka.

Anotace

Diplomová práce pojednává o struktuře křesťanské rodiny a výchově v ní. Na kritériích, jež mají oporu v Biblii, ukazuje, o co a proč se opírá vnitřní uspořádání rodiny a z jakých pramenů čerpá výchova v křesťanské rodině. Pro přehled je v ní také uvedena současná teorie výchovy s jednotlivými výchovnými metodami. Podrobněji byla popsána metoda odměny a trestu a byla otevřena otázka o vhodnosti či nevhodnosti trestu fyzického. Na příkladu rozhovoru s pěti manželskými páry byla zjištěna specifika současné křesťanské rodiny a výchovy v ní. Rovněž byly poukázány rozdíly mezi křesťanskou výchovou a současnou teorií výchovy.

Klíčová slova

Křesťan, křesťanství, křesťanská rodina, křesťanská výchova, manželství, Bible, biblické zásady, biblické principy, láska, autorita, důslednost, Bůh, cíle výchovy, teorie výchovy, výchovné metody, styl výchovy, metoda odměny a trestu, fyzické tresty.

Annotation

Diploma thesis deals with the structure of the Christian family and upbringing in it. The thesis shows on the Bible based criteria, how and why is the family structure supported and from which internal sources the education in a Christian family draws. For an overview are in it also included the current theories of education with different educational methods. The "reward and punishment" method was described in detail and the question of the appropriateness or inappropriateness of physical punishment was also opened. On example of interview with five married couples were found the specifics of contemporary Christian family and education in it. The differences between a Christian education and contemporary educational theory were also referred to.

Keywords

Christian, Christianity, Christian family, Christian education, marriage, Bible, biblical principles, biblical principles, love, authority, consistency, God, Aims of education, theory of education, educational methods, style of education, method of rewards and punishment, physical punishment.

Seznam použité literatury

1. Angus, S., (2005). Sex, AIDS, vztahy. Hlinsko: ACET ČR
2. Campbell, R., (1992). Potřebuji tvou lásku. Praha: Návrat
3. Cloud, H., (ed.) (2002). Jak vychovat báječné děti? Praha: Návrat domů
4. Cloud, H., (ed.) (2007). Děti a hranice? Praha: Návrat domů
5. Crabb, L.,(1995). Osobnost člověka. Praha: Návrat domů
6. Čáp, J., (1996) Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy. Praha: ISV
7. Daugherty, J. +D. Manželství a rodina
8. Dobson, J.,(1997). Láska a kázeň ve výchově dětí. Praha: Návrat domů
9. Dobson, J.,(1998). Žena si přeje, aby jí muž rozuměl. Praha: Návrat domů
10. Friel, J.+L.,(2002). Sedm nejhorších rodičovských omylů. Praha: Knižní klub
11. Hendl, J., (2005). Kvalitativní výzkum, základní metody a aplikace. Praha: Portál
12. Horton, S.,(ed.) (2001). Systematická teologie. Albrechtice: Křesťanský život
13. Christenson, L., Křesťanská rodina.
14. Christensonovi, L. +N.,(1988) Křesťanští manželé. Praha: Evangelické nakladatelství
15. Karssenová, G., (1992) Jen obyčejná žena. Praha: Luxpress
16. Kraus, B., (2008). Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál
17. Lewis, C. (2008). K jádru křesťanství. Praha: Návrat domů
18. Matějček, Z.,(1993) po dobrém, nebo po zlém? O výchovných odměnách a trestech. Praha: Portál
19. Novotný, A., (1956). Biblický slovník. Praha: Kalich
20. Ondrejko, P., (1998) Úvod do sociologie výchovy. Bratislava: Veda.
21. Pelikán, J. (1995) Výchova jako teoretický problém. Ostrava: Amosium servis
22. Pelikán, J. (1997) Výchova pro život. Praha ISV
23. Prince, D.,(2006). Základy křesťanského života. Příbram: PB tisk
24. Prince, D.,(1990). Bůh je prostředník k manželství. Plzeň: Evangelická církev metodická v Plzni
25. Prince, D.,(2003). Manželé a otcové. Praha: Postila

26. Řehák, T., (2006). Sex: šlehačka na dortu. Modřice: Josef Tůma, vydavatelství, nakladatelství a tisk
27. Saladin-Grizivatz, C., Rodičovská autorita. Praha: Portál
28. Smalley, G., (1999). Cesta k srdci dítěte. Praha: Samuel, Biblická práce pro děti.
29. Stafford, T.,(1996). Sexuální chaos. Praha: Návrat domů
30. Střelec, S., (1998). Kapitoly z teorie a metodiky výchovy 1. Brno: Paido
31. Sullerotová, E., (1998) Krize rodiny. Praha: Karolinum
32. Šoltész, Š., (1967). Kristus a rodina. Praha: Kalich
33. Trobischová, I., (1997) Radost být ženou a čím k tomu může přispět muž.
34. Vaněk, J., (1972) K biologickým a psychologickým zřetelům výchovy. Praha: SPN
35. Vališová, A. et all, (1999) Autorita ve výchově, vzestup, pád, nebo pomalý návrat. Praha: Karolinum
36. Vaníčková, E., (2004) Tělesné tresty dětí definice-popis-následky. Praha: Grada
37. Wheat, E.+ G., (2006). Tajemství milování, o sexu pravdivě a otevřeně. Praha: Návrat domů.
38. Bible – ekumenický překlad, Český Těšín, Biblická společnost 2002, 9. vydání,

Další prameny

Časopisy:

- měsíčník LOGOS, Banská Bystrica: Kresťanské vydavateľstvo MILOŠŤ, 1/2008.
měsíčník LOGOS, Banská Bystrica: Kresťanské vydavateľstvo MILOŠŤ, 10/2009.
měsíčník Ethos, Vsetín: Vydavateľství Ethos, 3/2005.
měsíčník Život víry, Praha: Nakladatelství KMS, 2/2009.

Internetové zdroje:

- <http://www.juda.cz/?p=280> 10. 11. 2009
<http://jaro.krivohlavy.cz/predna-ka-o-vychove> 10.12.2009
<http://www.evalabusova.cz/clanky/authority.php> 8.12.2009
<http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/vliv-rodiny-na-rozvoj-osobnosti-cloveka>
12.12.2009
<http://czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/publ/4019-09-2008> 7. 1. 2010
<http://www.pozitivni-noviny.cz/cz/clanek-2007090016> 18. 2. 2010
http://www.pdf.uhk.cz/kpp/KPP_prez_dokumenty/Teorie%20vychovy%20-%20pojmy.doc 9. 1. 2010
<http://blog.ihned.cz/semin/c1-39477600-odmitas-sex-ve-skole-do-vezeni-s-tebou>
17.12.2009
<http://www.corpun.com/webdom.htm#sweden> 13.12.2009

Přílohy

- Příloha č. 1 Charakteristika pomocnice
- Příloha č. 2 Některé biblické zásady vztahující se k výchově
- Příloha č. 3 Odmítáš sex ve škole, do vězení s tebou!
- Příloha č. 4 Deklarace práv dítěte
- Příloha č. 5 Rozhovory
  - Rozhovor č.1
  - Rozhovor č.2
  - Rozhovor č.3
  - Rozhovor č.4
  - Rozhovor č.5

Příloha č. 1

„Charakteristika pomocnice“

podle Ruth Prince, z knihy „Bůh je prostředníkem manželství“ od Dereka Prince

„Nejprve uvažujme, jak Bůh vidí ženu. Dříve, než ji stvořil, ji popsal: „Učiním mu (muži) vhodnou pomocnici“ (Genesis 2,18). Povaha ženy nalézá vyjádření a naplnění v pomazání. V celé Bibli pak Bůh pokračuje a plně rozvíjí svůj obraz ženy. Ruth Prince (manželka Dereka Prince, jehož osoba je popsána v hlavním textu) sestavila 26 charakteristik pomocnice na základě vlastního studia Bible. Mnoho žen si myslí, že Bible je mužská kniha o mužích a pro muže. Avšak podle jejích poznatků, to je kniha plná praktických pokynů a inspirací pro každou osobu na každou stránku života.

Všeobecné		Domácí	Ženské	Duchovní
moudrá	pocitivá	pilná	cudná	zbožná
věrná	spolehlivá	opatrná	čistotná	prorokující
laskavá	milostivá	silná	poddaného a mírného ducha	sloužící
oddaná	odvážná	získávající (pro domácnost a rodinu)	neocenitelná	vroucí
střízlivá	štědrá	schopná	důvěřující	bojící se Boha
		poslušná		

Když Bůh stvořil ženu, měl na mysli konečný cíl. Učinil ji odlišnou od muže, protože má odlišnou úlohu. Není méně důležitá, ale odlišná. Učinil ženu, aby byla „pomocníkem vhodným pro muže“. Některé z hlavních problémů 20. století, píše Ruth Prince, jsou přímo spojeny se zklamáním pokolení žen. Miliony žen nejsou schopny naplnit cíle, pro které byly stvořeny. Mohla jsem si to vyzkoušet na vlastní kůži. Jako zaměstnaná žena jsem byla docela úspěšná. Předtím i poté, když jsem získala vysokoškolský titul, byla každá změna zaměstnání, kterou jsem učinila, povýšením. Byla jsem

osobní sekretářkou, správkyní kanceláře, třídní učitelkou, asistentkou výkonného orgánu a správkyní státu Maryland zodpovědná za dva miliony dolarů státního rozpočtu. Avšak nikdy jsem nebyla plně spokojená. Pouze poté, když jsem se vdala za Dereka, jsem našla plné uspokojení, které vyplývá z toho, že jsem pomocnicí, jakou mě stvořil Bůh, abych byla.

Příloha č. 2

Některé biblické zásady vztahující se k výchově

Matouš 19: 14 Ježíš však řekl: "Nechte děti a nebraňte jim jít ke mně; neboť takovým patří království nebeské".

Lukáš 18: 16 Ježíš si je zavolal k sobě a řekl: "Nechte děti přicházet ke mně a nebraňte jim, neboť takovým patří království Boží.

2 Korintským 12: 14 Jsem teď potřetí připraven jít k vám – a zase vám nebudu břemenem! Nestojím o váš majetek, nýbrž o vás. Děti přece nestřádají pro rodiče, nýbrž rodiče pro děti.

Efezským 6: 1 Děti, poslouchajte své rodiče, protože to je spravedlivé před Bohem.

Efezským 6: 4 Otcové, nedrážděte své děti ke vzdoru, ale vychovávejte je v kázni a napomenutích našeho Pána.

Koloským 3: 20 Děti, poslouchajte ve všem své rodiče, protože se to líbí Pánu.

Koloským 3: 21 Otcové, neponižujte své děti, aby nemalomyslněly.

1 Timoteovi 3: 4 Má dobře vést svou rodinu a mít děti poslušné a počestné;

1 Timoteovi 3: 12 Jáhni ať jsou jen jednou ženatí, ať dobře vedou své děti a celou rodinu.

1 Timoteovi 5: 4 Má-li však některá vdova děti nebo vnuky, ti ať se učí mít péči především o své příbuzné a odplácet svým rodičům. To je totiž milé Bohu.

1 Timoteovi 5: 10 známá dobrými skutky: jestliže vychovala děti, prokazovala věřícím pohostinnost a umývala jim nohy, pomáhala nešťastným a osvědčila se v každém dobrém díle.

Titovi 1: 6 Mají to být lidé bezúhonní, jen jednou ženatí, mají mít věřící děti, kterým se nedá vytknout nevázanost a neposlušnost.

Leviticus 18: 10 Neodkryješ nahotu dcery svého syna nebo své dcery. Neodkryješ jejich nahotu, je to tvá nahota.

Leviticus 18: 15 Neodkryješ nahotu své snachy. Je to žena tvého syna, neodkryješ její nahotu.

Leviticus 18: 17 Neodkryješ nahotu některé ženy a její dcery. Nevezmeš si ani dceru jejího syna nebo její dcery proto, abys tím odkryl její nahotu. Jsou to blízké příbuzné. Byl by to mrzký čin.

Leviticus 19: 18 Nebudeš se mstít synům svého lidu a nezanevřeš na ně, ale budeš milovat svého bližního jako sebe samého. Já jsem Hospodin.

Leviticus 20: 17 Kdyby si někdo vzal svou sestru, dceru svého otce nebo své matky, aby spatřil její nahotu a ona spatřila jeho nahotu, je to potupa; budou vyobcováni před zraky synů svého lidu. Odkryl nahotu své sestry, ponese následky své nepravosti.

Deuteronomium 5: 29 Kéž mají stále takové srdce, aby se mě báli po všechny dny a dbali na všechny mé příkazy, aby se jim i jejich synům vždycky vedlo dobře.

Deuteronomium 6: 2 Aby ses bál Hospodina, svého Boha, a bedlivě dbal na všechna jeho nařízení a příkazy, které ti udílím, ty i tvůj syn a tvůj vnuk, po všechny dny svého života, abys byl dlouho živ.

Deuteronomium 6: 7 Budeš je vštěpovat svým synům a budeš o nich rozmlouvat, když budeš sedět doma nebo půjdeš cestou, když budeš uléhat nebo vstávat.

Deuteronomium 6: 20 Až se tě tvůj syn v budoucnu zeptá: „Co to jsou ta svědectví, nařízení a práva, která vám přikázal Hospodin, náš Bůh?“,

Deuteronomium 6: 21 odvětiš svému synu: "Byli jsme faraónovými otroky v Egyptě a Hospodin nás vyvedl z Egypta pevnou rukou.

Deuteronomium 11: 19 Budete jim vyučovat své syny a rozmlouvat o nich, ať budeš sedět doma nebo půjdeš cestou, ať budeš uléhat nebo vstávat.

Deuteronomium 12: 28 Bedlivě poslouchej všechna tato slova, která ti přikazují, aby se vždycky dobře vedlo tobě i tvým synům po tobě, když budeš dělat, co je v očích Hospodina, tvého Boha, dobré a správné.

Deuteronomium 21: 18 Má-li někdo syna nepoddajného a vzpurného, který neposlouchá otce ani matku, a když ho kárají, neposlechne je, ať ho jeho otec i matka uchopí a vyvedou ke starším jeho města: "Tento náš syn je nepoddajný a vzpurný, neposlouchá nás, je to modlářský žrout a pijan".

Deuteronomium 23: 18 Žádná z izraelských dcer se nezasvědí smilstvu; ani žádný z izraelských synů se nezasvědí smilstvu.

Deuteronomium 31: 13 Též jejich synové, kteří ho ještě neznají, ať poslouchají a učí se bát Hospodina, vašeho Boha, po všechny dny, co budete žít v zemi, do níž přejdete přes Jordán, abyste ji obsadili“.

Žalmy 2: 12 Líbejte syna, ať se nerozhněvá, ať na cestě nezhyne, jestliže jen málo vzplane hněvem. Blaze všem, kteří se k němu utíkají!

Žalmy 33: 13 Hospodin se dívá z nebe, vidí všechny lidské syny,

Žalmy 34: 12 Pojd'te, synové, poslyšte mě, vyučím vás Hospodinově bázni.

Žalmy 103: 13 Jako se nad syny slitovává otec, slitovává se Hospodin nad těmi, kdo se ho bojí.

Žalmy 127: 3 Hle, synové jsou dědictví od Hospodina, mzdou od něho plod lůna.

Žalmy 127: 4 Čím jsou šípy v ruce bohatýra, tím jsou synové zplození v mládí.

Příslaví 1: 8 Můj synu, poslouvej otcovo kárání a matčiným poučováním neopovrhuj.

Příslaví 1: 10 Můj synu, kdyby tě lákali hříšníci, nepřivoluj!

Příslaví 1: 15 můj synu, nechod' s nimi jejich cestou, zdržuj svou nohu od jejich stezky,

Příslaví 2: 1 Můj synu, jestliže přijmeš mé výroky, uchováš-li mé příkazy ve svém nitru,

Příslaví 3: 1 Můj synu, na mé učení nezapomínej, ať tvé srdce příkazy mé dodržuje.

Příslaví 3: 11 Neodvrhuj, můj synu, Hospodinovo kárání, neprotiv se jeho domlouvání.

Příslaví 3: 12 Vždyť Hospodin domlouvá tomu, koho miluje, jako otec synu, v němž našel zalíbení.

Příslaví 3: 21 Můj synu, ať toto ti nesejde z očí. Zachovej si pohotovost a důvtip.

Příslaví 4: 1 Synové, slyšte otcovské kárání, pozornost věnujte poznávání rozumnosti.

Příslaví 4: 10 Slyš, můj synu, přijmi mé výroky, živ budeš mnoho let.

Příslaví 4: 20 Můj synu, věnuj pozornost mým slovům, k mým výrokům nakloň ucho.

Příslaví 5: 1 Můj synu, věnuj pozornost mé moudrosti, nakloň své ucho k mé rozumnosti,

Příslaví 5: 7 Proto, synové, poslyšte mě, neodvracejte se od výroků mých úst.

Příslaví 5: 20 Proč by ses kochal, můj synu, v cizačce, proč bys v náručí cizinku svíral?

Příslaví 6: 1 Můj synu, jestliže ses zaručil za svého druha nebo se zavázal rukoudáním za cizáka.

Příslaví 6: 3 udělej, můj synu, toto: Hled' se vyprostit. Dostal ses do rukou svého druha. Jdi, vrhni se do bláta a naléhej na svého druha.

Příslaví 6: 20 Dodržuj, můj synu, otcovy příkazy, a matčiným poučováním neopovrhuj.

Příslaví 7: 1 Můj synu, dbej na mé výroky, chovej mé příkazy ve svém nitru.

Příslaví 7: 24 Nyní tedy, synové, slyšte mě, věnujte pozornost výrokům mých úst.

Příslaví 8: 32 Nyní tedy, synové, slyšte mě: Blaze těm, kdo dbají na mé cesty.

Příslaví 10: 1 Příslaví Šalomounova. Syn moudrý dělá radost otci, kdežto syn hloupý působí žal matce.

Příslaví 10: 5 Kdo v létě sklízí, je syn prozíravý, kdo prospí žně, je pro ostudu.

Příslaví 13: 1 Syn otcovským káráním zmoudří, kdežto posměvač pohružky neposlouchá.

Příslaví 13: 24 Kdo šetří hůl, nenávidí svého syna, kdežto kdo jej miluje, trestá ho včas.

Příslaví 15: 20 Syn moudrý dělá radost otci, kdežto člověk hloupý pohrdá svou matkou.

Příslaví 17: 2 Prozíravý otrok panuje nad synem, který dělá ostudu, a mezi bratry mu připadne dědictví.

Příslaví 17: 6 Korunou starců jsou vnuci, ozdobou synů otcové.

Příslaví 17: 25 Hloupý syn působí svému otci hoře a své rodiče hořkost.

Příslaví 19: 13 Neštěstím pro otce je syn hlupák; svárlivá žena jak neustálé zatékání vody.

Příslaví 19: 18 Trestej syna, dokud je naděje, a nechtěj mu přivodit smrt!

Příslaví 19: 26 Kdo týrá otce a vyhání matku, je syn hanebný a hnusný.

Příslaví 19: 27 Přestaneš-li, synu, poslouchat káráni, od výroků poznání zbloudíš.

Příslaví 20: 7 Spravedlivý žije bezúhonně; blaze bude po něm jeho synům!

Příslaví 23: 15 Můj synu, bude-li tvé srdce moudré, zaraduje se i moje vlastní srdce.

Příslaví 23: 19 Ty, můj synu, poslouchej a zmoudříš, veď své srdce touto cestou:

Příslaví 23: 26 Můj synu, dej mi své srdce, ať si tvé oči oblíbí mé cesty.

Příslaví 24: 13 Můj synu, jez med, je dobrý, plástev medu je tvému patru sladká.

Příslaví 24: 21 Můj synu, boj se Hospodina a krále a nezaplétej se s lidmi vrtkavými;

Příslaví 27: 11 Buď moudrý, můj synu, dělej radost mému srdci, abych mohl odpovědět tomu, kdo mě tupí.

Příslaví 28: 7 Rozumný syn dodržuje Zákon, ale kdo se přátelí se žrouty, dělá svému otci hanbu.

Příslaví 29: 17 Trestej svého syna, připraví ti odpočinek, zpříjemní ti život.

Příloha č. 3

Odmítáš sex ve škole? Do vězení s tebou!

Takový je osud osmi otců, kteří v německém Salzkottenu odmítli posílat svoje děti do hodin sexuální výchovy na místní základní škole a na divadelní představení „Mé tělo patří mně“. K týdennímu pobytu za katrem byli odsouzeni poté, co nezaplatili tzv. kající peněžité trest (Bussgeld). Německý stát pohlíží na děti, alespoň po dobu jejich povinné školní docházky, jako na svoje vlastnictví. Rodiče jsou ve výchově dětí státu podřízeni a běda jim, když se s jeho oficiální ideologií dostanou do sporu. Různou podobu a míru perzekuce (peněžité tresty, tresty odnětí svobody, odebírání dětí do státem řízené kolektivní výchovy) poznaly v Německu již desítky rodin, v nichž jsou děti vzdělávány svými rodiči.

Mezinárodně nejznámější je případ Melissy Busekrosově z roku 2007, jež byla odvečena skupinou 15 uniformovaných policistů ze svého domova a po dobu 3 měsíců držena v „náhradní rodině“, aniž by bylo jejím rodičům oznámeno, kde tato rodina žije. Melissu směli navštěvovat pouze jednou týdně, ale jen na půdě státního úřadu pro děti a mládež. Do své rodiny se Melissa vrátila až díky úspěšné mezinárodní kampani na její podporu.

Vláda, v jejímž čele stojí křesťanská demokratka, tedy pokračuje v politice hitlevského režimu, jenž předválečné preceptorské vyučování zakázal a nařídil všem dětem Říše povinnou školní docházku. Navzdory existujícím překážkám však zájem o domácí vzdělávání v Německu roste. Přes 40 rodin zde vede soudní spor s úřady o to, zda smějí učit svoje děti svépomocí. V jejich neprospěch vynesl Německý ústavní soud rozsudek, v němž se uvádí, že stát má oprávněný zájem na tom, aby zabránil vzniku skupin, žijících odlišně od většinové společnosti. Nesouhlas s rozhodnutím Ústavního soudu vedla k žalobě u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, v níž se uvádí, že povinná školní docházka oslabuje právo rodičů na výchovu dětí v křesťanském duchu. Iniciátoři žaloby se vyjádřili kriticky i o všeobecné povinnosti německých dětí absolvovat tzv. školní sexuální výchovu. ESLP rozhodl v roce 2006 ve prospěch německého státu, čímž popřel přirozené právo rodičů na mravní a náboženskou výchovu svých dětí.

Sexuální výchova nepatří do škol, ale do rodiny. Na tom nic nemění ani fakt, že mnozí rodiče povinnost poučit své děti v oblasti šestého Božího přikázání zanedbávají. Ovšem jen proto, že někteří v této věci selhávají, není ještě nutné, aby byly všechny děti **povinny** účastnit se výuky, v níž se stále častěji hovoří o přijatelnosti či vhodnosti předmanželského sexu, technice užívání antikoncepčních prostředků či potřebě osobní i společenské tolerance k deviantním formám sexuálního života. Moderní formy kolektivní sexuální výchovy hraničí s pedofilií a učitelům, kteří ve výuce sexuální výchovy nacházejí potěšení, se raději zdaleka vyhýbejme.

Nejlepší formou sexuální výchovy je dobrý příklad rodičů. Tam, kde se rodiče navzájem ctí a jsou jeden druhému oporou i v dobách nelehkých, tam se vytvářejí i dobré předpoklady pro zdravý vztah chlapců k děvčatům a obráceně. Rodiče, jejichž lož není místem ke vzájemnému sebeukájení, nýbrž k vzájemnému sebedarování otevřenému početí, dávají svým již narozeným dětem příklad velkodušnosti a radosti z daru lidského života. Jen v tomto kontextu je vhodné v pravý čas (dnes vzhledem k okolnostem dříve než tomu bylo u starších generací) poučit děti o tom, jak takový lidský život vzniká.

Rodiče by si neměli tuto svoji povinnost a z něho plynoucí právo státem odejmout. A to i za cenu, kterou dnes platí stateční otcové v sousedním Německu.

Adolf Hitler, 1937: „Mládež dneška je lidem zítřka. Z tohoto důvodu jsme si vytýčili úkol naočkovat naši mládež duchem naší společnosti, a to již od nejranějšího věku, věku, kdy jsou lidé ještě nezkaženi. Tato Říše stojí na naší mládeži, od které se i odvíjí její budoucnost. A tato nová Říše svoji mládež nikomu nevydá, naopak si ji osvojí a přede dá jí svoji ideu výchovy a vzdělání“.

<http://blog.ihned.cz/semin/c1-39477600-odmitas-sex-ve-skole-do-vezeni-s-tebou>

Příloha č. 4

Deklarace práv dítěte

Preambule

U vědomí toho, že lid Spojených národů znovu vyhlásil v Chartě svou víru v základní lidská práva a v důstojnost a hodnotu lidské osobnosti a rozhodl se podporovat sociální pokrok a vyšší životní úroveň ve větší svobodě, že Organizace spojených národů vyhlásila ve Všeobecné deklaraci lidských práv, že každý má všechna práva a svobody v ní stanovené bez jakéhokoli rozlišování podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženského, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení, že dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a zvláštní právní ochranu před narozením i po něm, že potřeba těchto zvláštních záruk byla zakotvena v Ženevské deklaraci práv dítěte z r. 1924 a uznána ve Všeobecné deklaraci lidských práv a ve statutech mezinárodních odborných organizací a ostatních mezinárodních organizací, zabývajících se otázkami péče o děti,

že lidstvo je povinno dát dětem to nejlepší, co jim může dát,

Valné shromáždění prohlašuje

tuto Deklaraci práv dítěte, aby děti mohly prožít šťastné dětství, užívat práv a svobod zde uvedených ku prospěchu vlastnímu i prospěchu společnosti a vyzývá rodiče, muže i ženy a dobrovolné organizace, místní úřady a vlády zemí, aby uznali tato práva a snažili se dosáhnout jejich dodržování cestou zákonodárných a jiných opatření prováděných postupně s těmito zásadami:

Zásada 1

Dítě požívá všech práv stanovených v této Deklaraci. Tato práva má bez výjimky každé dítě, bez rozlišování nebo diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka,

náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo postavení, ať již jeho samého, nebo jeho rodiny.

Zásada 2

Dítě požívá zvláštní ochrany. Zákon a ostatní opatření nechť mu poskytují příležitost i prostředky k tomu, aby se mohlo rozvíjet fyzicky, duševně, morálně, duchovně a sociálně zdravým způsobem a v podmínkách svobody a důstojnosti. Nejvyšším měřítkem zákonodárné činnosti v této oblasti je zájem dítěte.

Zásada 3

Dítě má od narození právo na jméno a na státní příslušnost.

Zásada 4

Dítě požívá výhod sociálního zabezpečení. Je oprávněno vyrůstat a rozvíjet se ve zdraví; proto se jemu i jeho matce poskytuje zvláštní péče a ochrana včetně přiměřené péče v době před jeho narozením i po něm. Dítě má právo na přiměřenou výživu, bydlení, zotavení a lékařskou péči.

Zásada 5

Dítěti, které je fyzicky, duševně nebo sociálně postiženo, se poskytuje zvláštní zacházení, výchova a péče, jak to vyžaduje jeho zvláštní postavení.

Zásada 6

Dítě potřebuje k plnému a harmonickému vývoji své osobnosti lásku a porozumění. Pokud je to možné, má vyrůstat v péči svých rodičů, kteří jsou za ně odpovědni, a v ovzduší přízně, morálního i materiálního zabezpečení; dítě v útlém věku může být odloučeno od své matky pouze za výjimečných okolností. Společnost i úřady jsou povinny poskytovat zvláštní péči dětem bez rodičů a dětem bez přiměřených prostředků k životu. Finanční podpora státu a jiná pomoc dětem z početných rodin je žádoucí.

Zásada 7

Dítě má nárok na vzdělání, které má být bezplatné a povinné, alespoň v začátečních stupních. Má mu být poskytována výchova, která pomáhá zvýšit jeho všeobecnou kulturní úroveň a umožní mu na základě stejných příležitostí rozvíjet jeho schopnosti, úsudek a smysl pro morální a sociální odpovědnost a stát se tak platným členem společnosti.

Nejlepší zájmy dětí mají být vůdčími zásadami pro ty, kdož odpovídají za výchovu a vedení dítěte. Tuto odpovědnost nesou v první řadě rodiče dítěte.

Dítě má mít plnou možnost ke hrám a zotavení, jež by měly mít stejné poslání jako vzdělání; společnost a státní úřady mají usilovat o to, aby dítě mohlo tohoto práva užívat.

Zásada 8

Dítě bude za všech okolností mezi prvními, komu bude poskytnuta ochrana a pomoc.

Zásada 9

Dítě má být chráněno před všemi formami nedbalosti, krutosti a vykořisťování. Nesmí být předmětem obchodu v žádné podobě. Dítě nesmí být přijato do zaměstnání před dosažením přiměřeného minimálního věku; v žádném případě mu nebude vnuceno nebo dovoleno vykonávat jakékoli povolání nebo zaměstnání, jež by mohlo škodit jeho zdraví nebo výchově, anebo by překáželo jeho tělesnému, duševnímu nebo morálnímu vývoji.

Zásada 10

Dítě musí být chráněno před činy, jež by mohly podporovat rasovou, náboženskou nebo jakoukoli jinou formu diskriminace. Musí být vychováváno v duchu porozumění, snášenlivosti, přátelství mezi národy, míru a všeobecného bratrství a v plném vědomí, že svou energii a nadání má věnovat službě bližním.

Příloha č. 5

Rozhovor č. 1 z 22. 2. 2010

Respondenti: Manželský pár, muž 41 let, žena 40 let, 3 děti ve věku 16, 14, 10 let. Doba trvání manželství je 17,5 let, žijí v okresním městě ve více generačním rodinném domku.

*1. Jak chápete křesťanskou výchovu u vás v rodině? (Smysl manželství, postavení muže jako autority a živitele rodiny, vztah muže, ženy a dětí k Bohu a k sobě navzájem, role ženy- podržení se svému muži)
(Co je podle vás křesťanská výchova v rodině? Příp. čím se vyznačuje podle vás, křesťanská výchova?)*

RM.: Když jsem ještě nebyl ženatý, tak jsem nežil plnohodnotný život. Nyní je s manželkou život naplněný v manželství, předtím, jako by mi jedna polovina těla scházela. Manželka chápala manželství podobně.

RŽ.: Ano, tedy tvořit jednotu s manželem, mít děti a předat jim to nejlepší, předat jim ty dobré zkušenosti, co jsme během života získali a ochránit je a varovat je od zlých věcí. Nejdůležitější je poznání dobrého a zlého, tzn. uvést je do vztahu s Bohem.

V manželství je žena chráněna manželem, měla by mít v něm oporu, je jejím kamarádem, rádcem, důvěrníkem.

RM.: Když je potřeba něco rozhodnout, děje se tak většinou po vzájemné domluvě, i když to nemusí probíhat vždy úplně hladce.

RŽ.: Pokud to má rozhodnout jeden z nás, tak je to manžel. Člověk není na všechno sám (v manželství), rodina je přirozené pokračování našeho společného vztahu. Rodina bez dětí není ani rodina, není naplněna.

RM.: Vzájemně se uznáváme jeden druhého, autorita (muže?) není vyzdvižována, řešením je vždy vzájemná domluva, pokud to nejde, modlíme se za to. Autorita není od toho, aby se vynucovala násilím. Rodina je organismus, který má vztah s Bohem. Pokud např. někdo chybí při společné modlitbě je to znát.

RŽ.: Vztah dětí k Bohu je dán výchovou, to jaký vztah mají rodiče k Bohu, se odráží i na dětech. Vychováváme tak, jak žijeme.

RM: Vztah muže a ženy je dán i tím, že víme, že je Bůh a to ovlivňuje náš vzájemný vztah. Pokud je člověk před Bohem čistý, je tak naplňován láskou i v obtížných situacích, které manželství přináší. Je to neustálý proces zapadání do sebe, vše negativní co přesahuje, je obrušováno. Autorita je darována muži Bohem, není nikterak vynucena. Manželka, druhá polovina doplňuje to co, muži chybí. Muž jedná rozumově, žena ho doplňuje nadpřirozeným vzhledem (do situací). Muž má také odpovědnost za rodinu a celou ji zastřešuje.

RM: Každý pocházíme ze své původní rodiny, která nás ovlivnila pozitivně i negativně. Například můj otec, jezdil devět let na montáže a přes týden nebyval doma, to se mi nelíbilo, tak jsem to nikdy dělat nechtěl. Pozitivní věc- když byl tat'ka doma, tak s námi vždycky dováděl a hrál si s námi, to se mi moc líbilo a také to se svými dětmi tak dělám.

RŽ: Já jsem zas nechtěla uplatňovat tvrdou autoritu vůči svým dětem, bez možnosti diskuze, tak jak to dělali moji rodiče. Na druhou stranu se mi líbil jejich vzájemný vztah, bez vzájemných urážek a přetvářek.

RM: Mně se například také nelíbilo otcovo dobírání si nebo shazování vlastní ženy před přáteli nebo ve společnosti.

K uplatňování zdravé autority také patří umění se omluvit, poprosit za odpuštění, když udělá člověk něco špatně, byť to stojí určité přemáhání se. Když něco jako rodiče říkáme, snažíme se vystupovat jednotně. Pokud nemáme stejný názor na věc, děti to vytuší a snaží se toho využít, obvykle se přikloní k tomu, který z rodičů je svým názorem nejbližší jim. Rodiče mají také odpovědnost za obživu dětí, jejich vzdělání, vysvětlují jim, když něco nepochopily ve škole.

Vztah k dětem a způsob výchovy, prvořadé je rozumové zdůvodnění požadavků i opakovaně, zvláště prostřednímu dítěti. Někdy jsou ale případy, když to nepochopí nebo když na nějaké vysvětlování není, vzhledem k okolnostem čas a prostě to striktně nakážeme a situaci zdůrazníme zvýšením hlasu. Krajní je hrozba trestu. Raději však volíme to, aby jednali ze své vůle. Těšíme se z toho, když hodnoty, které uznávají rodiče, děti převezmou. Děti hodně ponižuje případná nespravedlnost, doma i ve škole.(snažíme se toho vyvarovat)

Co se týče trestu - Pokud to skutečně dítě potřebuje a je to nevyhnutelné, lze použít i fyzický trest. Vysvětlíme mu proč a za co dostává. Děje se tak mimo ostatní děti.

RŽ.: Více už trest nepřipomínáme. Odpouštíme si navzájem, podáním ruky a pohledem do očí se slovním ujištěním, že je už zase všechno v pořádku.

RM.: Trest volíme tak, aby byl přímo úměrný věku.

RŽ.: U nejstaršího už začíná sebevýchova, více ho zarmoutí slovní výčitky, dokáže si uvědomovat souvislosti.

Myslím si, že křesťanská výchova se odlišuje:

- 1) Vztahem k Bohu a k sobě navzájem a sobě samým
- 2) Odpuštěním
- 3) Tím, že nebudu dělat druhým to, co nechci, aby mi dělali oni mně.
- 4) Také naplňování desatera je přirozené, jsou to mantinely, které jsou použity i ve výchově.

5) Přátelskost mezi rodiči a dětmi

6) Důsledné formování podle hodnot, které preferují rodiče

Celá naše výchova se odehrává v lásce, tak jak je například 1. Korintským.

2. Na co kladete hlavní důraz při vaší výchově a proč? (např. poslušnost dětí, vztah dětí k Bohu, vzájemná úcta, spravedlnost a řád)

RM: Poslušnost vůči Bohu - osobní zodpovědnost vůči Bohu, vůči lidem, vztah k lidem, vztah k Bohu.

RŽ: Humornou formou, sarkasmem poukazujeme na nešvary společnosti, špatné tendence, konzumní způsob života

RM: Od příkladu rodičů, by se děti měli učit dávat potřebným. Naše děti vím, koho a jak podporujeme a ví také, proč to děláme, (Feed on hungry, církve, aj.) Snažíme se o to, aby měli tu schopnost umět se rozdělit s tím, co mají.

Na osobním příkladu rodičů, se snažíme ukazovat na hodnoty v manželství, společně se modlíme za jejich životní partnery a povolání, hovoříme s nimi o tom, jaké kvality by měli mít jejich protějšky a podle čeho si vybírat.

RŽ: Společně také rozebíráme takové oblasti jako je oblékání, vzájemné vztahy, sex, vždy přiměřeně k jejich věku.

RM: Podle toho, co děti baví a v čem vynikají, se jim snažíme poradit a směřovat je pro budoucí povolání. Já jsem například orientovaný spíše humanitně, kdežto můj nejstarší syn je spíš zaměřen na strojírenství a fyziku.

Naše děti musí dělat nějaký sport, mohou si vybrat, to co je baví, ale musí ho dělat. Vzhledem k tomu, že se vyvíjí a rychle vyrostly, navíc bydlíme ve městě, kde toho pohybu tolik není.

Snažíme se dětem aktivně zprostředkovat kontakt s druhými dětmi odpovídajícího věku a vztahu s Bohem, tedy aktivními křesťany s podobnými hodnotami, které vyznáváme. Jezdí na různá setkání mládeže, které někdy i organizujeme.

3. *Schází vám nějaké prvky či principy ve vámi uplatňované (křesťanské) výchově? (dostali jste se do situace, kdybyste museli konstatovat, že Vámi uplatňovaná výchova má, z principu, jisté omezení?)*

RM: Jde pouze o uplatňování již známých a osvědčených pravidel. To že člověk podle nich případně nejedná, neznamená, že jsou špatné. Naše snaha, výchovné působení, už je na našich dětech vidět a to nejen z našeho pohledu.

Například třídní učitelka našeho syna o něm řekla, že patří k pilířům třídy, v dobrém slova smyslu. Naše dcera byla ve dvou, třech letech velmi vzpurná a díky výchově to přešlo do dnešní zarputilosti, cílevědomosti a potřeby se ztotožnit s cílem.

4. *V čem vidíte rozdíl mezi vámi aplikovanou výchovou a tou, která je oficiálně všeobecně prezentována?*

RM: Rozdíly? Dostatek času pro děti a pro sebe navzájem.

RŽ: V jiné výchově není kladen důraz na úctu k člověku.

RM: Je v ní podporován egoistický individualismus. Byl jsem třeba svědkem toho, jak matka byla hrdá na to, že se její dítě umí nesmlouvavě prosadit v kolektivu ostatních dětí. Dále je to nezájem o dění kolem a zahleděnost do sebe.

Chybí mi tam odpovědnost vůči lidem a společnosti, převládá spíš vzájemná neúcta, neochota věnovat svůj čas. Rází se: „Jak to udělat pro mne co nejlépe,“ nebo „Co tě nepálí, to nehas“. V lásce je to především uspokojování svých potřeb, mít toho druhého

pro sebe. Upouští se od fyzických trestů pro určitou škodlivost a také metody odměny a trestu, ale za špatný skutek, by měl následovat adekvátní trest.

Příloha č. 5

Rozhovor č. 2 z 23. 2. 2010, 16: 25

Respondenti: Manželský pár, muž 42, žena 38 let, děti ve věku od 18 do 7 let. Doba trvání manželství 19 let, žijí v okresním městě ve velkometrážním bytě. Muž i žena mají středoškolské vzdělání zakončené maturitou.

*1. Jak chápete křesťanskou výchovu u vás v rodině? (Smysl manželství, postavení muže jako autority a živitele rodiny, vztah muže, ženy a dětí k Bohu a k sobě navzájem, role ženy- podřízení se svému muži)
(Co je podle vás křesťanská výchova v rodině? Příp. čím se vyznačuje podle vás, křesťanská výchova?)*

RM. Touhu po krásné rodině jsem měl už od dětství. Rodina, ve které jsem vyrůstal, fungovala dobře, i když se tam občas vyskytly určité problémy. Otec se často napil a byly kolem toho hádky. Přesto můžu říct, že dětství byl skvělý čas a bylo mi doma dobře. Rozhodně to nebyla nefunkční rodina.

Vůbec jsem nepřemýšlel, že by to mohlo být v mém životě jinak, tedy bez fungující rodiny. Plánoval jsem si, že tu svou budu mít ještě lepší. Ne však proto, že by rodina, ze které jsem vyšel, byla špatná. Chtěl jsem se jen vyvarovat chyb, které jsem viděl u svých rodičů. Navíc, vždycky jsem chtěl mít velkou rodinu.

Jestli mohu definovat smysl manželství a důvody proč jsem do něj vstoupil... Dnes můžu zjednodušeně říct, milovat, být milován a sdílet lásku s dětmi.

RŽ. Po manželství jsem vždycky toužila, protože jsem věděla, že je to dobré. Vždycky jsem chtěla mít manžela, křesťana a spoustu dětí.

Proč křesťana? Je to určitá záruka dobrého výběru, předpoklad určitých charakterových vlastností, měl být věrný, laskavý, společenský a hodný k dětem a ke mně. Tento můj postoj byl ovlivněn církví, kam jsem chodila a myslím si, že to byl dobrý způsob jak najít dobrého manžela.

RM. Od samého začátku jsme se shodli na biblické funkci rodiny. Manžel je odpovědný za chod a zajištění rodiny a žena je mu rovnocennou společnicí. Mohu říct, že to

tak i funguje. I když občas bych uvítal, kdyby byla manželka více iniciativní (smích manželky) v různých oblastech.

Když se mám vyjádřit ke vzájemným vztahům muže, ženy a dětí k Bohu a k sobě navzájem, mám za to, že jsou to věci navzájem propojené. Mám radost, že jsou stále čerstvé. Mohu říct, že mám svou manželku stále rád a vždy se těším domů. Až na nějaké mráčky, když si hned neporozumíme. Jsem Bohu nesmírně vděčný, že mám takovou manželku. Když jsem si ji bral, tak jsem zdaleka nemohl docenit, jakým bude pro mne úžasným pokladem. Manželka je pro mne velkou oporou a uvědomuji si, že bez ní bych nebyl tím, kým jsem. (úsměv manželky).

Když se mi děti narodily, tak jsem netušil, jak to může být skvělé. Přestože jsem měl nastudováno mnoho literatury o dětech, tak mi nikdy nedošlo v celé té hloubce, že každé z dětí je úžasnou individuální osobností a každé z nich dostalo do vínku spoustu hříven a nám bude dána ta výsada je spolu s nimi obdivovat a uvádět do života

Bůh je pro nás takovým základem těchto vzájemných vztahů. Je vlastně přítomen ve všem co děláme, ať už o něm mluvíme nebo nemluvíme. Protože jsme Boha pozvali do naší rodiny, je naším pomocníkem, ale i dobrým otcem, jehož laskavou autoritu respektujeme.

Hlavní rysy výchovy vychází z našeho pojetí rodiny. Už jenom to, že je každý z nás poddaný Boží autoritě, má zcela přirozené dopady do našich vztahů. I když jsme lidé a není vždy vše dokonalé. Naše výchova je založena na jistých základních pravidlech, jako je například nastavení konkrétních hranic pro každého z nás. Přesto není postavena jen na těchto zásadách. Víme už moc dobře, že nelze věci dělat jen tak, podle pouček. Je to neustálé hledání jak biblické principy s láskou a příhodně uplatňovat v každodenním životě. Na začátku jsem měl celkem naivní představu, že když zná člověk návod, tak vše funguje samo. Postupně jsem zjistil, že biblické principy jsou bezpečný Boží ukazatel na cestě, kde je stejně nesmírně důležité naslouchat jeden druhému a Božímu hlasu.

2. Na co kladete hlavní důraz při vaší výchově a proč? (např. poslušnost dětí, vztah dětí k Bohu, vzájemná úcta, spravedlnost a řád)

Cílem naší výchovy je, aby naše děti žily pořízeným krásným životem, aby se varovaly tragických omylů a pádů, aby na základě osobního vztahu s Bohem, byly schopny rozlišit dobré od zlého a uměly se dobře rozhodnout.

Cíle výchovy se liší podle věku, mladší děti vedeme k poslušnosti, ty starší k samostatnosti a odpovědnosti. Jejich osobní vztah k Bohu, je naším největším přáním. V pravém slova smyslu osobní vztah k Bohu nemůžeme předat výchovou. Samozřejmě, že vedeme děti k poznání Boha. Věříme, že naše děti, kromě našich slov, vidí i ten osobní rozměr naší víry. Doufáme, že jsme převážně dobrým příkladem.

Je nám jasné, že je mnoho důležitých oblastí, na které jsou zaměřeny naše výchovné cíle, takže vedeme naše děti například ke zdravému sebevědomí a k úctě k druhým. Chceme také, aby poznaly hodnotu peněz a práce. Zapojujeme děti do domácích prací a učíme je vydělávat si peníze.

Jako jedna z nejdůležitějších věcí pro jejich štěstí v dalším životě, je spokojenost, která souvisí s volbou životního partnera. Mluvíme s nimi o tom, co je v manželství důležité a jaký by měl či neměl být jejich partner.

Výchova je hlavně ovlivňování dětí a tak metod je celá řada. Hodně záleží, jakého je dítě věku a v jakém rozpoložení se nachází. Vše by mělo vycházet z lásky a děti by měly rozumět, že to jak je vedeme, je motivováno láskou. Takže, hlavní způsob je vysvětlování – forma dialogu, kdy se snažíme dojít ke společnému názoru. Určitě také používáme metodu pochval a odměn, zákazů a trestu, přiměřeně věku a situaci. Používáme občas i tělesné tresty.

Důslednost ve výchově vidíme jako velmi důležitou, ale není to naše nejsilnější stránka. Nedostatkem důslednosti jsme udělali asi nejvíce chyb ve výchově. Na druhou stranu bychom nikdy nechtěli, aby z domova bylo vojenské cvičiště.

3. *Schází vám nějaké prvky či principy ve vámi uplatňované (křesťanské) výchově? (dostali jste se do situace, kdybyste museli konstatovat, že vámi uplatňovaná výchova má, z principu, jisté omezení?)*

Musím přiznat, že v naší výchově jsme se dostali do situací, které byly pro nás nepříjemným překvapením a kdy jsme museli naléhavě hledat řešení. Ale řekl bych, že všechny tyto věci se podařilo v rámci biblických principů vyřešit. Jsem přesvědčen, že žádné jiné metody, by mi nemohly nabídnout účinnější pomoc.

4. *V čem vidíte rozdíl mezi vámi aplikovanou výchovou a tou, která je oficiálně všeobecně prezentována?*

Myslím si, že současné preferované výchovné metody, do značné míry, vychází z biblicko- křesťanských principů, byť v částečně okleštěné nebo deformované podobě. Co vidím jako společné prvky obou způsobů výchov, je důraz na lásku, pochopení se, vzájemný respekt. Myslím si, že biblická výchova klade větší důraz na kázeň, přičí se jí jakákoliv podoba nečestné manipulace.

To, že má současná výchova tak zásadní odmítavý postoj k tělesným trestům, dává prostor k trestání odmítnutím a ponížením, což jsou, dle našeho názoru, mnohem destruktivnější věci.

Konec rozhovoru 18: 21

Příloha č. 5

Rozhovor č. 3 z 24. 2. 2010

Respondenti: Manželský pár, muž 40, žena 36 let, 2 děti ve věku 6 let a 1 rok. Doba trvání manželství je 6,5 let, žijí v okresním městě ve vlastním bytě.

- 1. *Jak chápete křesťanskou výchovu u vás v rodině? (Smysl manželství, postavení muže jako autority a živitele rodiny, vztah muže, ženy a dětí k Bohu a k sobě navzájem, role ženy- podřízení se svému muži)***
(Co je podle vás křesťanská výchova v rodině? Příp. čím se vyznačuje podle vás, křesťanská výchova?)

Chápeme manželství jako spojení muže a ženy a tuto podmínku splňujeme. Říkám to proto, že v dnešní době není úplně samozřejmé, že manželství je tvořeno mužem a ženou.

Manželství je pro mne jedna žena po celý život, až do konce života chci být věrný a šťastný. A to, manželství umožňuje. Nepotřebuji vyměnit ženu, já nevím, například proto, že by mohla být mladší, bohatější nebo krásnější. Křesťanské manželství obyčejně přesahuje, dává naděj pro budoucnost, šťastný život, pevný vztah.

Manželství jako opora je velmi důležitá, je potřeba si navzájem pomáhat, podporovat jeden druhého v oblasti, třeba zdraví, financí, výchovy. Kdybych měl snad slabou chvíli, tak musím vytrvat, neboť nade mnou bdí Bůh. Vím i to, dá-li Bůh a dovedu manželství do úspěšného konce, budu odměněn. V křesťanském manželství jsem uprostřed Boží vůle, vím to, protože to říká Boží slovo. Ne jen já, ale každý, kdo doběhne do cíle. To znamená, neopustí svou ženu, a tak dále.. Manželství nemůže být jen formální, ale skutečné, opravdové. Musí to mít skutečně funkci překonávat krize.

Postavení manželů je rovnocenné, autorita je věc druhá. To, když je někdo v autoritě, neznamená, že je někdo nerovnocenný. Za vše je odpovědný muž. Nesmí utíkat od zodpovědnosti. Žena má určité dílčí věci na starost, ale celkově za vše odpovídá muž.

Vztah členů rodiny k Bohu musí být živý, každodenní, pulsující. Děti je potřeba k Bohu dovést. Bez Boha by to nešlo. Děti vedeme k Bohu skrze modlitby, skrze převy-

právění Božího slova a rozhovory to je aplikace. Ukazujeme biblické principy na praktických příkladech. Tomu nejmenšímu, skrze poklidný milující domov.

Manželství ve světě jsou určitě také šťastná, alespoň některá. Ale Bůh nám dává plnost. Křesťanské manželství je, alespoň u nás, bez třinácté komnaty.

Principy křesťanské výchovy ustanovuje Bible, proto křesťanská výchova je biblická. Je spousta příkladů, jak vychovávat děti, Přísloví, Žalmy a jiné části evangelia, epištoly. Je tam jak pozitivní tak negativní vymezení. Když je něco křesťanské, tak to musí být biblické. Pokud ne, tak už to není křesťanství, ale něco jiného.

2. Na co kladete hlavní důraz při vaší výchově a proč? (např. poslušnost dětí, vztah dětí k Bohu, vzájemná úcta, spravedlnost a řád)

Vštěpování konzervativních hodnot. Poslušnost dětí k autoritě, v první řadě k rodičům. Jasná vymezená autorita k rodičům, rodič má poslední slovo. Má poslední slovo i v širší rodině. Autorita rodičů je vždy a na každém místě. Případně svoji autoritu na někoho deleguje.

Dále k vzájemné úctě v opačném případě je to tvrdě potíráno, koresponduje to ale s věkem dítěte.

Vychováváme také k upřímnosti a otevřenosti. Když rodiče udělají chybu, tak jim to vysvětlíme, pokud děti, tak se musejí omluvit.

Vztahu k Bohu, musí umět rozpoznat pravdu na všech úrovních. Svět ukazuje něco jiného než je například v Bibli. Při rozhovorech s dětmi zdůrazňujeme fakty a biblické pravdy. Učíme jich poznávat Boha a jeho práci, jaký je a co učinil.

Kontrola principu, pravidelná opakování činností, návyků a postojů- hygiena, denní režim. Bez kontroly to nefunguje.

Pochvala, ocenění výkonů, dobrořečení našim dětem.

Děti musí znát svou hodnotu, že nejsou nějaké „hej nebo počkej“, ale úžasné pro rodiče a pro Boha.

Snažíme se staršího syna nadchnout pro budoucí věci, pro povolání a vzdělání. Ukazujeme mu, že k zajištění budoucnosti je také třeba bohatství a k němu vede cesta přes vzdělání a správné nakládání s časem. Neučí se hrát PC hry nebo vysedávat před televizí.

Učíme ho také, jak funguje rodina, muž a žena, co je správné a co špatné. Na negativních případech ukazujeme, jak to být nemá, muž s mužem a podobně. Snažíme se eliminovat negativní vliv společnosti, ale ne izolaci. Toužím po tom, aby moje děti přemáhaly svět a ne on je. Takže chodí do školky a tak podobně. Je důležité, aby se ve světě naučily žít. Vědí, že venku je určitý konflikt. Je to jak se skleníkem, kdy se vypěstuje sazenice a až je dost připravená, přesadí se ven. Rodina musí být kompaktní.

Čas a zájem rodičů je základním předpokladem výchovy včetně komunikačního úsilí. Rodič musí být tvořivý, zajímat se. Být kreativní, ptát se.

V otázce fyzických trestů, vidím jeho aplikaci jako poslední řešení. Více si o tom povykládáme. Pokud trest, tak se to děje s vysvětlováním s láskou a dobrým úmyslem.

3. *Schází vám nějaké prvky či principy ve vámi uplatňované (křesťanské) výchově? (dostali jste se do situace, kdybyste museli konstatovat, že Vámi uplatňovaná výchova má, z principu, jisté omezení?)*

Já osobně si myslím, že křesťanská výchova funguje na 100 %. spíš si myslím, že je to ve špatné aplikaci, že něco nefunguje. Buď neznám ten princip a nemůžu ho tedy uplatňovat. Anebo, princip znám, ale nepoužil jsem ho. Křesťanská výchova je tedy dokonalá, neboť Bůh je dokonalý. Křesťanská výchova je možná nedokonalá v naší aplikaci, protože jsem nedokonalý člověk.

Omezení křesťanské výchovy? Momentálně si nedovedu představit vychovávat patnáctiletého chlapce natož dívku. Ale určitě do toho dorostu.

Princip může mít limit, že se dostane do oblasti, ve které nelze použít, například, kvůli věku dítěte. Nelze dítěti všechno vysvětlit. Nebo hned neznám odpověď na otázku dítěte.

4. *V čem vidíte rozdíl mezi vámi aplikovanou výchovou a tou, která je oficiálně všeobecně prezentována?*

V každém případě je to konflikt, protože světská výchova se neřídí biblickými principy. Řídí se filosofickými a psychologickými směry, politikou a empirickými poznatky. Jednoduše, principy Bible nejsou principy oficiální výchovy. Projevuje se to například

v popírání autority nebo její převrácení. Matka je ve vyšším postavení než otec. Jinde se to projevuje jako svoboda dítěte. Nechť si dítě vybere, co je pro něho dobré. To nevadí, že na to není ještě rozumově a zkušenostně vyspělé, ale má na to právo. To je přece nesignifikační.

Je to také vliv postmoderního myšlení promítnutého do výchovy. Základy toho křesťanského jsou úplně někde jinde.

Příloha č. 5

Rozhovor č. 4 z 25. 2. 2010

Respondenti: Manželský pár, muž 38, žena 35 let, 3 děti ve věku 8,5,3 let. Doba trvání manželství je 9 let. Žijí na vesnici, v rodinném domě.

- 1. *Jak chápete křesťanskou výchovu u vás v rodině? (Smysl manželství, postavení muže jako autority a živitele rodiny, vztah muže, ženy a dětí k Bohu a k sobě navzájem, role ženy- podřízení se svému muži)***
(Co je podle vás křesťanská výchova v rodině? Příp. čím se vyznačuje podle vás, křesťanská výchova?)

RŽ.: Když začnu od manželství, od malička mě ani nenapadlo pochybovat o tom, že bych chtěla jinak. To je hodnota, kterou jsem přijala ze své původní rodiny a církve, kterou jsem navštěvovala.

RM.: Od mládí jsem chtěl mít rodinu, tedy žít v manželství a mít rodinu. Připadalo by mi to nenormální, kdyby to bylo jinak. Vyrůstal jsem v ne zrovna ideální rodině, formálně byla sice křesťanská, ale jinak... Přesto jsem rodinu chtěl.

RŽ.: Manželství chápeme jako smlouvu, záleží nám na našem manželství. Ryze prakticky, je to dobré zázemí pro naše děti. Nemyslím si, že by bylo dobré, kdybych se jmenovala jinak, než moje děti a můj muž.

RM.: Neřeším, jestli něco dělám nebo nedělám jako křesťan. Jsem křesťan, jednám jako křesťan, proto i výchova je křesťanská.

V manželství, rodině nějakou vzájemnou podřízenost nebo rovné postavení mne a mé ženy ani myslím neřešíme. Manželka byla ve své rodině zvyklá poslouchat. Při vzájemných nesouhlasných postojích přemýšlíme, kde je pravda. Vyhovuje nám to tak.

A děti, neustále atakují autoritu rodičů, je to ustavičný boj.

RŽ.: Snažíme se neshazovat jeden druhého před dětmi.

RM.: My se v první řadě nesnažíme o křesťanskou výchovu. Protože jsem křesťan, z principu je i moje výchova křesťanská.

RŽ.: Poslušnost ve výchově, to není, jen aby byla disciplína, ale i to, že jsem za výchovu odpovědná vyšší autoritě.

RM.: Bůh je to nejlepší, co jsem vůbec potkal. Já vidím na svém životě, že důrazná aplikace biblických pravd, je pro mne důležitá a dobrá. Takže pro svoje děti nechci nic menšího, než to nejlepší, a proto ji vštěpuji biblické principy.

Modlím se často za vzájemný respekt, úctu, věrnost, abychom si jeden druhého vážili a ctili. Abychom byli takto zabezpečeni v biblickém chápání a abychom na to všechno měli sílu. Modlím se, aby naše láska rostla a zrála jako víno do vyšší kvality.

- 2. Na co kladete hlavní důraz při vaší výchově a proč?** (např. poslušnost dětí, vztah dětí k Bohu, vzájemná úcta, spravedlnost a řád) *Poslušnost vůči Bohu- osobní zodpovědnost vůči Bohu, vůči lidem, vztah k lidem, vztah k Bohu.*

RŽ. Výchova nemůže být bez vztahu a je pro mne důležité, aby děti věděly, že je miluji. Na základě takového vztahu můžeme rozvíjet takové aspekty ve výchově jako je pravdivost, věrnost, vytrvalost, schopnost poprat se s problémem.

RM. Snažím se dětem dát také ty hodnoty, které se mi nedostávaly jako dítěti.

RŽ. Sebeúcta a úcta k druhým, která začíná u každého z nás.

Vztah k Bohu, modlitba, naše děti nás vidí modlit se, zpívat, číst Písmo ve shromáždění.

RM. Vidí, že věci řešíme s Bohem, netáhneme to břemeno života sami. Využíváme volného času pro aktivity spojené se vztahem k sobě navzájem.

Nesobectví- to je třeba rozdíel mezi našimi dětmi a jejich spolužáky, učíme je brát ohled na někoho.

- 3. Schází vám nějaké prvky či principy ve vámi uplatňované (křesťanské) výchově?** (dostali jste se do situace, kdybyste museli konstatovat, že Vámi uplatňovaná výchova má, z principu, jisté omezení?)

Zatím ne, nedostali, vzhledem k věku, asi. Ale třeba, nemohu na dítě klást takové požadavky jako kladu na sebe. Například, když je ve škole a je od spolužáka bit, tak mu neříkám, nastav mu i druhou tvář. Ale řeknu mu, ať se brání. Protože i dítě má zprostředkovaný vztah s Bohem a do bezprostředního vztahu s Bohem musí dojít samo. Nikdy bych ho k tomu nechtěl donutit.

4. *V čem vidíte rozdíl mezi vámi aplikovanou výchovou a tou, která je oficiálně všeobecně prezentována?*

Za dob osvětenectví se to pomyslné kyvadlo vychýlilo od absolutního nezájmu o dítě až po to, že z dětí se dělá výkladní skříň rodiny. Rodiče se ukazují na dětech. Chybí jim vztahy, ale materiálně jsou zajištěny výborně.

Je to až kult dítěte, pořád někdo klade nějaké nároky na to jak se fyzicky postarat o dítě, škola, sociálka, stát, tedy zákony. To, že chybí osobní vztah dítěti, už neřeší. Jsou to peníze versus vztah. Víš, raději jsem volil zaměstnání takové, kdy se každý den vracím domů k rodině, třebaže výdělek je takový, jaký je, než abych jezdil přes týden pryč a neviděl se s rodinou. Sice bych vydělal několikanásobně více než teď, ale za cenu odloučení od rodiny. Tato volba je pro naše okolí nepochopitelná.

Strašně mne štve, že stát také zasahuje do výchovy a omezuje nás. Preferuje se liberální výchova. Když chce člověk aplikovat biblická pravidla, tak se setká minimálně s nepochopením.

Také rozdíl v chápání autority. Za negativní považují na stejné úrovni založený vztah mezi dítětem a rodičem, fungující jako kamarádství. V období prvního vzdoru je pádná ruka velmi důležitá.

Příloha č.5

Rozhovor č. 5 z 3. 3. 2010

Respondenti: Manželský pár, muž 36, žena 36 let, 3 děti ve věku 8,6,3 roky. Doba trvání manželství je 11 let, žijí v okresním městě v rodinném domku.

- 1. *Jak chápete křesťanskou výchovu u vás v rodině? (Smysl manželství, postavení muže jako autority a živitele rodiny, vztah muže, ženy a dětí k Bohu a k sobě navzájem, role ženy- podřízení se svému muži)***
(Co je podle vás křesťanská výchova v rodině? Příp. čím se vyznačuje podle vás, křesťanská výchova?)

Mám za to, pokud se dělají věci vážně, tak by to mělo tak vypadat. Když jdou dva vedle sebe, tak se můžou jednoduše rozejít. Řeknou si, tak nám to nevyšlo, tak ahoj. Kdežto v manželství, se musí hledat řešení jak to zvládnout. To znamená, manželství je smlouvou strany A a strany B.

Když jdu s někým obchodovat, tak si stanovíme podmínky, podle kterých budeme obchodovat. Tak je to i s manželstvím. Co jsme si slíbili, tak to také budeme dodržovat po celý život.

Naše manželství a rodina funguje úplně normálně. A to takže mám na sobě celou zodpovědnost, za celou rodinu a k tomu mám sobě rovnou pomocnici. Neznamená to, že jsem nějaký maminkin mazánek, kterému se podstrojuje.

Rozhodnutí jsem připraven dělat ta, které vedou k dobru rodiny, i když to třeba není momentálně příjemné rozhodnutí. Pokud se to jeví jako dobré rozhodnutí tak ho přijmu i za cenu jistých obětí. Pokud se jedná o zásadní rozhodnutí, tak vyslechnu názor rodiny, ale rozhodnutí je na mně. To neznamená, že bych nemohl změnit svůj názor na věc, pokud jsou opodstatněné argumenty.

Boha zatahujeme do každodenních věcí. Neděláme z něho dojnou krávu, že bychom ho volali, až něco potřebujeme. Jsme vděční za každodenní maličkosti, třeba že svítí slunce nebo se nám něco povedlo.

Křesťanskou výchovu chápou jako takovou výchovu, ze které bude mít Bůh radost. A bude oslaven. Nemusí být náboženská, tam se naskýtá místo pro pokrytectví. Aplikací

křesťanské výchovy nevyrostou z dětí žádné pijavice, ale zdraví a slušní lidé, kteří budou přínosem pro společnost. Jestli se to povede, bude to díky Boží pomoci, bez které bychom to nezvládli. Může se to povést i párům, které do toho Boha nemontují, ale my do toho Boha montujeme a jsme mu za to vděční.

2. *Na co kladete hlavní důraz při vaší výchově a proč? (např. poslušnost dětí, vztah dětí k Bohu, vzájemná úcta, spravedlnost a řád)*

Jednoznačně na důslednost, protože jestliže se dělají věci polovičatě, tak to je radši nedělat vůbec. To je horší, než když se nedělá vůbec nic. To se radši můžu vyvalovat na gauči a vyjde to na stejné.

Děti sami od sebe poslouchat neumí. Neumí zdravit, po sobě uklízet, atd., proto je třeba stanovit limit, nějaký mantinel, ve které se mohou pohybovat. Tím pádem mohou mít pocit ochrany, bezpečí, protože vědí kam, až mohou zajít.

Vzhledem k tomu, že jsou naše děti malé, stanovili jsme jim limity my, rodiče. Je to tak dobře, protože děti nemohou odpovídajícím způsobem stanovit svoje limity a nemusí řešit věci, které by vzhledem k svému věku řešit neměly.

Před tím než se nám narodila naše první dcera, jsme měli psa. Chtěli jsme ho vychovat tak, aby z něho nebyl nějaký neposlušný nebo nebezpečný pes. Při této výchově jsme museli být maximálně důslední. Pokud bychom to odflákli, mohli bychom lítat v pěkném průšvihů. Snažili jsme se mu vytvořit podmínky, jako by byl ve smečce. To znamená, poslední vcházel do dveří, poslední dostával nažrat. Tyto principy a dotahování věci do konce, nám posloužilo jako průprava pro výchovu dětí. Samozřejmě, ne aby poslední vcházely do dveří a dostávaly najíst, ale jasné vedení, důslednost a dotahování věcí do konce. To znamená, když se něco řekne, tak se to také udělá.

Držet slovo, to je další věc, na kterou u nás v rodině klademe velký důraz. Pokud já jako otec řeknu nějaké slovo nebo něco slíbím, tak všichni ví, že slovo otce platí. Můžou se na to všichni úplně spolehnout, ať to stojí, co to stojí. Na druhou stranu, když já něco chci, děti to udělají bez reptání, odmlouvání nebo podplácení a podobně. Věci se musí dát do pohybu, slovo, které vyjde z úst, musí fungovat.

Pravdomluvnost, odpuštění - když se k něčemu děti přiznají, tak nejsou potrestáni. Pokud něco vyvedou, je několik možností jak to řešit, ale když se přiznají, tak je jim od-

puštěno. Máme dokonalý přehled o tom, co se kde doma stalo, co se rozbilo a kdo to udělal. Děti prostě vědí, že když se přiznají tak není výplata.

Co se týče fyzických trestů, tak ano, ale ne na základě „Přísloví“, ale proto, aby to mělo význam. Nikdy ne rukou. Vše musí proběhnout v klidu, bez emocí rodičů. Nejprve si ujasníme proč a za co. Většinou je to pro porušení nějaké dohody nebo věci, o které věděli, že dělat nesmějí. Z drtivé většiny jsou to tresty kvůli odmlouvání, neposlušnosti a naschvály. Netrestáme, když se něčeho dopustí poprvé.

Za rozlité mléko, dětské nehody a tak, to samozřejmě netrestáme. Po každém trestu následuje přijetí a odpuštění.

U některých rodičů a dětí jsem si všiml, že své děti k sobě neumí ani přitisknout. U nás se snažíme, aby naše děti měli s námi fyzický kontakt. Například, když doma něco dělají, tak je pohladím po hlavě. Nedávno došla naše prostřední a já jsem psal něco na počítači. Prostě došla a pohladila mne na ruce a odešla. Jen tak, jak je hladívám já. Byl jsem z toho mile překvapen. Když se natáhnu na gauč, musím být ve střehu, protože se stává, že některé dítě se rozběhne a skočí na mne. Samozřejmě s postupujícím věkem to bude jiné, ale přesto bych byl rád, až budu starý, aby mne byly moje děti schopné s nepředstíranou radostí a upřímností obejmout. Je to pro mne projev náklonnosti a vzájemné důvěry. Chceme je naučit, aby se nestyděli za rodiče.

3. *Schází vám nějaké prvky či principy ve vámi uplatňované (křesťanské) výchově? (dostali jste se do situace, kdybyste museli konstatovat, že Vámi uplatňovaná výchova má, z principu, jisté omezení?)*

Nevím o ničem, že by mi něco scházelo. Pokud bych ale na něco dobrého došel, klidně bych to do výchovy v sekundě přijal. Do situace, kdybych musel říct, že mi něco ve výchově schází, jsem se ještě nedostal.

Neříkám, že jsme nejlepší a podle nás by se měly psát výchovné příručky. To asi ne, ale děláme to nejlépe, jak umíme a jak jen to jde. Jsme odpovědni Bohu za naše děti a jemu budeme skládat účty.

4. *V čem vidíte rozdíl mezi vámi aplikovanou výchovou a tou, která je oficiálně všeobecně prezentována?*

Asi v důslednosti. Oficiální se spíše zaměřuje na volnost dítěte, s poukazem na to, že je potřeba zjistit co v dětech je. Děti neučí od malička akceptovat jisté hranice, pak jsou nezvladatelní a nejsou přínosem pro společnost. Kdežto naše děti mají hranice, které se s přibývajícím věkem otvírají, protože se jejich schopnosti, orientovat se, zvětšují.

Rodiče dnešních dětí nechtějí slyšet ufnukané hlasy svých dětí, a proto je uplatí raději televizi, sladkostmi nebo čímkoliv, jen aby měli od nich pokoj.